

DUQUESNE EGYETEM  
JOGI KAR  
JOGI TANULMÁNYOK KUTATÁSI  
TANULMÁNYSOROZAT



*Normák eredete és fejlődése a  
kibertérben: A kibernormák  
fejlődésének modelljei*

**Április Mara Barton**

Dékán és jogászprofesszor

2021

Duquesne University School of Law kutatási papír

Eredetileg megjelent: 78 WASHINGTON UNIVERSITY LAW QUARTERLY 59 (2000)

# A NORMÁK EREDETE ÉS FEJLŐDÉSE A KIBERTÉRBEN: A *KIBERNORMÁK* EVOLÚCIÓJÁNAK MODELLJEI

ÁPRILIS MARA MAJOR

## I. BEVEZETÉS

Jogi szabályok vagy fizikai erőszak hiányában mi készítenek valakit arra, hogy magánéleti vágyaival ellentétes módon viselkedjen? Miért adunk például borraivalót a londínereknek, ha a csomagokat a szállodai szobába viszik? A jogi szabályok nem írják elő a londínerek borraivalóját, és a londínerek általában nem fenyegetnek fizikai erővel. Miért érzi tehát az ember kötelességének, hogy borraivalót adjon a londínereknek, és miért szégyelli magát, ha nem teszi? A borraivaló a londínereknek társadalmi norma.

A társadalmi normák elmélete az emberi viselkedés ilyen informális korlátait igyekszik megmagyarázni. Bár a tudományos élet számos területén alkalmazták a társadalmi normák elméletét, a tudósok még nem alkalmazták közvetlenül az internet tanulmányozására.<sup>1</sup> Ez a cikk nyomon követi a normák eredetét és fejlődését a kibertérben, és bemutat egy

---

\* Ügyvéd, Szövetségi Kereskedelmi Bizottság, Fogyasztóvédelmi Hivatal, Marketing Gyakorlatok Osztálya. Az ebben a cikkben kifejtett nézetek a sajátjaim, nem feltétlenül a Bizottság vagy bármelyik biztos nézeteit tükrözik. Ezt a cikket a Villanova Egyetem Jogi Karának vendégtanáraként írtam. Hálásan köszönöm Michelle Anderson, Ryan Bornstein, Susan Crawford, David R. Johnson, Ann Juliano, James Edward Maule, Mario Moreno, Michael Mulrone, Henry H. Perritt, Jr., Peter Shane, Louis J. Sirico és Richard Turkington értékes észrevételeit és javaslatait. Ezenkívül köszönöm a Marylandi Egyetemen tartott jogelméleti workshop résztvevőinek a gondolatébresztő párbeszédet és a hasznos észrevételeket. Elismerésemet fejezem ki továbbá Sean A. Frankino és Janessa Light hozzáértő kutatásáért és odaadó segítségéért.

1. A társadalmi normák elméleteit számos tudományágban alkalmazták, például a közgazdaságtan, a szociológia, a filozófia, a nemzetközi, az etika és a kriminológia területén. *Lásd általában* Harold L. Cole et al., *Social Norms, Savings Behavior, and Growth*, 100 J. POL. ECON. 1092 (1992) (a státusz és a társadalmi normák fogalmának bevezetése a gazdasági modellekbe); Kevin Hartigan, *Matching Humanitarian Norms with Cold, Hard Interests: The Making of Refugee Policies in Mexico and Honduras, 1980-89* 46 INT'L ORG. 709 (1992) (annak tárgyalása, hogy egy nemzetközi intézmény humanitárius normái hogyan hatnak kölcsönhatásba a mexikói és hondurasi döntéshozók politikai érdekeivel a menekültpolitikai döntések meghozatalában); Douglas D. Heckathorn, *Collective Action and Group Heterogeneity: Voluntary Provision Versus Selective Incentives*, 58 AM. SOC. REV. 329 (1993) (kifejtve, hogy az, hogy a heterogenitás elősegíti-e a kollektív cselekvést a közjó érdekében, attól függ, hogy a csoporton belül hogyan érvényesülnek a normák); Joseph E. Jacoby & Francis T. Cullen, *The Structure of Punishment Norms: Applying the Rossi-Berk Model*, 89 J. CRIM. L. & CRIMINOLOGY 245 (1998); Michihiro Kandori, *Social Norms and Community Enforcement*, 59 REV. ECON. STUD. 63 (1992) (a társadalmi normák szerepének elemzése a hatékony eredmények támogatásában, amikor a partnerek és az ügynökök ritkán kötnek üzletet); Richard W. Miller, *The Norms of Reason*, 104 PHIL. REV. 205 (1995) (azt javasolja, hogy a racionális meggyőződésnek azon kell alapulnia, hogy törekedni kell az igazságra vonatkozó kutatás gyakorlatát megfelelően szabályozó normáknak való megfelelésre); Henry S. Richardson, *Specifying Norms as a Way to Resolve Concrete Ethical Problems* 19 PHIL. & PUB. AFF. 279 (1990) (kifejtve, hogyan lehet a normákat konkrét etikai problémák megoldására használni).

a "*kibernormák*" megfelelő elmélete; olyan elmélet, amely magyarázatot ad az emberi viselkedés informális korlátaira a kibertérben.<sup>2</sup>

A kibernormák tanulmányozása különösen fontos, mivel az internet ugyanúgy társadalmi jelenség, mint technikai jelenség. A kibertér társadalmi szférája exponenciális ütemben fejlődött, különösen az elmúlt évtizedben, és ennek következtében előtérbe került az internet irányításának kérdése. Ahogy nő a feszültség belföldön és külföldön az új internetes jogszabályokat buzgón támogató törvényhozók és az önszabályozó rendszert támogató magánszektor között, a kibernormák tanulmányozása egyre fontosabbá válik. A kormányzási módszertől függetlenül a kibernormák figyelembevétele kritikus fontosságú a formális korlátozások - például törvények, szabályozási politikák és precedensek - bevezetésekor, és ugyanilyen fontos az önszabályozási rendszerben rejlő informális korlátozások jóváhagyásakor.

Ez a cikk a kibernormák fejlődésének és eredetének három egymást kiegészítő elméletéből áll, amelyek együttesen biztosítják a kibernormák megbecsülését és megértését, ami fontos a formális és informális korlátozások megfelelő bevezetéséhez. Először is, ez a cikk elismeri, hogy a kibertér valóban egy közösség, amely számos egyéni felhasználóból és a felhasználók olyan eltérő meggyőződésű csoportjaiból áll, mint maga a társadalom. Az internet azonban nem volt mindig ilyen, hanem gyökerei a tudósok és akadémikusok némileg furcsa, de homogén kultúrájában gyökereznek. Ez a társadalom homogén részalmazából egy viszonylag független és heterogén társadalomba való átmenet képezi e cikk három központi premisszája közül az elsőt. E figyelemre méltó átmenet illusztrálására egy olyan modellt mutatok be, amely a kibernormák fejlődésének öt szakaszát ábrázolja egy társadalmi normarendszerrel kapcsolatban.

Figyelembe kell venni a kibernormák és a hagyományos társadalmi normák közötti kapcsolatot is, mivel e két rendszer között jelentős, változó kölcsönhatások alakulnak ki az idők során. Ennek megfelelően e cikk második fő elméletként bemutatom a kibernormák fejlődésének egy olyan modelljét, amely figyelembe veszi a kibernormáknak a hagyományos társadalmi normáktól való függését, és ennek megfelelően egy második modellt, amely a társadalmi normáknak a kibernormáktól való függését mutatja be. A két modell egyidejű figyelembevétele a kibernormák nem-digitális társadalomba való végső beolvadásának előrejelzéséhez vezet, egy

---

2. Az olvasónak meg kell jegyeznie, hogy a cikkben a "társadalmi normák" vagy egyszerűen "normák" kifejezéseket nem csak a hagyományos értelemben használom, hanem a kibertéren *kívüli* normákra való határozott utalás céljából is. A kibertéren *belüli* társadalmi normákat minden esetben "kibernormáknak" vagy "társadalmi kibernormáknak" nevezem. Ha a "cyber" előtag nincs jelen, akkor a nem digitális társadalomban előforduló hagyományos társadalmi normákkal foglalkozom. A cikk helyes olvasásához elengedhetetlen a terminológia megértése, mivel végig összehasonlításokat és megkülönböztetéseket teszek.

jelenség, amelyet *konvergenciahatásnak* nevezek.

A cikk harmadik központi feltevéseként az internet azon tulajdonságait vizsgálom, amelyek megkülönböztetik a kibernormák eredetét a társadalmi normák eredetétől, és így alátámasztják a kibernormákat magyarázó új elméletek szükségességét. Míg a társadalmi normák elmélete szükséges alapként szolgál a kibernormák elméletének megértéséhez, a kibernormák további tanulmányozásának szükségessége különösen nyilvánvalóvá válik, ha figyelembe vesszük az internet sajátos társadalmi rendszerének alapjául szolgáló két jellemzőt: az anonimitást és az átható információáramlást.

E cikk II. része a normaelmélet általános áttekintésével megteremt a következő szakaszok építőköveit. Bevezetem a hagyományos normaelmélet azon fogalmait, amelyek e cikk szempontjából különösen fontosak, és megadom a kibernormák teljes definícióját. A III. részben bemutatom a kibernormák fejlődésének fentebb ismertetett két modelljét. Az első modell a kibernormák fejlődésének öt szakaszát mutatja be a társadalmi normákhoz viszonyítva, a második modell pedig az elsőre épül, és konkrétan vizsgálja a társadalmi normák és a kibernormák egymástól való függését. A IV. rész a bevált norma-eredetelméletet alkalmazza a kibertérre, és foglalkozik a kibernormák független figyelembevételének szükségességével. A IV. rész továbbá az internet két legbefolyásosabb és legmegkülönböztetőbb jellemzőjére, az átható információáramlásra és az anonimitásra összpontosít. Végül az V. rész tárgyalja, hogy a kibernormák alapos megértése miért kulcsfontosságú a kibertér szabályozásának meghatározásakor.

## II. A TÁRSADALMI NORMÁK MEGÉRTÉSÉNEK KERETE ÉS CYBERNORMS

A kibernormák elmélete szükségszerűen a hagyományos társadalmi normák elméletének megértéséből fejlődik ki. Az ezt követő vita bemutatja a hagyományos társadalmi normaelmélet alapjait, és felvázolja a kibernormák tárgyalása szempontjából releváns aspektusokat. A következő szakasz ezután meghatározza a kibernormákat, és illusztrációkat kínál a kibernormákra utaló, elvárt felhasználói viselkedésre.

### A. Mik a társadalmi normák?

A normák olyan társadalmi szabályszerűségek, amelyek mások preferenciáinak tiszteletben tartásával informális normákat és korlátozásokat szabnak az emberi viselkedésre.<sup>3</sup>

---

3. Lásd William K. Jones, *A Theory of Social Norms*, 1994 U. ILL. L. REV. 545, 546 (1994) (a társadalmi normákat olyan szabályokként és normákként magyarázza, amelyek meghatározzák az elfogadható viselkedés határait). Lásd még Robert Axelrod, *An Evolutionary Approach to Norms*, 80 AM. POL. SCI. REV. 1095, 1097 (1986) ("Egy norma annyiban létezik egy adott társadalmi környezetben, amennyiben az egyének általában egy bizonyos módon viselkednek, és gyakran büntetést kapnak, ha úgy látják, hogy nem így viselkednek."); Richard H. McAdams, *The Origin*,

A társadalmi normák tehát elvárásokat generálnak.<sup>4</sup> Ezek általában a szokásokból, a konvenciókból, a szervezeti struktúrákhoz való ragaszkodásból és a helyes és helytelen általános érzékéből erednek.<sup>5</sup> Például a borralaló adása egy étteremben, miután valaki befejezte a jó étkezést, társadalmi norma.<sup>6</sup> A fehér irodai papír újrahasznosítása, az "elnézést" mondás, ha véletlenül összeütközünk valakivel, a házasságot jelző gyűrű viselése, a sorban állás az Egyesült Államokban és a sorban állás Nagy-Britanniában (de Kínában nem), valamint a fűnyírás időben történő elvégzése további példák a társadalmi normákra. Ezek az illusztrációk mind az emberi viselkedésre vonatkozó, a társadalom által előírt informális korlátozások, amelyek arra kényszerítenek bennünket, hogy ennek megfelelően cselekedjünk.

A társadalmi normák be nem tartása jellemzően büntetéseket vagy szankciókat von maga után.<sup>7</sup> Például a munkatársak kevesebbre tarthatják azt a kollégát, aki nem hasznosítja újra a fehér irodai papírt; aki nem mondta, hogy "bocsánat", amikor nekiment egy másiknak, az csúnyán nézhet; a gyűrű hiánya negatív feltételezéseket szülhet; csúnya megjegyzések áradhatnak arra, aki durván a sor elejére vág; és a szomszédok pletykálhatnak a lusta szomszédról, aki három hete nem nyírta le a fűvet.

Egy társadalmi norma azonban annyira beágyazódhat az ember lelkiismeretébe, hogy nincs szükség külső ösztönzőkre a betartás kikényszerítéséhez. Ez az internalizációnak nevezett hatás büntudatot okozhat a norma megszegésekor, és büszkeséget.

*Development, and Regulation of Norms*, 96 MICH. L. REV. 338, 340 (1997) (A normák "olyan informális társadalmi szabályszerűségeket, amelyeket az egyének kötelességtudatuk miatt, a külső, nem jogi szankcióktól való félelem miatt vagy mindkettő miatt kötelességük követni". ); Eric A. Posner, *Law, Economics, and Inefficient Norms*, 144 U. PA. L. REV. 1697, 1699 (1996) (" A norma olyan szabályként értelmezhető, amely megkülönbözteti a kívánatos és a nem kívánatos viselkedést, és egy harmadik félnek felhatalmazást ad arra, hogy megbüntesse a nem kívánatos viselkedést tanúsító személyt. Így egy norma korlátozza az emberek azon kísérleteit, hogy kielégítsék preferenciáikat." ); Cass R. Sunstein, *Social Norms and Social Roles*, 96 COLUM. L. REV. 903, 914 (1996) ("[W]e, nagyon durván, úgy értelmezhetjük a "normákat", hogy azok a helyeslés és a helytelenítés társadalmi attitűdjei, amelyek meghatározzák, hogy mit kellene tenni, és mit nem kellene tenni.").

4. Lásd Jones, *Supra* note 3, 546. o. (kifejtve, hogy a társadalmi normák tudatosítják a személyekben, hogy mit várnak el tőlük általában, amikor cselekszenek).

5. Lásd *id.* ("[S]ocial normák a szokások és a szokás, a szervezeti kapcsolatok, a konszenzusos kötelezettségvállalások és az egyéni lelkiismeret termékei is lehetnek.").

6. 3 THE NEW PALGRAVE DICTIONARY OF ECONOMICS AND THE LAW 476 (Peter Newman ed. 1998) [a továbbiakban PALGRAVE DICTIONARY] (" Miután valaki éttermi étkezést végez, az, hogy borralalót kell hagynia, társadalmi norma, az pedig, hogy az ételt ki kell fizetnie, törvény.").

7. Lásd Robert D. Cooter, *Decentralizált jog a komplex gazdaságban: The Structural Approach to Adjudicating the New Law Merchant*, 144 U. PA. L. REV. 1643, 1661 (1996) (Von Wrightnak tulajdonítja, hogy gyakorlati keretet adott az emberi viselkedés irányítására: egy abszolút és hivatalos norma " kimondja, hogy az emberek egy bizonyos osztályának (a norma alanyai) minden egyes tagjának kötelessége (a norma jellege), hogy bizonyos körülmények között (a norma feltételei) tegyen valamit (a norma cselekménye), és a nem teljesítésért büntetés jár (a norma szankciói) "). Lásd még GEORG HENRIK VON WRIGHT, *NORM AND ACTION: A LOGICAL ENQUIRY* 70-92 (1963). A tiszta racionális választás teoretikusai a szankciókat tekintik az egyetlen oknak, amiért a szereplők betartják a társadalmi normákat. Lásd általában William T. Bianco & Robert H. Bates, *Cooperation by Design: Leadership, Structure, and Collective Dilemmas*, 84 AM. POL. SCI. 133 (1992).

amikor engedelmeskedik neki.<sup>8</sup> A titoktartás és az igazmondás tipikus példái az internalizált normáknak, amelyek gyakran kiegészítik az egyén egyéni erkölcsi kódexét.

A normákat kötelezettségeknek is tekinthetjük, megkülönböztetve az emberi viselkedés pusztá tendenciáitól.<sup>9</sup> Például, ha valaki leveszi a kalapját, amikor belép egy kemencébe, hogy megmeneküljön a hőség elől, az a viselkedés szabályszerűsége vagy tendenciája, míg ha valaki leveszi a kalapját, amikor belép egy templomba, az kötelesség.<sup>10</sup>

A normák a körülményektől és az érintett szereplőktől függően különböző intenzitásúak.<sup>11</sup> A normák tehát inkább képlekenyek, mint statikusak, és képesek növekedni és hanyatlani.<sup>12</sup> Például, ha csak az érintett körülményeket változtatjuk, és minden más tényezőt változatlanul hagyunk, Jane kötelességének érzi, hogy "bocsánatot" mondjon, amikor egy zsúfolt és zajos koncerten összeütközik valakivel, és ez szinte biztosan kisebb, mint az a kötelessége, hogy "bocsánatot" mondjon valakinek egy vasárnap reggeli szupermarketben. Másrészt, ha a szereplőkön kívül minden más tényezőt változatlanul hagyunk, Jane kötelessége, hogy "bocsánatot" kérjen attól a vadidegentől, akivel összefutott, valószínűleg meghaladja azt a kötelességét, hogy "bocsánatot" kérjen a legjobb barátjától.

Ahogy a normaelmélet megfelelő megértéséhez meg kell határozni a társadalmi normákat, úgy azt is meg kell vitatni, hogy a társadalmi normák mit *nem* jelentenek. A társadalmi normák nem öncélúak.<sup>13</sup> Az önmaguk által felállított normáknak nincs kapcsolatuk másokkal, és mint ilyenek, nem is

---

8. Lásd Cooter, *supra* note 7, 1665. o.

9. Lásd McAdams, 3. lábjegyzet, 350. o. (kifejtve, hogy a normák azért kötelezettségek, mert nem kormányzati szankciós kockázat szabályozza őket); lásd még EDNA ULLMAN-MARGALIT, THE EMERGENCE OF NORMS (1977) (filozófiai keretet mutat be a normák mint kötelezettségek megértéséhez); VON WRIGHT, *supra* note 7, 70-92. o. (a normák mint kötelezettségek meghatározásának fontosságát tárgyalja a játékelmélet összefüggésében). Létezik azonban a szakirodalomnak egy olyan, jellemzően a társadalomtudományokban fellelhető iránya, amely a normákat az emberi viselkedés központi tendenciáinak tekinti. Lásd: Cooter, *Supra* note 7, 1656-57. o.

10. Cooter, *Supra* note 7, 1656. o.

11. Robert Axelrod fejtette ki először ezt a koncepciót, amikor kifejtette, hogy "egy adott társadalmi környezetben olyan mértékben létezik norma, hogy az egyének általában egy bizonyos módon viselkednek, és gyakran büntetik őket, ha úgy látják, hogy nem így cselekszenek". Lásd Axelrod, *supra* note 3, 1097. o. Axelrod jól ismert normajátéka a normák növekedését és hanyatlását vizsgálja, ahelyett, hogy statikusnak és binárisnak tekintené létezésüket. A normajáték azt vizsgálja, hogy egy népesség különböző mértékű merészsége és bosszúvágya hogyan határozza meg, hogy a normák mikor és mikor sérülnek meg és szűnnek meg idővel. Az eredmények fordított kapcsolatot mutatnak a merészség és a bosszúvágy között. Ha a bosszúvágy magas, az egyén kisebb valószínűséggel sért meg egy adott normát; ha azonban a bosszúvágy alacsony, a bátorság átveszi a hatalmat, és a normától való eltérés nő. A játék célja, hogy megértést nyerjünk a normák kialakulásának feltételeiről, hogy megfelelően elősegíthessük a normák kialakulását. Lásd Axelrod, *supra* note 3, 1099-1100. o.

12. Axelrod azt javasolja, hogy a normák megértése egy adott társadalmi környezetben "egy norma létezését inkább fokozati kérdéssé teszi, mint egy mindent vagy semmit tételként, ami lehetővé teszi, hogy egy norma növekedéséről vagy hanyatlásáról beszéljünk". *Id.* at 1097. A létezés mértéke attól függ, hogy az egyéneket milyen mértékben büntetik azért, mert nem a szokásos módon cselekszenek. *Id.*

13. Lásd JON ELSTER, RATIONALITY AND SOCIAL NORMS 109, 112. o. (az önfeladásra utalva).

nem szociális.<sup>14</sup> Egy bizonyos étrend betartása és a napi testmozgás követése példák a saját magunk által felállított normákra.<sup>15</sup> Ezenkívül nem normák azok a gyakorlatok, amelyek hatással lehetnek másokra, és így szociális jellegűek, de nem tartalmazzák normatív tartalmat.<sup>16</sup> A nyilvános előadássorozaton való pusztán részvétel vagy a barátokkal való ebéd lehet szociális, de egyik sem normatív.<sup>17</sup> Továbbá az ebben a cikkben használt normák nem tartalmazzák a pusztán átlagos vagy normális viselkedést, mint például az esernyő használata esőben vagy a kesztyű viselése hidegben.<sup>18</sup>

Végezetül, ahogyan arra már korábban utaltunk, a társadalmi normákat a szó legszorosabb értelmében nem jogi szankciókkal kényszerítik ki.<sup>19</sup> A törvények megkísérelhetik és meg is próbálják megerősíteni a kedvező normatív viselkedést, de a normákat a legtisztább formájukban nem jogi kötelezettségek vezérlik.<sup>20</sup> Az ember nem azért fizeti ki a számlát, miután evett egy étteremben, mert a társadalom kötelessége; a számla kifizetését törvény írja elő, nem pedig társadalmi norma.<sup>21</sup> A felszolgálónak adott borral való kötelezettsége azonban nem jogi kötelezettség; ez társadalmi kötelezettség, és így a legteljesebb értelemben vett norma.<sup>22</sup>

### 1. Kollektív fellépés

A kollektív cselekvés a normaelmélet egyik alapvető szempontja, mint ahogy az emberi viselkedés bármely aspektusa jogi korlátok hiányában. A kollektív cselekvés, vagy más szóval az emberek közös ügy érdekében való együttes fellépése gyakran problémát jelent, mivel az embereknek erős ösztönzőkre van szükségük a cselekvéshez.<sup>23</sup> A cselekvés a

normák "magánnormákként").

14. Jones, *Supra* note 3, 546. o. (A társadalmi normák nem egyszerűen " olyan, önmaguk által felállított szabályok vagy normák, amelyeknek nincs kapcsolatuk másokkal ... vagy olyan gyakorlatok, amelyeknek ... nincs normatív tartalmuk Az előbbiek nem "társadalmi"; az utóbbiak nem "normák".).

15. Bár az e tevékenységek mögött álló motivációt nagyon is lehet, hogy a társadalom írja elő, maguk a cselekedetek nem szociálisak.

16. Jones, *fentebb* 3. l. ábjegyzet, 546. o.

17. *Id.* Ez nem jelenti azt, hogy ezek a gyakorlatok megfelelő körülmények között soha nem lehetnek normatívok. Például egy kollégákból álló társadalmi körben a heti ebédmegbeszélés nagyon is lehet olyan norma, amelynek be nem tartása szankciókat von maga után.

18. Cooter megkülönbözteti a társadalomtudósok által használt "norma" kifejezést, amely az átlagos vagy normális viselkedésre utal. Azt is kifejti, hogy bár a közgazdasági modellek figyelmen kívül hagyhatják a kötelezettséget mint a normák jellemzőjét, a különbségtétel fontos a normák és a jog közötti kapcsolat meghatározásakor. Cooter, *supra* note 7, 1656-57. o.

19. McAdams, 3. l. ábjegyzet, 350-51. o. *Lásd azonban* Jones, *Supra* note 3, 546. o. (a jogi szankciókkal kikényszerített szabályokat és normákat is bevonja a normák meghatározásába).

20. *Lásd az V. rész alatti vitát.*

21. PALGRAVE DICTIONARY, *Supra* note 6, 476. o.

22. *Id.*

23. *Lásd* Jonathan Bendor & Dilip Mookherjee, *Institutional Structure and the Logic of Ongoing Collective Action*, 81 AM. POL. SCI. REV. 129 (1987) (foglalkozva azzal, hogy a nagy csoportoknak az egyéni érdekekkel való konfliktusok miatt miért különösen nehéz a kollektív cselekvés problémája); Stephen Crowley, *Barriers to Collective Action: Steelworkers and Mutual Dependence in the Former Soviet Union*, 46 WORLD POL. 589 (1994) (annak vizsgálata, hogy az oroszországi acélmunkások miért maradtak csendben a munkanélküliséggel és a gazdasági felfordulással szemben); Mark I. Lichbach, *What Makes Rational Peasants*

a nagyobb közjó nem biztos, hogy elégséges ahhoz, hogy az embereket cselekvésre készítse, ha a kollektív cselekvés során hozott személyes áldozatokkal szemben mérlegeljük.<sup>24</sup>

Tekintsünk egy klasszikus "elsőrendű" kollektív cselekvési problémát - a sztrájkórsógot. Az egyszerű feladat, hogy az embereket rávegyük a kollektív cselekvésre, kihívást jelenthet, mivel gyakran erősebb ösztönzők vannak arra, hogy a csoport érdeke helyett a saját érdekükben cselekedjenek. A szakszervezetek olyan mechanizmusok, amelyek célja, hogy szolidaritást teremtsenek a munkavállalók között, és a kollektív cselekvés létfontosságú a sikerükhöz. Ha a munkavállalók nem lépnek fel csoportosan, az egész sztrájkolás folyamat kudarcot vall, mivel a munkáltató csak akkor szenved, ha a munkavállalók jelentős része megtagadja a munkát. A munkavállalói követeléseket pedig jellemzően csak akkor veszik komolyan, ha a munkáltató szenved. Következésképpen a vállalatok gyakran vonzó egyéni juttatásokat hoznak létre a munkavállalók kollektív fellépése ellen.

Az internet is szenved a kollektív cselekvés problémáitól. Az egyes internetfelhasználók például soha nem fogadták el igazán az ANSI/NISO Z39.50 nevű keresési protokollt, pedig az forradalmi változásokat hozhatott volna a kereshetőség terén - ami az internet szempontjából kétségtelenül kollektív jót jelent.<sup>25</sup> Úgy tűnik, hogy a<sup>26</sup> a kiadókra rótt egyéni költségek a

---

*Forradalmi? Dilemma, paradoxon és irónia a paraszti kollektív cselekvésben*, 46 WORLD POL. 383 (1994) (kifejtve, hogy a parasztokat nem ösztönzi a lázadásra, mivel a magánköltések meghaladják a közhasznót); Edward N. Muller & Karl-Dieter Opp, *Rational Choice and Rebellious Collective Action*, 80 AM. POL. SCI. REV. 471 (1986) (kritizálva a racionális választási modelleket, amelyek az egyéni anyagi hasznót használják az átlagpolgár nagyszabású politikai forradalomra való ösztönzésének jellemzésére, és a közjót javasolják megfelelő alternatívaként).

24. Lawrence Lessig a kollektív cselekvést a társadalmi jelentés összefüggésében tárgyalja, és egy modellel illusztrálja. Képzeljünk el egy falut, amelynek közös bortartálya a falu közös javát képviseli. A falu minden egyes lakójának azt mondják, hogy töltsön egy korsó bort a kádba, hogy az egész falu közös borral rendelkezzen. Minden falubeli arra a következtetésre juthat, hogy ha a többi falubeli mindannyian bort önt a kádba, akkor nem számít, ha egyetlen korsó vizet kevernek a kádba. Ha bor helyett vizet öntünk a kádba, az előnyös az egyes falubelieknek, akik nem válnak meg a bortól, ugyanakkor a közös kád, amelyből a falubeliek vélhetően inni fognak, nem lesz jelentősen beszennyezve. Sőt, az egyes falusiak azt is feltételezhetik, hogy ha a többiek mind vizet öntenek a kádba, egyetlen korsó bor sem fogja megmenteni az italt. Így, függetlenül attól, hogy a többi falubeli mit tesz, az egyénnek nincs értelme bort önteni a kádba. Láthatjuk, hogy gyakran a közjó ösztönzése nem elegendő ahhoz, hogy az egyéneket a közös érdekek szerinti cselekvésre ösztönözze; szükség lehet egyéni ösztönzőkre is. *Lásd* Lawrence Lessig, *The Regulation of Social Meaning*, 62 U. CHI. L. REV. 943, 993-94 (1995). A társadalmi jelentésről lásd a 114. lábjegyzetben.

25. Az ANSI/NISO Z39.50 az American National Standard Institute (ANSI)/National Information Standards Organization (NISO) információkeresési protokollja. "A Z39.50 egy számítógépek közötti kommunikációs protokoll, amelyet az információk - teljes szövegű dokumentumok, bibliográfiai adatok, képek, multimédia - keresésének és visszakeresésének támogatására terveztek elosztott hálózati környezetben." William Moen, *Az ANSI/NISO Z39.50 protokoll: Információkeresés az információs infrastruktúrában, Mi a Z39.50?* (látogatva 1999. augusztus 9-én)  
< <http://www.cni.org/pub/NISO/docs/Z39.50-brochure/50.brochure.toc.html>>. Továbbá a " Z39.50 megkönnyíti a nagy információs adatbázisok használatát azáltal, hogy szabványosítja az eljárásokat és a funkciókat a következőkhöz



A webes tartalom túl magas volt ahhoz, hogy kollektív cselekvésre késztesse. Bár a Z39.50 protokoll rendkívül hasznos volt, a kiadók viszonylag bonyolultnak és nehézkesnek tartották a megvalósítását, ezért nem támogatták a bevezetését.<sup>27</sup>

A "másodrendű" kollektív cselekvés problémája inkább a végrehajtási kérdéseket vizsgálja, mint magát a kollektív cselekményt, ahogyan azt a fent leírt "elsőrendű" kollektív cselekvés problémája tárgyalja.<sup>28</sup> A másodrendű kollektív cselekvési problémák gyakoriak a normaelméletben, mivel a normák megváltoztatására törekvő szereplők másodrendű kollektív cselekvési dilemmával szembesülnek.<sup>29</sup> Ha mások érvényesítik a normát, az egyén anélkül szerezheti meg az előnyöket, hogy viselné az érvényesítés költségeit.<sup>30</sup> Ha mások nem érvényesítik a normát, és az egyén viseli az érvényesítés költségeit, akkor az egyén egyéni erőfeszítései hiábavalóak.<sup>31</sup> A másodrendű kollektív cselekvési probléma felismeri, hogy az egyén jobban jár, ha nem viseli az érvényesítési költségeket, és vagy mások erőfeszítései révén szerzi meg a hasznot, vagy egyáltalán nem pazarolja erőfeszítéseit.<sup>32</sup>

Gondoljon ismét a munkavállalói sztrájkolós példára. Gyakran erős ösztönzést jelent a sztrájkvonal átlépése, mivel a munkavállaló minden

információ keresése és visszakeresése. A Z39.50 támogatja az információkeresést elosztott, ügyfél-kiszolgáló környezetben, ahol egy ügyfélként működő számítógép keresési kérést (azaz lekérdezést) küld egy másik, információs kiszolgálóként működő számítógépnek." *Id.*

< <http://www.cni.org/pub/NISO/docs/Z39.50-brochure/50.brochure.partol.html>>.

26. Az e cikkben használt "költség" kifejezés nem feltétlenül pénzbeli veszteséget jelent, hanem inkább érzelmi, mentális vagy személyes büntetést.

27. Index Data, *Welcome to Index Data* (utolsó módosítás: 1999. március 25.)

< <http://www.indexdata.dk/>> (elismeri a Z39.50 protokoll előnyeit és összetettségét a webdesignerek számára).

28. Az elsőrendű és a másodrendű kollektív cselekvési probléma közötti különbség csekély, mégis jelentős. Mivel a másodrendű kollektív cselekvési probléma figyelembe veszi a kollektív cselekvés során felmerülő szankcionálási kérdéseket, különösen fontos a IV. szakaszban tárgyalt normakeletkezési elmélet mechanikájának tanulmányozása szempontjából.

29. *Lásd* Sunstein, *Supra* note 3, 911. o. (elmagyarázza, hogy a változásra vágyó egyén kollektív cselekvési problémával szembesül, ha az uralkodó társadalmi normák nem támogatják a változást). *Lásd általában* Lessig, *supra*, 24. lábjegyzet, 993-1000. o.; McAdams, *Regulation of Norms, supra*, 3. lábjegyzet, 353-54. o.

30. *Lásd* McAdams, 3. lábjegyzet, 353-54. o.

31. *Lásd id.* 352. o.

32. *Lásd id.* A másodrendű kollektív cselekvés problémáját a racionális választási irodalomban a "szabadúszó probléma" összefüggésében is tárgyalják. Ahogy Mancur Olson, Jr. kifejti:

Valójában, ha csak a csoportban lévő egyének száma nem elég kicsi, vagy ha csak nincs kényszer vagy más különleges eszköz, amely az egyének közös érdekek szerinti cselekvésére készíti őket, a racionális, önérdekű egyének nem fognak a közös vagy csoportérdekek elérése érdekében cselekedni. Más szóval, még ha egy nagy csoportban az összes egyén racionális és önérdekű is, és hasznot húznának abból, ha csoportként a közös érdekük vagy céljuk elérése érdekében cselekednének, akkor sem fognak önkéntesen a közös vagy csoportérdek elérése érdekében cselekedni.

David Sciulli, *Weaknesses in Rational Choice Theory's contribution to comparative Research (A racionális választáselmélet hozzájárulásának gyengeségei az összehasonlító kutatáshoz)*, in

MANCUR OLSON, JR., *THE LOGIC OF COLLECTIVE ACTION 2* (1965). *Lásd még:* Russell Hardin, *Collective Action* (1982); *Rational Choice Theory, Advocacy and Critique* 161, 162 (James S. Coleman & Thomas J. Fararo szerk., 1992); James S. Coleman, *Foundations of Social Theory* 14 (1990); Michael Hechter, *Principles of Group Solidarity* 40 (1987).

a sztrájk előnyeit, miközben elkerüli a költségeket. Ezzel szemben, ha a munkavállaló úgy dönt, hogy sztrájkol, és mások nem csatlakoznak hozzá, a munkavállaló erőfeszítései kárba vesznek, és akár további szankciókat is eredményezhetnek. Az eredmény tehát meglehetősen erős ösztönzést jelent az egyéni tétlenségre, nem pedig a kollektív cselekvésre.<sup>33</sup>

Tekintsünk egy másodrendű kollektív cselekvési problémát, amely a kibertérben áll fenn. A legtöbb internetfelhasználó irtózik a "spam"-ektól:<sup>34</sup> a viselkedés által rájuk rótt teher miatt. Bár a spam társadalmi szempontból költséges a kibertársadalom számára a mohón elfoglalt sávszélesség és a nem kívánt e-maileket fogadó egyéni felhasználók költségei miatt, a spam azért fordul elő gyakran, mert a spammerek minden előnyre szert tesznek, de a költségeknek csak egy töredékét viselik. Nyilvánvaló, hogy az internetfelhasználóknak előnyös lenne, ha a spammerek hatékony szankcionálásához szükséges költségeket elköltenék. Azonban az az összeg, amelyet bármelyik felhasználó hajlandó költeni a viselkedés szankcionálására, valószínűleg nem elegendő ahhoz, hogy hatékonyan visszaszorítsa azt. Ezért a kollektív cselekvés a megoldás. Mivel azonban sok felhasználó részvételére van szükség, és az egyes felhasználók úgy érzik, hogy hozzájárulásuk nem elegendő a norma sikeréhez vagy kudarcához, fennáll egy másodrendű kollektív cselekvési probléma.<sup>35</sup> Valójában a kibertér viszonylag rövid története során az egyes felhasználók többször is kísérletet tettek a spammerek szankcionálására, amelyek mind sikertelennek bizonyultak a kollektív cselekvés miatt.

---

33. Így a szakszervezeti mozgalom ethoszának köszönhetően a sztrájkörtség átlépése és a "sztrájk törés" tiltó normává vált a tagok körében.

34. A spam meghatározása a következő:

kéretlen e-mailek az interneten. A feladó szempontjából ez a tömeges levelezés egy formája, gyakran egy Usenet-vitakör előfizetőiből összeállított listára, vagy olyan cégek által szerzett listára, amelyek e-mail terjesztési listák létrehozására szakosodtak. A címzett számára általában levélszemétnek tűnik. Általában nem számít jó netikettnek spamet küldeni. Általában a kéretlen telefonos marketinghívásokkal egyenértékű, kivéve, hogy a felhasználó fizet az üzenet egy részéért, mivel mindenki osztozik az internet fenntartásának költségein.

*Whatis?Com* (látogatva 1999. augusztus 9-én) <<http://www.whatis.com>>.

35. McAdams a szemtelést egy másik másodrendű kollektív cselekvés példaként említi. A szemtelés jelentős költségeket ró mindenkire, mégis könnyen belátható, hogy miért folytatódik a viselkedés, mert a szemtelő minden hasznot élvez, de a kollektív költségnek csak egy kis részét. A szemteléssel szembeni normát várhatnánk, a szemtelés által mindenkinek okozott költségek miatt. De ahhoz, hogy a csoport hatékonyan szankcionálja a szemtelőket, az összegnek, amelyet az egyes embereknek a betartásra kell fordítaniuk, meg kell haladnia azt a költséget, amelyet minden egyes emberre ró, amikor találkozik a szemteléssel. Más szóval, az egyének nem hajlandóak a viselkedés hatékony szankcionálásához szükséges összeget költeni, és úgy érzik, hogy hozzájárulásukkal sem a normát nem fogják elérni, sem megtörni; így jobban járnak, ha nem viselik a szankcionálás költségeit. McAdams, *supra* note 3, 353-54. o. *Lásd még pl.* Clayton P. Gillette, *Plebiscites, Participation, and Collective Action in Local Government Law*, 86 Mich. L. Rev. 930, 973 (1988) (a választók racionális magatartásának elemzése és a döntéseiknek a közösség egészére gyakorolt hosszú távú hatásainak figyelembevétel); Lessig, *supra* note 24, at 967-68 (tárgyalja, hogy a National Hockey League-ben a sisakot megkövetelő szabály hogyan tette lehetővé a játékosok számára, hogy elkerüljék a csapattársaiknál kevésbé "macsónak" tűnő stigmát, és mégis megvédjék magukat).

problémák.<sup>36</sup> Az egyéni önbíráskodás, legyen az bármilyen elkötelezett, nem helyettesítheti a kollektív fellépést.

A kollektív cselekvés problémái a kibertérben éppúgy elterjedtek, mint a társadalomban, amint azt a fenti példák is bizonyítják. Mivel a kollektív cselekvés jelentős hatást gyakorol a felhasználók viselkedésére, a kollektív cselekvés problémáinak vizsgálata szükségszerűen együtt jár a kibernormák megértésével. A IV. szakasz konkrétan megvizsgálja, hogy a másodrendű kollektív cselekvés problémája hogyan jelent dilemmát a társadalmi normák eredetének megvitatásakor.

## 2. Racionális választás elmélete

A társadalmi normák nem feltétlenül jelzik előre az emberi viselkedést. Például, bár a társadalmi norma szerint egy éttermi étkezés után tizenöt százalék borralalót kell adni, az ember szándékosan dönthet úgy, hogy többet vagy kevesebbet hagy. Még ha a normák kötelezettségeket is írnak elő, az embereknek a társadalmi normák kontextusában kell felmérniük cselekedeteik szubjektív költségeit és hasznát.<sup>37</sup> A racionális választás elmélete azokat az ösztönző struktúrákat vizsgálja, amelyek azokat a döntéseket szabályozzák, amelyeket egy "racionális" vagy "ésszerű" személy egy adott körülmények között hozna - a körülmények között, amelyek jellemzően magukban foglalják a társadalmi normák által előírt kötelezettségeket.<sup>38</sup>

A racionális választás elmélete sokféle formában és méretben létezik, de általában négy alapelv alapján működik.<sup>39</sup> Az első az, hogy az egyes szereplők jellemzően a saját érdekükben és ritkán a csoport érdekei szerint cselekszenek.<sup>40</sup> Másodsor, a szereplők szubjektív érdekeit adottnak kell tekinteni.<sup>41</sup> Harmadszor, bármely társadalomban a jogok és kötelességek meglévő struktúrája szintén adott vagy véletlenszerű.<sup>42</sup> Negyedszer, a szereplők saját vagyonuk és önértékük maximalizálására irányuló erőfeszítései

36. Az egyéni végrehajtás egyik megközelítése a "cancelbot". A cancelbot egy olyan program, amely a spameket, a szennyezést, a keresztpostokat és egyéb netikett-szabályok megsértését keresi a Useneten, és törli azokat a hírcsoportokból. Például a Cancelmoose, a mostanra már visszavonult cancelbot a spameket célozta meg. Általában a cancelbotokat a Usenet törzsvendégek önkéntesen futtatják, és elvárják, hogy a webhelyek adminisztrátorai tiszteletben tartsák őket. *Lásd* Mark Frauenfelder, *Usenet's Etiquette-Enforcement Agency* (látogatás 1999. április 9-én) <[http://www.wired.com/news/print\\_version/wiredview/story/5262.html](http://www.wired.com/news/print_version/wiredview/story/5262.html)>. A Cancelmoose sikeres cancelbot volt, csúcspontján 1997 augusztusában körülbelül 1,8 millió spamet törölt. A Cancelmoose weboldalán található egy grafikon a Cancelmoose által azonosított spamek számáról 1995 októberétől 1998 augusztusáig. *A Cancelmoose[tm] honlapja* (látogatás 1999. augusztus 8-án) <<http://www.cm.org>>. A Cancelmoose-t a hírcsoportok olvasóközönsége egyöntetűen elfogadta. *The Jargon File: Cancelmoose[tm]* (látogatott 1999. aug. 8.) <[http://www.sunsite.ualberta.ca/jargon/noframes/Cancelmoose\[tm\].html](http://www.sunsite.ualberta.ca/jargon/noframes/Cancelmoose[tm].html)>.

37. *Lásd* Sunstein, 3. lábjegyzet, 940. o.

38. *Lásd általában* RATIONAL CHOICE THEORY, ADVOCACY AND CRITIQUE (James S. Coleman & Thomas J. Fararo szerk., 1992).

39. *Lásd* Sciulli, *Supra* 32. lábjegyzet, 162. lábjegyzet.

40. *Lásd id.* (kifejtve, hogy a racionális szereplők alapvető motivációja a vagyon maximalizálása, vagy az, ami szubjektíven érdekli őket).

41. *Lásd id.* 162-63.

42. *Lásd a* 163. pontot.

jobban szolgálja a kollektív jólét közös javát, mint bármilyen olyan intézkedés, amely ezeket a racionális tendenciákat nem racionális normákkal próbálja megfékezni.<sup>43</sup>

Az elméleti szakemberek számos ellentétes nézőpontot képviselnek a racionális választás elméletével kapcsolatban. A közgazdászok például jellemzően úgy vélik, hogy a racionális választás elmélete ugyanazt a viselkedést magyarázza, mint a normaelmélet, de részletesebb szemlélettel. Más tudósok úgy vélik, hogy a racionalitás bizonyos viselkedést magyaráz, a normák pedig különálló és különálló viselkedést írnak le. Én azt a nézetet vallom, hogy a szereplők a racionális választás és a normák egyedi kombinációját alkalmazzák, amikor egy döntéssel szembesülnek. Az, hogy mindkettőt milyen mértékben alkalmazzák, teljes mértékben a döntés lényegétől és az érintett szereplőtől függ.<sup>44</sup>

Minden helyzetben a normák és a racionalitás a sajátosságoktól függően különböző intenzitással hatnak egymásra. A normák és a racionalitás kompromisszumot köthetnek az érdekek között a döntés meghozatala érdekében; ugyanakkor ellentétesek és korlátozzák is egymást. Például időnként a társadalmi normák korlátozzák az önérdék racionális követését.<sup>45</sup> Máskor az önérdék korlátozza a normák betartását.<sup>46</sup> Az emberi elme rendkívül összetett; ha azt állítjuk, hogy az emberek csak racionális önérdékből cselekszenek, azzal lekicsinyeljük az alapvető emberi lelkiismeretet.

Cass Sunstein különösen megvilágító és empirikus példát kínál arra, hogy a racionális választás és a normák hogyan hatnak egymásra. Az általa "közgazdászok játékának" nevezett játék két játékosból áll, akik közül az egyiknek pénzt adnak.<sup>47</sup> Ennek a játékosnak azt mondják, hogy a pénz egy részét a második játékosnak kell adnia, de semmiképpen sem javasolják, hogy a pénz mekkora részét kell a második játékosnak adnia.<sup>48</sup> Ha a második játékos elfogadja a pénzt, akkor mindkét játékos megtarthatja a saját részét.<sup>49</sup> Ha a második játékos visszautasítja a pénzt, mindketten nem kapnak semmit.<sup>50</sup> A

---

43. *Lásd id.; Lásd még* HECHTER, *Supra* 32. lábjegyzet, 73. pont.

44. *Lásd* ELSTER, 13. lábjegyzet, 114. o. ("Nyilvánvalóan tűnik, hogy mind a racionalitás, mind a társadalmi normák számítanak a cselekvés magyarázatában. Lehet, hogy nem értünk egyet viszonylagos fontosságukat illetően, de fanatikusként kellene lenni ahhoz, hogy az egyiknek kizárólagos jelentőséget tulajdonítsunk, a másikkal pedig nem. A kérdés ezután az lesz, hogyan osszuk fel a területet. Véleményem szerint az eklekticizmus legkevésbé ígéretes formája az lenne, ha azt mondanánk, hogy egyes cselekedeteket teljes mértékben a társadalmi normák irányítanak, míg mások mindenféle maradék nélkül megmagyarázhatók racionális választással. Egy általánosabb és kielégítőbb megfogalmazás, amelynek az előző javaslat egy speciális esete, az, hogy minden egyes cselekvésben a racionalitás és a társadalmi normák egyaránt szerepet játszanak.").

45. *Lásd id.*

46. *Lásd id.* ("Néha az önérdék racionális követését társadalmi normák korlátozzák . . . .

Ezzel szemben a társadalmi normákat korlátozhatja az önérdék; az emberek nem tartják magukat hozzájuk, ha a költségek

. . . túlságosan nagy lesz." ) Így például még ha valaki teljesen egyedül van is, akkor is érezhet késztetést arra, hogy borralalót dobjon egy befőttesüvegbe, és büntudatot, ha nem teszi. Másrészt viszont dönthet úgy, hogy nem szavaz a választások napján, ha lehetősége nyílik valami másra.

47. Sunstein ezt az empirikus vizsgálatot "ultimátumjátéknak" is nevezi. Sunstein, *Supra* note 3, 904. o., 904. o.

48. *Id.*

49. *Id.*

a szabályok csak egy interakciót tesznek lehetővé a játékosok között, így semmilyen tárgyalási dinamika nem befolyásolja a végeredményt.<sup>51</sup> Mindkét játékos ismeri a szabályokat. A közgazdászok azt jósolják, hogy az egyes játékos megváltik az egyik pennytől, mivel a kettes játékosnak továbbra is az az érdeke, hogy elfogadja a pennyt, és ne utasítsa vissza.<sup>52</sup> A vizsgálat eredményei azonban azt mutatták, hogy az ajánlatok jellemzően a teljes pénz 30-40%-a között mozogtak, és gyakran 50-50%-os megosztás is előfordult.<sup>53</sup> Érdekes módon a második játékos gyakran utasította el a 20%-nál kisebb ajánlatokat.<sup>54</sup>

Az emberek nem tisztán racionális szereplők. A kettes játékos biztosan "jobban járna" egy dollárral, vagy akár egy pennnyel is, de ehelyett sok esetben úgy dönt, hogy elutasítja a 20%-nál kisebb ajánlatot. Sok helyzetben, mint például a fentiben, a társadalmi normák korlátozzák a racionális cselekvést. Hasonlóképpen, a racionális gondolkodás gyakran vezet a társadalmi normáktól való eltéréshez.<sup>55</sup> Sem a társadalmi normák, sem a tisztán racionális választás nem képes külön-külön megjósolni az emberi reakciókat; gyakran mindkettőt figyelembe kell vennünk ahhoz, hogy megértsük az emberi viselkedés alapjait.

#### *B. Mik azok a kibernormák?*

Az előző szakaszban bemutatott keret alapján a kibernormákat a kibertérben a felhasználók kötelező viselkedésének informális társadalmi normáiként definiálom. Más szóval, a kibernormák olyan gyakorlatok, amelyek a felhasználók kölcsönös beleegyezésével és a többi felhasználó preferenciáinak tiszteletben tartásával alakultak ki, nem pedig a felhasználói viselkedés pusztá tendenciái. Az internetre való bejelentkezéskor az e-mail címek ellenőrzése felhasználói tendencia, nem pedig kibernorma; az e-mail üzenetekre való azonnali válaszadás viszont kötelezettség, és így a kibernorma fogalmait idézi.<sup>56</sup>

Az idő múlásával számos nem hivatalos szabály alakult ki az internetezők viselkedésére; ezeket a szabályokat "netikettnek" nevezik, ami a hálózati vagy internetes etikett rövidített kifejezése.<sup>57</sup> A netikett a megfelelő online viselkedésre vonatkozó normák összessége.<sup>58</sup> A legtöbb netikett szabály kibernormának számít, mivel az internetfelhasználók betartják a következő szabályokat

---

50. *Id.*

51. *Id.*

52. *Id.*

53. *Id.* at 904-05.

54. *Id.* at 904.

55. A társadalmi normák és az emberek által a társadalmi normák megsértésekor tapasztalt szégyenérzet magyarázza, hogy az olyan modellek, amelyek feltételezik, hogy az egyének racionális önérdékből cselekszenek, miért nem jósolják meg pontosan az emberi viselkedést. Továbbá a racionalitás és a társadalmi normák közötti kapcsolat nem feltétlenül egyértelmű az egyes szereplők szempontjából. *Lásd id.* at 909.

56. Általában 48 óra tekinthető jó ökölszabályként.

57. *Lásd Virginia Shea, A netikett alapvető szabályai* (látogatás 1999. április 9-én).

< <http://www.albion.com/netiquette/introduction.html> > (kifejtve, hogy a hálózati etikett a kibertér etikettje).

58. Az etikai kódexek viselkedésre utal, vagy arra, hogy mit várnak el a társadalmi és

ezeknek a szabályoknak, még akkor is, ha azokat hivatalosan vagy jogilag nem érvényesítik, és ellentétesek lehetnek a felhasználók magánjellegű preferenciáival.<sup>59</sup> A netiketre példa, hogy az ember odafigyel arra, hogy mikor helyénvaló fájl csatolni egy e-mail üzenethez.<sup>60</sup> A "hosszú" szó feltüntetése egy e-mail üzenet tárgyában, hogy a címzettet tájékoztassa arról, hogy az üzenet több mint száz sorból áll, és időbe telik elolvasni és megválaszolni, szintén a kibernormális viselkedésre utaló netikett szabályra példa.

A kötelezettségeket és elvárásokat azonban számos tényező befolyásolja, többek között a körülmények és az érintett szereplők.<sup>61</sup> A kibernormák például a legtöbb e-mail üzenet esetében nem kimondott, de elvárt válaszidőt írnak elő. Ha a feladó tudja, hogy a címzett gyakran használja az e-mailt, a feladónak magasabb elvárásai lehetnek a megfelelő válaszidővel kapcsolatban, mint ha tudja, hogy a címzett csak hetente egyszer nézi meg az e-mailjét. A feladó gyakran a válasz gyorsasága alapján következtet az üzenet relatív fontosságára a címzett számára. Általában, ha két-öt napon belül nem érkezik válasz, a feladó elkényelmesedik. Bár számtalan tényező befolyásolja a felhasználói elvárásokat, az általános szabványok mégis azt diktálják, hogy a felhasználónak mikor kell válaszolnia egy üzenetre.<sup>62</sup>

A kibernormák is támogatják az informalitást. A felhasználók általában informálisabb hangnemet várnak el az e-mail üzenetekben, mint más írásbeli kommunikációban, és az e-mailben - a hangposta-váltásokhoz hasonlóan - beszélgető hangnemet használnak.<sup>63</sup> Ha egy e-mail üzenet hivatalos hangvételi, a címzett félreértheti az e-mailt dühösnek vagy komolynak, még akkor is, ha a feladó szándéka semleges. Az ilyen informális hangnem három tényezőtől adódik. Először is, az e-mail általában egy

szakmai összefüggések. *Lásd id.*

59. Egyes netikett szabályok csupán tanulságosak vagy az átlagos viselkedést jelzik, és így nem kibernormák. Ha például egy felhasználó azt gyanítja, hogy egy e-mail üzenete elveszett, és a címzett nem kapta meg, meg kell kérdeznie az irodájában a többieket, hogy voltak-e problémák a helyi e-maillező rendszerrel. Ha nem tapasztaltak problémát, akkor meg kell erősítenie a címzett e-mail címét. Ha a cím helyes, meg kell kérdeznie, hogy a címzettnek voltak-e problémái az e-maillal. *Id.* a < <http://www.albion.com/netiquette/book/0963702513p56.html> > címen. *Lásd még:* Sally Hambridge, *RFC 1855, Netiquette Guidelines*, (utoljára módosítva 1995. október 25-én). < <http://www.dtcc.edu/cs/rfc1855.html> > (azt ajánlva, hogy a felhasználók "[v]erifikáljanak minden címet, mielőtt hosszú vagy személyes diskurzust kezdeményeznek").

60. *Lásd* Shea, *Supra* note 57, < <http://www.albion.com/netiquette/book/0963702513p53.html> > (kifejtve, hogy nem szabad fájl csatolni egy e-mail üzenethez, ha elegendő lenne egy egyszerű, az üzenetbe foglalt megjegyzés).

61. *Lásd* Axelrod, 3. lábjegyzet, 1097. o.

62. *Lásd* Shea, *Supra* note 57, < <http://www.albion.com/netiquette/book/0963702513p91.html> > (hangsúlyozva, hogy nincs mélység arra, ha valaki nem ellenőrzi naponta kétszer az e-mailjét).

63. *Lásd id.* at < <http://www.albion.com/netiquette/book/0963702513p91.html> > (kifejtve, hogy a szakmai és a közösségi e-mailek konvenciói annyiban különböznek egymástól, hogy a munkahelyi e-mail formálisabb, és ha külső, akkor gyakran használ aláírásfájlokat, míg a közösségi e-mail gyakran használja a szellemességet nagy hatásokkal). *Lásd még* Hambridge, *supra* 59. lábjegyzet, < <http://www.dtcc.edu/cs/rfc1855.html> >.

spontán, rögtönzött és a levélnél kevésbé átgondolt levélváltás.<sup>64</sup> Másodsor, az e-mailt viszonylag egyszerű elküldeni a papírra írt levélhez képest. Ezért gyakori, hogy egy e-mail elküldése a pillanat hevében történik, hasonlóan a telefonüzenetekhez. Végül pedig az e-mail korai felhasználói által kialakított normák, akik általában laza hozzáállást tanúsítottak, nagyban befolyásolták az e-mail informalitás kibernormáját.<sup>65</sup>

Egy másik e-mail kibernorma a csillagok és az aláhúzások használata a vastag betűs és az aláhúzás jelölésére.<sup>66</sup> Ezek a gyakorlatok a szövegszerkesztő e-mail szoftverekből eredtek, amelyek vagy nem voltak képesek megjeleníteni ezeket a funkciókat, vagy túlságosan megterhelővé tették őket a felhasználók számára, akik ehelyett saját módszert dolgoztak ki a szöveg kiemelésére. Ezenkívül, bár számos jelenlegi e-mail csomag rendelkezik vastag betűvel, dőlt betűvel és egyéb speciális funkciókkal, ezek kompatibilitási okokból általában megkövetelik, hogy a felhasználó és a címzett ugyanazt az e-mail programot használja. Érdekes módon ezt a kibernormát, amely az e-mail kommunikációból ered, felismerték és átvitték más digitális alkalmazásokba. Például a Microsoft Word automatikus javító funkciója automatikusan **"\*bold\*"**-ot **"bold"**-ra, **"\_italics\_"**-t pedig **"dőlt betűsre"** változtatja.

A kibernormák a HyperText Markup Language ("HTML")<sup>67</sup> és a webes szabványok bizonyos címkéinek megszüntetését is eredményezték. Például a Netscape<sup>69</sup> bevezette a "villogó címkét"<sup>70</sup> a HTML 3.2 kiadása előtt.<sup>71</sup> Majdnem

64. *Lásd id.* at < <http://www.albion.com/netiquette/book/0963702513p47.html> (az e-mail informális jellegét a médium egyszerűségének tulajdonítja, amely inkább hasonlít egy telefonhíváshoz, mint egy írásos feljegyzéshez).

65. *Lásd id.* Shea a korai internethasználókat hackereknek nevezi. A csoportnormák kialakulásának kérdését lásd a 89. lányszövegben.

66. *Lásd* Hambridge, *supra* note 59, at < <http://www.dtcc.edu/cs/rfc1855.html>> (az e-mail írásakor a hangsúlyozásra szolgáló szimbólumok használatát ajánlja); *Lásd még* Arlene H. Rinaldi, *The Net: Elektronikus kommunikáció* (látogatás 1998. október 27-én). < <http://www.fau.edu/netiquette/net/elec.html>> (megjegyezve, hogy a teljesen nagybetűvel írt szavakat vagy mondatokat kiabálásnak tekintik).

67. A Hypertext Markup Language (HTML) és a HyperText Transfer Protocol (HTTP) fejlődése részben magyarázza a HTML-címkék és a webes szabványok bosszantó eltérései elleni szankciók hatékonyságát. A HTML és a HTTP kifejlesztésében számos szervezet, magánszemély és vállalat vett részt. Az, hogy nem volt egyetlen olyan hatóság, amelynek hatalmában állt volna új protokollokat erőltetni a felhasználókra, azt jelentette tehát, hogy a javasolt szabványok és technológiák nem térhettek el nagymértékben a Web fejlesztésében részt vevő hatalmas számú ember elvárásaitól. *Lásd* DAVE RAGGETT ET AL., HTML 3: ELECTRONIC PUBLISHING ON THE WORLD WIDE WEB 13 (1996).

68. Bár a HTML nem egyedülálló a weben, a web számos eredeti jellemzőjének alapját képezi. A <> szögletes zárójelekkel határolt HTML-címkék határozzák meg többek között a formázást, a dokumentumképet és az egyetemes erőforráskeresőt ("URL") hivatkozásokat, amelyek lehetővé teszik a felhasználó számára, hogy egyik oldalról a másikra "szörföljön". *Lásd* LARRY ARONSON, HTML MANUAL OF STYLE 1, 2 (1994).

69. A Netscape tulajdonában van a világ egyik legszélesebb körben használt böngészője. A Netscape-ről bővebb információ a *Netscape Netcenter* (látogatás 1999. augusztus 4-én) < <http://www.netscape.com/>> oldalon található.

70. A blink HTML tag hatására a beágyazott szöveg szó szerint villogni kezdett a weboldalon. *Lásd* *Whatis?com*, *Supra* note 34, < <http://www.whatis.com/blinktag.htm>>.



A felhasználók azonnal egyetértésre jutottak abban, hogy a címke idegesítő, méltatlan és kamaszos, és közösen bojkottálták a használatát.<sup>72</sup> Azok a weboldalak szerzői, akik a címke használatát azután is folytatták, hogy a jelzőt passzívnak ítélték, olyan szankciókat szenvedtek el, mint a kritikus e-mailek vagy nyilvános Usenet-kommentárok a<sup>73</sup> címen.<sup>74</sup> Heteken belül az internetfelhasználók tanúi lehettek egy új címke megjelenésének és eltűnésének, pusztán a felhasználók informális konszenzusának köszönhetően.<sup>75</sup> A széles körben várt push-technológia megjelenése hasonló módon bukott el.<sup>76</sup> Az ipar azt várta, hogy a push technológia forradalmasítja a webet és pozitívan befolyásolja az internetes kereskedelmet azzal a képességével, hogy a felhasználó valós idejű kérése nélkül juttat el információkat a felhasználó számítógépére. A felhasználók azonban a kibernormák alapján a push technológiát tolokodónak tartották, és negatívan reagáltak rá.<sup>77</sup> Így az internethasználati normák informális felhasználói konszenzust ösztönöztek, megszüntetve egy olyan szabványt, amelynek kifejlesztése az iparnak sok időbe és pénzbe került.<sup>78</sup>

71. *Lásd id. Lásd még:* LAURA LEMAY, WEB PUBLISHING WITH HTML IN 14 DAYS 163 (1995) (a blink tag-et nem dokumentált funkcióként, vagy úgynevezett "húsvéti tojásként" írja le).

72. *Lásd általában* LEMAY, *supra* 71. lábjegyzet, 163. o. (megállapítva, hogy a legtöbb webdesigner kerüli a villogó címkék használatát, és hatástalannak tartja őket). *Lásd még:* JCR Design and Consulting, *The BLINK-Free Web Page* (utolsó módosítás: 1997. április 11.) <<http://www.mcs.net/~jcr/blinkfree.html>> (figyelmeztetés, hogy a villogó címkék nem vonzzák az olvasókat az oldalra, hanem csak bosszantják őket); Alan Levine, *Don't Blink!* (látogatva 1999. aug. 4.) <<http://tabnet.com/support/writinghtml/tut/tut17.html>> (a weboldalak szerzőit arra kéri, hogy a tartalmat helyezték előtérbe a figyelemfelkeltő elemek helyett).

73. A What is?com a következőképpen magyarázza a Usenetet:

A Usenet különböző témájú jegyzetek gyűjteménye, amelyeket egy világméretű hálózat szervereire tesznek fel. Az egyes témakörökben közzétett jegyzetek gyűjteményét hírcsoportnak nevezik. Több ezer newsgroup létezik, és lehetőség van arra is, hogy új newsgroupot hozzon létre. A legtöbb hírcsoportot az internethez kapcsolódó szervereken tárolják, de az internethez nem tartozó szerverekről is lehet őket üzemeltetni. . . .

A legtöbb böngésző, például a Netscape és a Microsoft böngészője támogatja a Usenet szolgáltatást és hozzáférést biztosít a kiválasztott hírcsoportokhoz. A világhálón a Deja News és más webhelyek témaorientált könyvtárat, valamint keresési lehetőséget biztosítanak a hírcsoportokhoz, és segítenek a regisztrációban, hogy részt vehessen bennük. Ezen kívül léteznek más hírcsoport-olvasók, például a Knews, amelyek külön programként futnak.

*Whatis?com* (utolsó módosítás: 1999. november 27.), 34. lábjegyzet, <<http://www.whatis.com/usenet.htm>>.

74. A villogó címkék informális webes szankciójának szórakoztató példáját lásd Jeffrey M. Glover, *Sucky to Savvy: Blink* (utolsó módosítás: 1999. október 26.) <<http://jeffglover.com/ss/sucky01.html>> (a tizből tizből tiz "szívás" minősítést ad a villogó címkéknek, és néhány elfogadhatóbb alternatívát ajánl a felhasználók figyelmének felkeltésére).

75. Ez a példa is jól szemlélteti a kibernormák elfogadásának sebességét és a kollektív cselekvés hatékonyságát. *Lásd a fenti* II.A.1. rész tárgyalását.

76. Köszönöm Tom Bellnek, hogy felhívta a figyelmemet erre a példára. A push technológia magában foglalja a "[w]eb szervert, amely látszólag "tolja" az információt a felhasználónak, ahelyett, hogy megvárna, amíg a felhasználó kifejezetten kéri azt." *Whatis?com, Webcasting (push technológia)*, 34. lábjegyzet, a következő címen <<http://www.whatis.com/webcasti.htm>>.

77. *Lásd* Paul Boutin, *HotWired Magazine, Who Says You Can't Take It With You?* (látogatás 1999. augusztus 9-én) <<http://www.hotwired.lycos.com/packet/boutin/97/21/index2a.html>> (amely elmagyarázza, hogy egy San Franciscóban tartott push media szemináriumon a résztvevők körében végzett nem hivatalos felmérés azt mutatta, hogy bár mindenki vágyott a gyorsabb információhoz való gyorsabb hozzáférésre, a résztvevők közül csak egy maroknyi használta a széles körben elérhető, létező push-technológiai szoftvereket).

78. A villogó címkék és a push-technológia szankcionálása a sikeres kollektív

A normák közé tartoznak a magánintézmények, például egyházak, vállalatok, szakszervezetek és szakmai szövetségek által szándékosan megfogalmazott szabályok is.<sup>79</sup> Bár nincsenek formális mechanizmusok az ilyen szabályok kikényszerítésére, a szabályok betartásának kötelezettsége ugyanolyan erős, ha nem erősebb nélkülük is. Az Internet Engineering Task Force ("IETF")<sup>80</sup> és a World Wide Web Consortium ("W3C")<sup>81</sup> két olyan internetes intézmény, amely a hagyományos magánintézmények kibertéri megfelelőjeként működik. Az internetfelhasználók a W3C-t és az IETF-et tekintélyes és megbízható internetes szervezeteknek tekintik, akár csak egy egyházat vagy egy kereskedelmi szövetséget. Így a felhasználók gyorsan elfogadják a W3C és az IETF szabványait, ahogyan a gyülekezeti tagok vagy a munkavállalók is szívesen elfogadják az egyházak és a szakszervezetek által meghatározott elveket.<sup>82</sup> Az e szervezetek által támogatott szabványok és protokollok a kibernormák definíciója alá tartoznak.<sup>83</sup>

---

olyan cselekvés, amely informálisan és különösebb strukturált erőfeszítés nélkül zajlott. A kibertérben számos példa van gondosan megtervezett és szervezett, sikeres kollektív fellépésekre is, mint például az 1996. évi kommunikációs tisztességről szóló törvény bevezetésére válaszul indított "Kampány a hálózati cenzúra törvényhozásának megállítására". Lásd Center for Democracy & Technology, *Campaign to Stop the Net Censorship Legislation* (látogatás 1999. október 11-én) <[http://www.cdt.org/protest\\_alert.html](http://www.cdt.org/protest_alert.html)>.

79. Lásd általában Lisa Bernstein, *Kereskedelmi jog a kereskedelmi bíróságon*: 144 U. PA. L. REV. 1765, 1771-1772 (1996) (a National Grain and Feed Association által alkalmazott vitarendezés megvitatása); J. Mark Ramseyer, *Products Liability Through Private Ordering: Notes on a Japanese Experiment*, 144 U. PA. L. REV. 1823, 1828 (1996) (a magánrendelésű, termékfelelősségi rendszer kialakulásának magyarázata Japánban). Lásd azonban Posner, *Supra* note 3, 1700. o. (a normák meghatározását tárgyalja, amely "kizárja a magánintézmények, például a kereskedelmi szövetségek által öntudatosan megfogalmazott és kibocsátott szabályokat").

80. Az IETF egy nemzetközi szervezet, amely szabványokat javasol az internet számára. A technikai munkát munkacsoportok végzik, amelyek külön-külön technikai kérdésekkel foglalkoznak. Maguk a csoportok területekre oszlanak, amelyeket a területi igazgatók felügyelnek. Az IETF fellebbviteli rendszert is bevezetett, hogy az egyének megtámadhassák a javasolt technológiát. *Az IETF áttekintése* (utolsó módosítás: 1999. január 29.) <<http://www.ietf.org/overview.html>>.

81. Az 1994-ben alapított W3C segít közös protokollok kidolgozásában a web interoperabilitásának biztosítása érdekében. Konkrétan a W3C "a világhálóval kapcsolatos információk tárházát biztosítja a fejlesztők és a felhasználók számára", "a szabványokat megtestesítő és népszerűsítő kódimplementációt", valamint "[v]arious prototípus- és mintaalkalmazásokat az új technológia használatának bemutatására". A szolgáltatások ingyenesek és bárki számára elérhetőek. Lásd: W3C, *About The World Wide Web Consortium* (utoljára módosítva 1999. április 14-én) <<http://www.w3.org/Consortium/>>.

82. Érdemes megjegyezni, hogy több internetkutató, aki az internet irányításának magánrendszerét támogatta, szintén azt javasolta, hogy ezek és a hasonló internetes szervezetek vezessenek egy ilyen rendszert. Lásd pl., Henry H. Perritt, Jr., *Cyberspace Self-Government: Town Hall Democracy or Rediscovered Royalism?*, 12 BERKELEY TECH. L.J., 413 (1997); David R. Johnson & David G. Post, *And How Shall the Net be Governed? A Meditation on the Relative Virtues of Decentralized, Emergent Law* (látogatás 1999. április 10-én) <<http://www.cli.org/emdraft.html>>. Egyesek azzal érvelhetnek, hogy ezek a szervezetek bizonytalanul állnak a kormányhivatalként való működés határán; azonban ezek az internetes intézmények soha nem rendelkeztek törvényi felhatalmazással. Ehelyett egy magánirányítási rendszert vezetnének. Továbbá azért választották ezeket a szervezeteket az önszabályozás rendszerének vezetésére, mert jelentősen alakították a kibernormák növekedését.

83. Tekintsük a HTML kibernormáját. A HTML a weboldalak közzétételére használt szabványos nyelv. Az Európai Részecskefizikai Laboratórium ("CERN") a HTML-t a webes szabványosítás szükségességére válaszul terjesztette elő. A HTML használata nem törvényszerű, és a webes publikáláshoz más nyelveket és formátumokat is használhatunk, például ASCII szöveget vagy hordozható dokumentumformátumot ("pdf"). RAGGETT,

Az emberi viselkedésre vonatkozó informális korlátok tehát a kibertérben is léteznek, csakúgy, mint a társadalomban. Amint azt az előző példák szemléltetik, az internetezők bizonyos helyzetekben elvárják egymástól, hogy bizonyos módon viselkedjenek, és ennek be nem tartása esetén szankciókkal szembesülhetnek. Most, hogy elmagyaráztam a társadalmi normák elméletének alaptételeit és definiáltam a kibernormákat, a következő részben megfelelően megvizsgálhatjuk a kibernormák fejlődését.

### III. KIBERNORMÁK FEJLŐDÉSE

Bár a kibertér független közösségként fejlődik, természetesen nem teljesen autonóm társadalom. Az internet az alapul szolgáló technológiát létrehozó társadalmi elméknek köszönheti keletkezését és fennmaradását; lényegében a nem digitális világtól, mint építészetétől függ. Az idő múlásával azonban az internethasználók létrehozták saját heterogén társadalmukat, és ezen belül saját homogén csoportjaikat. A következő fejezetek a kibernormák és a társadalmi normák közötti, látszólag elválaszthatatlan kapcsolatot vizsgálják.

---

67. lábjegyzet, 13. o.

Az American Standard Code for Information Interchange (ASCII), amelyet az American National Standards Institute (ANSI) fejlesztett ki, "a számítógépeken és az interneten használt szövegfájlok legelterjedtebb formátuma". Egy ASCII-fájlban minden egyes betű-, szám- vagy speciális karaktert egy 7 bites bináris számmal (hét 0-ból vagy 1-ből álló karakterlánc) ábrázolnak. A lehetséges karakterek száma 128." *Whatis?com, supra* note 34, a < <http://www.whatis.com/ascii.htm>> oldalon. Az ANSI " az Egyesült Államokban a technológiai szabványok fejlesztését elősegítő elsődleges szervezet". Az ANSI ipari csoportokkal dolgozik együtt, és az Egyesült Államok tagja a Nemzetközi Szabványügyi Szervezetnek (ISO) és a Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottságnak (IEC). *Id.* a <<http://www.whatis.com/ansi.htm>> oldalon.

A Portable Document Format (PDF) leírása a következő:

olyan fájlformátum, amely egy nyomtatott dokumentum minden elemét elektronikus képként rögzítette, amelyet megtekinthet, navigálhat, kinyomtathat vagy továbbíthat másnak. A PDF-fájlok az Adobe Acrobat, az Acrobat Capture vagy hasonló termékek segítségével készülnek. A fájlok megtekintéséhez és használatához az ingyenes Acrobat Reader programra van szükség, amelyet egyszerűen letölthet. Ha letöltötte a Reader programot, az automatikusan elindul, amikor PDF-fájlt szeretne megtekinteni.

...

A PDF-fájlok létrehozását lehetővé tevő Acrobat terméket 200-300 dollárért árulják (The Maga a Reader ingyenes, és használható a webböngésző plug-injeként, vagy önmagában is elindítható).

*Id.* a < <http://www.whatis.com/pdf.htm>>.

*A. A társadalmi normák és a kibernormák közötti kapcsolat*

A cikk három fő premisszája közül az első az, hogy a kibertér a nem-digitális társadalmon belüli homogén csoportként indult, majd egy kvázi független, heterogén társadalommá érett. Ez a rész azt tárgyalja, hogyan alakult át az internetes közösség csoportból társadalommá; de előbb meg kell értenünk a csoportnormák pontos természetét, valamint a csoportnormák és a *társadalmi* normák közötti különbséget, mivel a kibernormák fejlődése nagymértékben függ a két rendszer közötti eltolódásoktól.

A *csoportos* társadalmi normák olyan informális viselkedési szabályok, amelyek fenntartják a csoport viselkedésének következetességét, míg a társadalmi normák a társadalomban közös viselkedést foglalják magukban.<sup>84</sup> A közgazdasági és pszichológiai szakirodalom a csoportokat két vagy több olyan emberként írja le, akik kölcsönösen képesek egymás befolyásolására.<sup>85</sup> A csoportoknak szükségük van a múltbeli és jelenlegi eseményekre vonatkozó csoportinformációk egészséges cseréjére is.<sup>86</sup> Nincs kritikus tömeg, amely meghatározza, hogy egy csoport mikor válik nagyobb társadalommá; ehelyett a tudósok a "társadalom" vagy "csoport" kifejezést használják az érintett szereplők számának és minőségének durva jelzésként.

A normák nagymértékben meghatározzák a csoport viselkedését a tagok elvárásai és kötelezettségei miatt.<sup>87</sup> A normák valójában növelik a hatékonyságot, amellyel a csoporttagok a többi taggal interakcióba lépnek, mivel a csoporttagok jobban képesek előre látni egymás viselkedését.<sup>88</sup> Következésképpen a csoportnormák általában erősebbek, mint a társadalmi normák.<sup>89</sup> Egy csoporton belül bizonyos elfogadott szabályszerűségek

84. Lásd MARVIN E. SHAW, *GROUP DYNAMICS: THE PSYCHOLOGY OF SMALL GROUP BEHAVIOR* 8 (1981); Daniel C. Feldman, *The Development and Enforcement of Group Norms*, 9 *ACAD. MGMT. REV.* 45, 47-53 (1984). Lásd még DONELSON R. FORSYTH, *GROUP DYNAMICS* 163 (1990) (kifejtve, hogy a csoportnormák nem külső erők, hanem a csoportot alkotó egyének internalizált kötelezettségei); Richard H. McAdams, *Group Norms, Gossip, and Blackmail*, 144 *U. PA. L. REV.* 2237, 2241 (1996) (a "csoportnormák" meghatározása: "olyan megszokott viselkedésminták, amelyeket az egyének egy csoporton belül kötelességüknek éreznek követni").

85. Marvin Shaw pszichológus a csoportot úgy definiálja, mint " két vagy több ember, akik úgy lépnek kölcsönhatásba egymással, hogy minden egyes személy befolyásolja a többi személyt, és minden egyes személy hatással van rájuk". SHAW, 84. lábjegyzet. Shaw továbbá azt állítja, hogy az emberek a következő szükségletek közül egy vagy több kielégítése érdekében csatlakoznak a csoportokhoz: társaság, pozitív társadalmi identitás, információ vagy készségek, valamint együttműködés a projektekben. Lásd *id.* 5. o. A közgazdászok is sokat foglalkoztak ezzel a területtel, amint azt Ellickson tanulmánya is mutatja, amely a Shasta megyei farmerek szarvasmarhákkal kapcsolatos viták megoldásának informális gyakorlatát vizsgálta. Ellickson a csoportokat "olyan társadalmi hálózatként határozza meg, amelynek tagjai hiteles és kölcsönös kilátásokkal rendelkeznek a hatalom egymás elleni alkalmazására, valamint jó információval rendelkeznek a múltbeli és jelenlegi belső eseményekről". McAdams, *Supra* 84. lábjegyzet, 2241-42. o. Lásd még ROBERT C. ELICKSON, *ORDER WITHOUT LAW: HOW NEIGHBORS SETTLE DISPUTES* 177-82 (1991).

86. SHAW, 84. lábjegyzet.

87. *Id.* 4. o.; Feldman, *Supra* 84. lábjegyzet, 49. o.

88. Feldman, *Supra* 84. lábjegyzet, 50. pont. (" A normák általában fokozatosan és informálisan alakulnak ki, ahogy a csoporttagok megtanulják, milyen viselkedésmódok szükségesek a csoport hatékonyabb működéséhez.")

89. A csoportnormák ereje több tényezőnek köszönhető. Először is, a csoportok általában homogének.

rendkívül termékeny párbeszédet és eszmecserét eredményez. Például egy általánosan elfogadott interakció, különösen a jogi egyetemi tanterekben, a szókratészi módszerrel történő oktatás. Ez a normatív viselkedés, amelynek minden bizonnyal jótékony funkciója van a professzor és a hallgató közötti párbeszéd során, valószínűleg negatív reakciót váltana ki, ha kivonnák az oktatási kontextusból, azaz kivonnák abból a csoportkultúrából, amely elfogadja és megéri ezt a viselkedést.

Természetesen a kibertérben is léteznek csoportnormák. A kibertérben működő csoportok saját viselkedési szabályszerűségeket hirdetnek meg, sokszor a társadalmi kibernormák ellenében. Gondoljunk csak a kibertérben a felhasználók egy csoportjára, akiket "hackerekként" ismernek. A hackerek technológiailag jártasak, szeretik a számítógépes rendszereket felfedezni, és tehetséges programozók.<sup>90</sup> A hackereknek van egyfajta közös nyelvük, amely nagyrészt a programozási elveken és sajátosságokon alapul.<sup>91</sup> A hackerek normatív viselkedésének nagy része ellentmond a következő normáknak

*Lásd* McAdams, *Supra* note 3, 389. o.; *lásd még*, FORSYTH, *Supra* note 83, 63. o. ("A hasonlóság/vonzási hatás a csoportképződés elmélete, amely feltételezi, hogy azokat az embereket kedveljük, akik valamilyen módon hasonlítanak hozzánk. Azok az emberek, akiknek hasonló értékeik és attitűdjeik vannak, mint nekünk, megnyugtatnak minket, hogy a meggyőződésünk helytálló. Ez kiváltja az összetartozás érzését, és azt is sugallja, hogy a jövőbeli interakció konfliktusmentes lesz."). Más szóval, az emberek azért "csatlakoznak" csoportokhoz, mert egy bizonyos témában közös felfogást vallanak. Így az eltérő vélemények általában nem hígítják fel a csoportnormákat.

Másodszor, bizonyos magatartások csoportos támogatása vagy elutasítása könnyebben elterjed egy kis csoportban. McAdams, *Supra* note 3, 389. o.; *Lásd még* FORSYTH, *Supra* note 83, 10. o. ("A méret önmagában nem kritikus tulajdonsága a csoportnak, de a csoport egyéb szempontjaira gyakorolt közvetett hatása jelentős ... a csoportok lehetnek olyan nagyok, hogy az egyes tagok soha nem tudnak minden más tagot befolyásolni, és ennek következtében az egymásrautaltság minimális.").

Harmadszor, egy kis csoportban nagyobb a feltárás kockázata, mivel minél kisebb a csoport, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy a csoporton belül feltárják a meg nem felelést. McAdams, *Supra* note 3, 389. o.; *lásd még* FORSYTH, *Supra* note 83, 149. o. ("Amikor a társadalmi befolyásolásról van szó, a méret számít. Ahogy a csoportban, a többségben és a kisebbségben lévő egyének száma változik, a társadalmi befolyás növekszik és csökken ... minél nagyobb az egyhangú többség a magányos egyénnel szemben, annál nagyobb a megfelelési arány.").

Végül, a csoportnormák előnyére válik a csoporttársak véleménye, amely fontosabb, mint kell nagyobb társadalmon belül az idegenek véleménye. FORSYTH, *supra* note 83, at 163 ("[P]eoplek azért engedelmessé válnak a normáknak, hogy teljesítsék a helyes viselkedésre vonatkozó személyes elvárásokat. A normák nem egyszerűen külső kényszerek, hanem internalizált normák; a tagok kötelességüknek érzik a csoport normáinak betartását, mivel lojális tagokként elfogadják a kialakult normák legitimitását, és felismerik e normák támogatásának fontosságát.").

90. *Lásd* Discovery Channel Online, *Hacker's Hall of Fame* (látogatás 1999. augusztus 9-én). < <http://www.discovery.com/area/technology/hackers/glossary.html>. A hacker kifejezést meg kell különböztetni a "cracker"-tól. A cracker "[o]valaki, aki egy rendszer biztonságát megbontja. A hackerek által a "hacker" kifejezés újságírói visszaélészerű használata ellen védekezve alkották meg. A "cracker" kifejezés a crackerek által elkövetett lopás és vandalizmus elleni erős ellenszenvet tükrözi. A hacker és a cracker között sokkal kevesebb az átfedés, mint azt a legtöbben gyanítják." *Id.*

91. A humor a hacker nyelvezetet a szavak formája és a jelentésük közti kapcsolattal játszadozva tölti meg. Ilyen például a "túlságosan ismétlődő" vagy a "rossz helyesírás". Egy hacker írhatja, hogy "ma cixelsyd vagyok", hogy azt jelezze, hogy "ma diszlexiás vagyok". A hacker stílus gyakran szakít a szabványos nyelvtani konvenciókkal, és ehelyett a programozásra jellemző szintaxist követi. Ennek oka eléggé érthető. A helytelen szintaxis egy egész programot használhatatlanná tehet. Például,

amit az internetezők, mint társadalom, elvárnak, sőt elnéznek.<sup>92</sup> A hírcsoportok és a levelezőlisták szintén csoportos kibernormákat mutatnak. Például bizonyos levelezőlisták vagy Usenet-csoportok szívesen fogadják a lángolást, a<sup>93</sup> szónoklatokat vagy a megalapozatlan pletykákat, míg más listák udvariasan leiratkozhatnak az ilyen viselkedést tanúsítókról.<sup>94</sup>

Az internet, ahogyan ma ismerjük, a nem digitális társadalom egyetlen homogén szubkultúrájából egy igazán sokszínű társadalommá nőtte ki magát - egy olyan társadalommá, amely számtalan csoportot foglal magában, mint például a hackerek, az online vásárlók és a Usenet-csoportok sokszínűsége. Kik alkották ezt az egyetlen homogén felhasználói szubkultúrát, amely először benépesítette az internetet? A kérdés megválaszolásához az internet eredetét kell megvizsgálni.

Az internet alaptechnológiáját az 1960-as években fejlesztették ki. Az Egyesült Államok a hidegháború kellős közepén volt, és a Védelmi Minisztérium felismerte, hogy égető szükség van egy olyan kommunikációs hálózatra, amely képes túlélni egy nukleáris támadást. A RAND Corporation, egy amerikai katonai agytröszt javasolta a decentralizált hálózat ötletét. Ez a decentralizált hálózat egymással összekapcsolt kommunikációs csomópontok sorozatából állna, amelyek mindegyike képes lenne üzenetek küldésére, továbbítására és fogadására. Az egyes üzenetek útvonala lényegtelen lenne, és ha az egyik csomópont megsemmisülne, az üzenet számos más útvonalon is eljuthatna a céljához. Ezt a hálózatot ARPAnetnek nevezték el, az Advanced Research Projects Agency után, amely a hálózat létezéséhez elengedhetetlen technológiát fejlesztette ki.<sup>95</sup>

Az internet, ahogyan mi ismerjük, az 1980-as évek elején alakult ki, amikor a

a hackerek általában azért tesznek vesszőt az idézőjeleken kívülre, mert például egy vi oktatóprogramban a "dd" idézőjelen belüli vesszőt helytelen szintaxis lenne. További példák: nagybetűkkel jelezzük, hogy hangosan beszélünk, hanghatásokat vagy cselekvéseket idézünk elő úgy, hogy szögletes zárójeleket használunk egy szó körül, például <bang> vagy <grin>, és azt jelképezzük, hogy lassan beszélünk valakihez, mintha az illető ostoba vagy gyerek lenne, úgy, hogy minden egyes szó köré csillagot teszünk a mondatban, például \*do\* \*you\*.

\*megérted\* \*amit\* én \*mondok\* neked? THE NEW HACKER'S DICTIONARY 14-17 (Eric S. Raymond szerk., 2d. kiadás 1993) [a továbbiakban HACKER'S DICTIONARY].

92. HACKER'S DICTIONARY, *A Portrait of J. Random Hacker, Sexual Habits*, *supra* note 91, at < [http://murrow.journalism.wisc.edu/jargon/jargon\\_64.html#SEC71](http://murrow.journalism.wisc.edu/jargon/jargon_64.html#SEC71)> (kifejtve, hogy a hackerek általános megjelenéséhez hasonlóan a hackerek mint közösség is fenntartják az ellenkultúra értékeit).

93. A láng fogalmát lásd a 108. lábjegyzetben.

94. *Lásd* Shea, *Supra* note 57, at < <http://www.albion.com/netiquette/rule3.html>> (kifejtve, hogy a megalapozatlan pletykák elfogadhatóak lehetnek egy televíziós vitakörben, de nagyon népszerűtleneek egy újságírói levelezőlistán).

95. 1969-ben a UCLA-n üzembe helyezték az első interfész üzenetfeldolgozót, a mai routerek elődjét, és ezzel hivatalosan is megszületett az ARPAnet. Az ARPAnet fejlesztette ki a TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) nevű technológiát, amelyet ma is használnak. A TCP/IP az internet alapvető kommunikációs nyelve vagy protokollja. Kommunikációs protokollként az intranetnek nevezett magánhálózatokban és az extranetekben is használható. Amikor közvetlen internet-hozzáférést biztosítanak Önnek, a számítógépét ellátják a TCP/IP program egy példányával, ahogyan minden más számítógép is rendelkezik a TCP/IP egy példányával, amelynek üzeneteket küldhet, vagy amelytől információkat kaphat.

*Whatis?com* (utolsó módosítás: 2000. január 25.), 34. lábjegyzet, < <http://www.whatis.com/tcpip.htm>>.

A Nemzeti Tudományos Alapítvány (NSF) az ARPAnet számára kifejlesztett technológián alapuló regionális kutatási és egyetemi hálózatok létrehozását finanszírozta az Egyesült Államokban.<sup>96</sup> Az NSF 1986-ban ezeket a regionális hálózatokat egyetlen nagysebességű hálózattá kapcsolta össze, amelynek eredménye az NSFNet - az internet eredeti gerinchálózata - lett.<sup>97</sup> 1994-ben az NSF elkezdte eltolni a finanszírozását a gerinchálózati szolgáltatások közvetlen támogatásától, és arra ösztönözte a magánszervezeteket, hogy vegyék át a felelősséget.<sup>98</sup> Ma már olyan kereskedelmi vállalatok, mint az AOL és az MCI WorldCom vették át az internet gerinchálózatát.

A kibertér a valós világ társadalmának szubkultúrájaként indult, amelyet műszaki beállítottságú akadémikusok népesítettek be, akik az NSF által finanszírozott gerinchálózat elsődleges felhasználói voltak az 1980-as évek végén.<sup>99</sup> Ezek az akadémikusok általában a tudósok elit csoportját alkották, mint például a mérnökök, fizikusok, informatikusok és matematikusok, akik kétségtelenül a társadalom egy egyedülálló rést foglaltak el. Olyan kultúrát alkottak, amely a tiszteletet inkább az intellektuális képességek, mint a fizikai megjelenés alapján ítélte meg. Ez egy olyan, a kutatásnak szentelt, férfiak által dominált kultúra volt (és sok tekintetben még ma is az), amelynek kevés ideje volt arra, hogy a

---

96. Jamie N. Nafzinger a következőképpen részletezi az internet fejlődését:

1983-ban az Egyesült Államok Védelmi Hírközlési Ügynöksége előírta a TCP/IP protokoll használatát az ARPAnet összes állomásán. Ez olyan szabványt hozott létre, amely elősegítette az internet fejlődését.

. . . Emellett a Nemzeti Tudományos Alapítvány (NSF) kifejlesztette az NSFnetet, amely az egyetemi kampuszokat hat szuperszámítógépes központtal kötötte össze. 1986-ra az NSF kiterjesztette erőfeszítéseit egy gerinchálózatra. Az NSF regionális hálózatokat is támogatott, amelyek célja az egyetemek NSFnethez való csatlakoztatása volt. Az eredeti NSFnet gerinchálózat hat helyszínt kötött össze 56 kbit/s-os adatátviteli áramkörökkel. Ez a gerinchálózat gyorsan túlterhelődött. 1982 és 1986 között a gerinchálózatot T1 sebességre (1,544 Mbps) fejlesztették. 1987-ben az NSF szerződést kötött a Merit, Inc. (Michigan Education and Research Infrastructure Triad) az MCI-vel és az IBM-mel közösen az NSFnet gerinchálózat kezelésére és üzemeltetésére, valamint fejlesztésének folytatására.

1988 júliusára az NSFnet gerinchálózatához 13 csomópont csatlakozott. 1988 júliusa és 1989 júliusa között a hálózat havonta átlagosan 20%-kal bővült. Ebben az időszakban számos helyi és regionális hálózat csatlakozott a hálózathoz.

Az 1980-as évek végén az internet hálózatai még mindig nem voltak kereskedelmi célúak, és ha nem is közvetlenül, de közvetve támogatták őket az NSFnet országhatárokon átvivő gerinchálózatának ingyenes használata révén.

Jamie N. Nafzinger, *Time To Pay Up: Internet Service Providers' Universal Service Obligations Under The Telecommunications Act of 1996*, 16 J. MARSHALL J. COMPUTER & INFO. L. 37, 58-9 (1997).

97. HENRY H. PERRITT, JR., LAW AND THE INFORMATION SUPERHIGHWAY 6 (1996) ("A gerinchálózat a hálózat központi része, amely a legnagyobb kapacitással rendelkezik. Az interneten a gerinchálózat a középszintű hálózatokat köti össze. A gerinchálózat sávszélessége általában egy nagyságrenddel nagyobb, mint a gerinchálózaton keresztül összekapcsolt darabok sávszélessége.")

98. *Lásd id.* 5. o. Az NSFNet hivatalosan 1995-ben szűnt meg. *Lásd id.*

99. Az NSF az 1980-as évek végéig olyan elfogadható használati szabályzatot (AUP) vezetett be, amely korlátozta a kutatáshoz és oktatáshoz nem kapcsolódó forgalmat. *Lásd* Barry M. Leiner et al., *A Brief History of the Internet* (látogatás 1999. augusztus 4-én) < <http://www.isoc.org/internet-history/brief.html#Origins>>. Az Internet átfogó történetét és a tudományos életnek a létrehozásában játszott szerepét lásd: Vinton Cerf, *How the Internet Came to Be* (látogatás: 1999. augusztus 3.) < <http://www.internetvalley.com/archives/mirrors/cerf-how-inet.txt>>.

a szociális készségek részletei, és ösztönzött alkalmi öltözék. Ez a kultúra áthatotta a kibertársadalom gyökereit, és új normákat alakított ki.

Az évek során az internethasználat beszívárgott a mainstream kultúrába. Ez az egyedülálló médium új felhasználói csoportok kialakulását segítette elő, és végül a mai sokszínű, digitális társadalommá érett. Különösen a World Wide Web indította el az internet mainstream népszerűségét a 90-es évek elején, mivel bevezette a grafikus felhasználói felületet az internetbe, és ezzel olyan könnyű használatot és hozzáférhetőséget tett lehetővé, ami korábban nem volt lehetséges.<sup>100</sup> Ahogy egyre többen kezdték használni az internetet, új normák jelentek meg a kibernormák már meglévő halmazán belül. Ezek közül néhány új norma az egész rendszerre kiterjedt, néhány pedig csak egyes csoportokra volt jellemző.

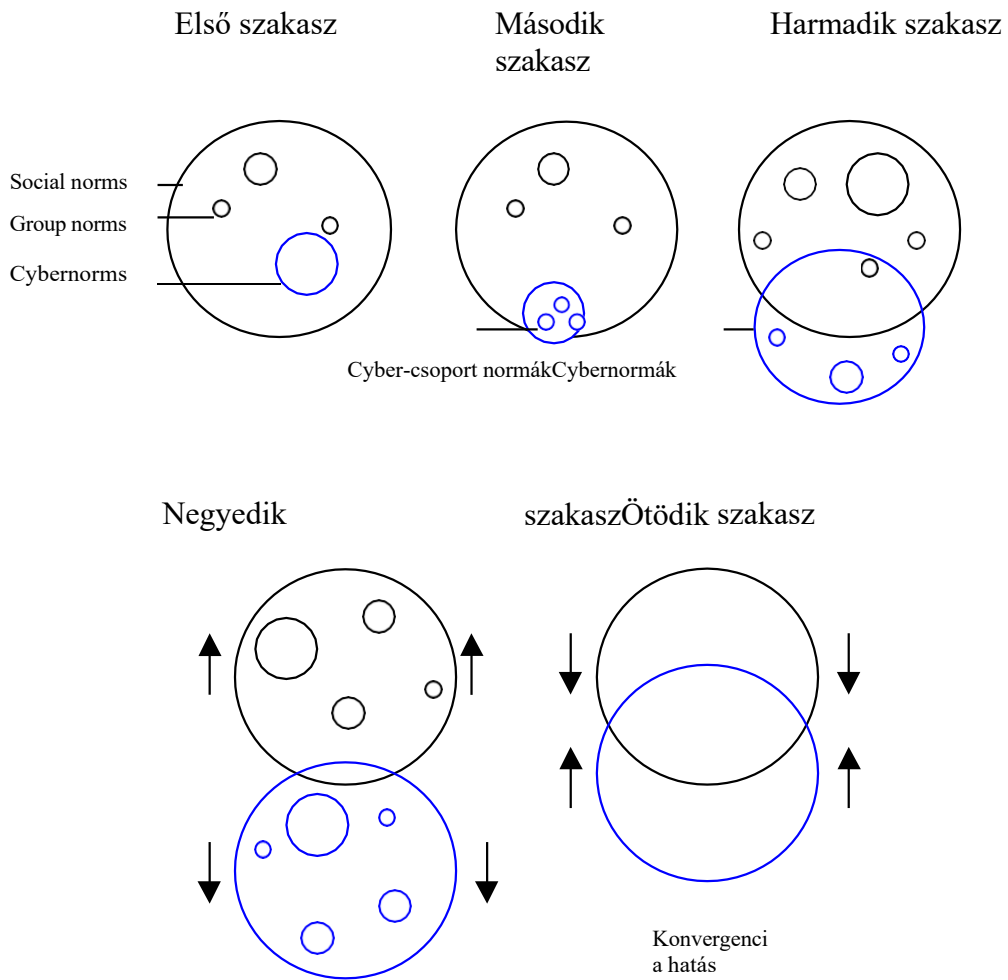
Tekintsük a társadalmi normákat olyan átfogó rendszernek, amely magában foglalja a csoportnormák kisebb rendszereit. A kibernormák csoportos rendszere ebben a társadalmi normarendszerben keletkezett. Idővel a kibernormarendszer nagyobb lett, saját rendszerén belül csoportnormákat alakított ki, és végül elérte a társadalmi normarendszertől való kvázi függetlenség szintjét. Ha ezeket a rendszereket körökként ábrázoljuk, a kibernormák fejlődése az 1. ábrán látható öt szakaszban szemléltethető a legjobban.

---

100. A grafikus felhasználói felület (GUI) nem szöveges, hanem grafikus eszköz a számítógéppel való interakcióhoz. Az operációs rendszerek, például a Mac és a Windows95 grafikus felhasználói felületet használnak. A GUI elemei közé tartozik a lehúzható menü, az asztali ikonok és a görgetősávok; alapvetően minden, a számítógéppel való, szöveges parancsok helyett pont és kattintással történő interakció a GUI-nak köszönhető. *Lásd Whatis?com* (utolsó módosítás: 1999. október 18.), 34. lábjegyzet, < <http://www.whatis.com/gui.htm>>. A Web 1992-es megjelenése előtt a felhasználók szöveges menükön keresztül kerestek információt, ami a felhasználó számára ismeretlen parancsok ismeretét igényelte, és így az Internet használatát csak kevesek számára tette lehetővé.



1. ábra



Az első szakaszban a nagy kör a társadalmi normák rendszerét jelképezi. A kisebb kör által ábrázolt kibernormarendszer ekkor még csak egy csoportként létezett a társadalmon belüli sok más csoport között. A kibertér tehát a nem digitális társadalom szubkultúrájaként indult. Amint arról korábban szó volt, az NSFnet égisze alatt az internet kezdetben kizárólag akadémikusok, főként tudósok által használt médium volt.<sup>101</sup> Ebben a közösségben a normák nagyrészt a médiumot használók gyakorlatának eredményeként alakultak ki. Így ebben a szakaszban a kibernormák még nagyon is beágyazódtak a társadalmi normák szélesebb rendszerébe.

A második szakasz azt mutatja, hogy a kibernormák a társadalmi normarendszer külső részei felé mozognak, egyre kevésbé kapcsolódnak bele, és a kvázi függetlenség legkorábbi szakaszai felé haladnak

kibertér függetlenségét az NSFnetet uraló közös eszmék elsöprő ereje mozgatta. A korai középkori kereskedő osztályhoz hasonlóan a<sup>102</sup> korai felhasználói szó szerint feltérképezetlen területre merészkedtek, és saját ösztöneikre és tapasztalataikra kellett hagyatkozniuk a gyakorlatok és kommunikációs eljárások kialakításakor. A harmadik szakasz a kibernormák autonóm rendszerré alakulását mutatja be, ahogyan azt a növekvő második kör is mutatja, a két rendszer között mégis feltűnő mértékű szükséges átfedés marad. Végül, ahogy az internet egyre népszerűbbé vált, az első szakaszban ábrázolt homogén csoport kisebb csoportokra kezdett széttöredezni, és végül heterogén társadalommá érett.<sup>103</sup> A kibernormarendszeren belüli kisebb körök a csoportnormákat jelzik, amelyek a kibernormarendszeren belül kezdtek kialakulni, ahogy az fejlődött.

A negyedik szakasz a kibernormákat kvázi független rendszerként mutatja be. A rendszerek soha nem válnak el teljesen, mivel a normák bármely rendszere soha nem érheti el a társadalmi normáktól való teljes függetlenséget, függetlenül az új társadalom méretétől és befolyásától.

Végül az ötödik szakasz e két rendszer összeolvadását mutatja be, egy olyan jelenséget, amelyet *konvergenciahatásnak* nevezek, és amely e cikk második fő témájaként szolgál. A konvergenciaeffektus azt jósolja, hogy a kibernormák és a társadalmi normák közötti különbségtétel végül lehetetlenné válik, mivel ezek

101. Érdekes módon az 1980-as évek elején a természettudósok szinte kizárólag férfiak voltak, így a kibernormák egy erős patriarchális kultúrából fejlődtek ki. Bár ez meghaladja e cikk kereteit, érdekes elgondolkodni azon, hogy egy ilyen túlnyomórészt férfi kultúra milyen hatással volt a kibernormák fejlődésére.

102. A korai kereskedőkről lásd az V. részben.

103. Sunstein ezt a hatást "kilépésnek és belépésnek" nevezi, és azt állítja, hogy a homogén társadalomban vitatott normák "sokféle normaközösség létrejöttéhez vezethetnek". Sunstein, *supra* note 3, at 919-20. Egy személy, aki nem ért egyet az uralkodó társadalmi normákkal, elhatárolódhat az általa kifogásolt normaközösségtől, és beléphet egy olyan csoportba, amely az ő meggyőződésével összhangban lévő normákat tartja fenn. *Lásd id.*

a két rendszer ténylegesen egymásra fog omlani.<sup>104</sup> E szakasz C. alfejezete a konvergenciahatás elméletét úgy fejt ki, hogy külön-külön megvizsgálja a két rendszer közötti kölcsönös függőségeket, majd ezt követően együttesen vizsgálja őket.

Ha a kibernormákat és a társadalmi normákat rendszerként tekintjük, akkor kiderül, hogy a kibernormák lényegében a társadalmi normákból nőttek ki, és a homogén csoportból heterogén társadalommá válásuk során különböző szintű autonómiát tapasztaltak. E folyamat során a társadalmi normák kétségtelenül befolyásolták a kibernormák érdemi fejlődését. Ezért a következő fejezet azt vizsgálja, hogy a társadalmi normák milyen hatással voltak a kibernormák fejlődésére.

#### *B. Hogyan befolyásolják a társadalmi normák a kibernormákat?*

Számos nem digitális társadalmi norma nagyban befolyásolta a kibertérben való társadalmi viselkedés alakulását. Fontos megérteni, hogy különböző típusú hatások léteznek. Például egy kibernorma kialakulhatott egy már létező társadalmi norma közvetlen eredményeként, vagy éppen ellenkezőleg, egy kibernorma kialakulhatott egy már létező társadalmi norma elleni tiltakozásként. Mindkét helyzet teljesen különböző, mégis mindkét esetben egy társadalmi norma befolyásolta a kialakult kibernormát. Ez a szakasz a társadalmi normáknak a kibernormák fejlődésére gyakorolt hatását tárgyalja, nevezetesen a társadalmi normarendszerekből egyszerűen átvett kibernormákat, a nem digitális megfelelőik módosításait, a társadalmi normákat teljesen elhagyó kibernormákat, valamint az új, teljesen egyedi, az internetes társadalomra jellemző kibernormák kialakulását.

Általánosságban elmondható, hogy számos kibernormát a kommunikáció társadalmi normáiból kölcsönöztek, mivel az internet nagyrészt kommunikációs médium. Például a "titoktartás" társadalmi normája még mindig érvényes a kibertérben zajló kommunikációra. Akár egy e-mail üzenet, akár egy telefonhívás személyes bizalmat árul el, az információ címzettjétől még mindig társadalmi elvárás, hogy megőrizze a bizalmat.

Mivel azonban az internet az információcsere és -terjesztés különböző eszközeit kínálja, amelyek többségének nincs nem digitális megfelelője, számos társadalmi norma módosul annak érdekében, hogy a kibertérben megfelelően alkalmazható legyen. Ennek illusztrálására tekintünk azt a társadalmi normát, amely megköveteli a következők egyidejű feltűntetését

---

104. Bár ez meghaladja e cikk kereteit, érdekes megvizsgálni, hogy milyen belső "erők" okozzák a rendszerek széthúzását és összeomlását. Talán maguk a kibernormák és a társadalmi normák hozzák létre ezeket az erőket, vagy talán vannak olyan külső tényezők, amelyeket szintén érdemes figyelembe venni.

a beszélő érzelmeit egy bizonyos téma tárgyalása közben. Ez a norma azért létezik, hogy megóvjon a félreértésektől és jelezze a beszélő szándékát. Ha egy szarkasztikus megjegyzés közben a beszélő nem mosolyog, hogy jelezze játékos szándékát, a megjegyzés címzettje zavarónak és esetleg sértőnek találhatja azt. Az e-mail és más kibertérbeli kommunikáció, például az újságcsoporthoz és az online konferenciatermek inkább a társalgási hangnemet követik. Mivel az írógéppel írt kommunikáció nem tudta megfelelően megjeleníteni az érzelmeket, például a mosolyt vagy a játékos nevetést, az "emotikonoknak" nevezett tipográfiai szimbólumok azért jöttek létre, hogy ezt az igényt kielégítsék.<sup>105</sup> A hangulatjelek nélkül egy könnyed e-mail üzenet komoly hangvételűnek tűnhet, még ha nem is szándékosan.

Bizonyos társadalmi normák teljesen megszűnnek a kibertérben. A normák elhagyása két okból következik be. Először is, a felhasználók figyelmen kívül hagynak bizonyos társadalmi normákat a kibertérben egyszerűen a norma alkalmazhatatlansága miatt. Másodsor, a normák elhagyására azért kerülhet sor, mert az internetfelhasználók sok tekintetben megszabadulnak az általuk túlzottan terhesnek vagy értéktelennek tartott informális viselkedési korlátoktól. Kezdetben a kibertér a társadalmi normáktól való menekülés lehetőségét kínálta.<sup>106</sup> Továbbá a digitális kommunikáció által biztosított anonimitás megadja az egyes felhasználóknak a szabadságot, hogy figyelmen kívül hagyják vagy módosítsák a meglévő társadalmi normákat, amelyeket nem találnak kielégítőnek.<sup>107</sup> Tekintsük a társadalmi

---

105. Az emotikonok az írott mondatok végén elhelyezett tipográfiai szimbólumok, amelyek különböző érzelmeket jelképeznek. Ezeket a szimbólumokat néha "smilie-ként" is emlegetik, mivel olyan arckifejezéseket utánoznak, mint a mosoly, a kacsintás vagy a lehúzott száj. *Lásd Whatis?com, Emoticons* (utolsó módosítás: 1999. október 14.), 34. lábjegyzet, <<http://www.whatis.com/emoticon.htm>>.

Az internet előtt a kézzel írott levelekben "függőleges" smiley-képeket használtak a játékos szándék jelzésére, de az e-mail megjelenése után ezeket a smiley-képeket az oldalukra fordították, pl. :-), és a gépelt üzenetekben megismételték. Ezenkívül az e-mail-felhasználók nagymértékben kibővítették a "smiley-képek" leltárát azzal, hogy a boldogságon kívül számos más érzelmet jelző hangulatjelet is hozzáadtak.

106. Lényegében a fejlődés korai szakaszában a cyberspace, csakúgy, mint más csoportok, alternatív kifejezési lehetőséget biztosított az embereknek. *Lásd Sunstein*, 107. és 108. lábjegyzet.

107. Köztudott, hogy az anonimitásnak két hatása van, amelyek mindegyike abból ered, hogy a személyes hovatartozást el lehet választani a szavaktól vagy cselekedetektől. Mivel az anonimitás lehetővé teszi a megtorlás nélküli kommunikációt, a megtorlás hiányát negatív következményekkel, például becstelenséggel vagy korrupcióval társíthatjuk. Az anonimitás azonban általánosságban olyan eszköz is, amelynek célja a kommunikáció fokozása, kezdve az amerikai kultúránk mélyen beágyazott gyakorlatától, mint például a titkos szavazással történő szavazás, egészen az intézményi felhasználásig, mint például az aláírás nélküli értékelések vagy véleményezési lapok. Míg a titkos szavazást jogi szabályok írják elő, az aláírás nélküli véleménynyilvánító lapok pedig a társadalmi normákból fakadnak, "mindkét esetben az azonosítás visszavetheti a válaszokat, mert a kommunikátorok félhetnek a megtorlástól vagy a konfrontációtól". Saul Levmore, *The Anonymity Tool*, 144 U. PA. L. REV. 2191, 2193 (1996).

Az anonimitás e két eltérő funkciója jelentős, amikor a kibertérben a normák fejlődését vizsgáljuk. Az a tény, hogy a felhasználók pontosabb információkat és őszintébb értékelést tudnak nyújtani, minden bizonnyal hatással volt a kibernormák kialakulására. A kibernormák pontosabban tükrözik az emberek véleményét és vágyait, mint a társadalmi normák. Sok társadalmi norma ellentétes a magánéleti vágyakkal, de a szankciók és a normák megváltoztatásának bonyolultsága miatt a normák fennmaradnak. Ezzel szemben a kibertér által biztosított anonimitás lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy könnyebben megváltoztassák az általuk nem kedvelt normákat, és olyan

kibernormákat. ~~NEZARHÉVÉVOLYAM~~ Ezek tükrözik a felhasználók magánéleti vágyait. Az anonimitásnak a kibernormákra gyakorolt őszinte hatását azonban maga is befolyásolhatja (de nem ellensúlyozhatja) az a könnyedség, amellyel mások a kibernormák kialakításában részt vesznek.

olyan norma, amely személyes korlátok közé szorítja a személyt vagy helyzetet érintő őszinte gondolatok felfedését annak érdekében, hogy ne sértse meg a másik személyt vagy ne hozza zavarba magát. Például egy nyilvános előadáson az ember talán együgyűnek és arrogánsnak tartja az előadót. A társadalmi normák azt diktálják, hogy az ember tartsa meg a véleményét magának, legalábbis az előadás végéig. Még a konfrontációnak is vannak társadalmilag előírt határai, a környezettől függően. A kibertér által biztosított bizonyos fokú anonimitás miatt azonban sok felhasználó számára a lángolás a véleménynyilvánítás népszerű formájává vált.<sup>108</sup> Különösen a levelezőlisták, hírcsoportok és chatszobák esetében a felhasználók gyakran hajlamosak másokkal tudatni, hogy mit gondolnak, sokkal inkább, mintha egy szobában ülnének a többi résztvevővel. A nem konfrontatív vita eleme (ami azt jelenti, hogy a résztvevők nem állnak szemtől szemben), valamint e szolgáltatások aszinkronisztikus kommunikációs stílusa lehetővé teszi a felhasználók számára az anonimitás egy olyan rétegét, amely a nem digitális világban nem található meg, és őszintébb és kevésbé civilizált interakciókhoz vezet.

Míg a kibertér a felhasználók számára egyedülálló szabadságot biztosított bizonyos társadalmi normáktól, számos teljesen eredeti norma alakult ki a kibertérben, mivel az internet egyes aspektusainak nincs nem digitális megfelelője. Ezek az egyedi kibernormák hasonlóképpen korlátokat szabtak a felhasználói viselkedésre. Például, amikor egy személyes írásos levelet küldenek, akkor a borítékon vagy a levélben nem szerepel a levél tartalmára vonatkozó tárgysor, feltételezve, hogy nem szakmai feljegyzésről van szó. Az e-mail esetében azonban a felhasználók elvárják, hogy az üzenetet leíró tárgysor kísérelje. A tárgy lehetővé teszi a címzett számára, hogy eldöntse, hogy azonnal megnyissa-e az e-mailt, vagy mással foglalkozzon.

---

tisztességtelenek vagy korruptak lehetnek.

Mivel "[a]z emberek magánvéleményei és vágyai nagymértékben eltérnek a nyilvános megjelenéstől", talán a kibertérben kialakult társadalmi normák valamivel tisztábbak voltak. Sunstein, *Supra* note 3, 912. o., 912. o. Ez a kijelentés elsősre úgy tűnhet, hogy ellentmond a norma jelentőségének, amely arra szolgál, hogy informális korlátokat szabjon az emberi viselkedésnek. A tisztaság azonban ebben az összefüggésben csupán azt a képességet tükrözi, hogy a korai internetfelhasználóknak lehetőségük volt arra, hogy saját normatív viselkedési ideáljait fogadják el. Ez a képesség nem újdonság, hiszen mint minden csoport, a korai netezők is egyszerűen csak ragaszkodtak a saját normáikhoz. Sunstein tárgyalja, hogy a társadalmi normák időnként jelentősen eltérhetnek a személyes véleményektől és magánéleti vágyaktól. *Lásd id.* at 916.

Számtalan példa van arra, hogy az emberek nyilvános cselekedetei és/vagy nyilatkozatai eltérnek egy adott témával kapcsolatos magánvéleményüktől. Azt állítom, hogy a kibertérben kialakult normák közül sokan inkább a felhasználók magánvéleményét tükrözték, mivel a szubkultúra légköre és az anonimitás miatt kisebb volt a lebukás veszélye. Az anonimitás teljes körű tárgyalását lásd a IV.C.1. rész alatt.

108. A "flame" egy heves, gyakran logikátlan reakció egy e-mail üzenetre vagy Usenet-bejegyzésre, szemben egy jól átgondolt és méltóságteljes válasszal. A flaming rossz netikettnek számít, és hajlamos azonosítani azokat a felhasználókat, akik nem olyan okosak, mint amilyenek gondolják magukat. *Lásd Whatis?com, Flaming* (utoljára módosítva 1999. október 15-én), 34. lábjegyzet, <<http://www.whatis.com/flaming.htm>>. Az internet-felhasználók két vagy több ember flame-elését "flame-háborúnak" nevezik. Néhány hírcsoportot teljesen elborít az ilyen kamaszos viselkedés.

sürgősebb dolgok.<sup>109</sup> Noha néhány kibernormát teljesen eredeti módon az internet hozta létre, a felhasználók nem hozták létre ezeket az új kibernormákat a társadalmi normák már létező készletétől függetlenül; a társadalmi normák bizonyára még az új kibernormák létrehozását is befolyásolták.

A kibernormák fejlődésében részt vevő dinamika összetett. A társadalmi normák nem egyszerűen felületes értelemben befolyásolják a kibernormákat, hanem a kibernormák nagymértékben függenek a társadalmi normáktól, bár ez a függőség nem volt és nem is lineáris. Továbbá, ahogy a következő fejezetben vizsgáljuk, maguk a társadalmi normák is függenek a kibernormáktól.

*C. A társadalmi normák és a kibernormák közötti függőségek modellje; A konvergencia-hatás*

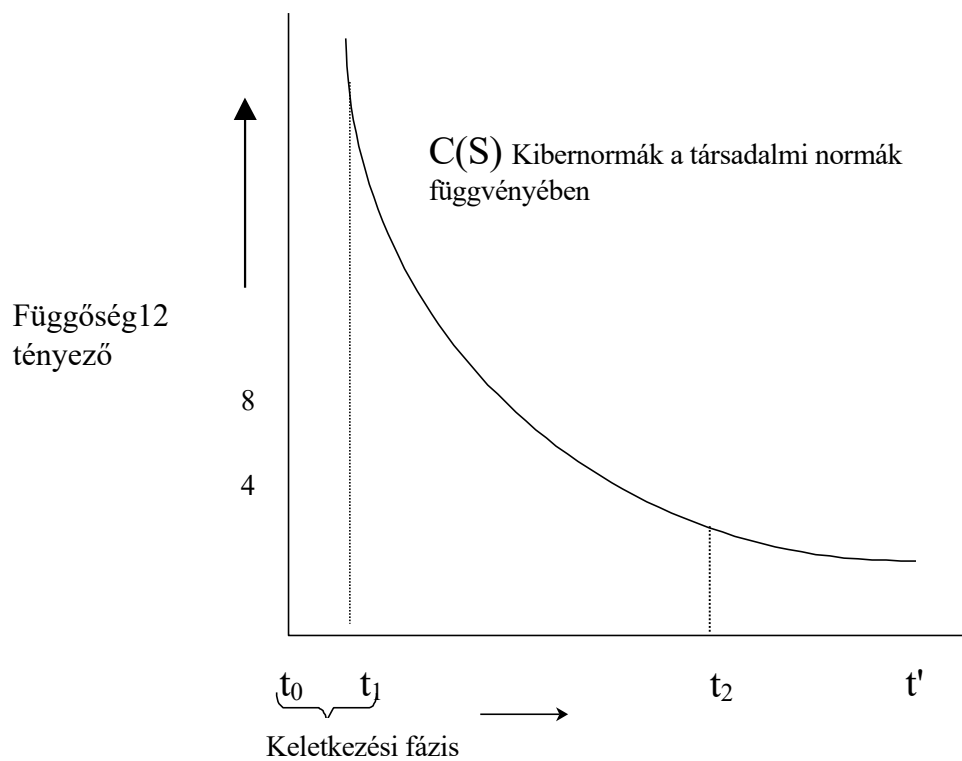
A kibertér nem légtüres térben létezik. Amint azt fentebb tárgyaltuk, a társadalmi normák nagymértékben befolyásolták a kibernormák fejlődését. A kibernormák tehát a társadalmi normáktól függttek és függenek. Idővel a társadalmi normák is némileg függővé váltak a kibernormáktól. Ennek az egymásrautaltságnak a várható eredménye a konvergenciahatás, e két rendszer végső soron egymásba olvadása, és e cikk második központi témája.

A kibernormák a társadalmi normáktól függttek és függenek ma is, bár a függőség mértéke idővel változik. Ezt a kapcsolatot, pontosabban a kibernormákat a társadalmi normák függvényeként,  $C(S)$ , amely a normák fejlődésének korábbi tárgyalásából származik, a 2. ábra idővel ábrázolja. A 2. ábra y-tengelye, amely a "függőségi tényező" feliratot viseli, az y-tengelyen felfelé haladva növekszik. A 2. ábra x-tengelye az időt jelöli, amely az x-tengelyen jobbra haladva növekszik.

---

109. Ez a kibernetikai norma valószínűleg azért alakult ki, mert az emberek hajlamosak nagy mennyiségű e-mailt kapni az információáramlás egyszerűsége és az a tény miatt, hogy az e-mail "borítékok", beleértve a tárgysorokat is, általában nem hozzáférhetőek más szemek számára. *Lásd* Hambridge, 59. l. ábrájában, a következő címen < <http://www.dtcc.edu/cs/rfc1855.html> > (kifejtve, hogy a levelek tárgyának címében az üzenet tartalmát tükröző címnek kell szerepelnie). A Melissa-vírus terjedése (amely a "Fontos üzenet <a feladótól>" tárgysorozatot tartalmazta) jól példázza, hogy a tárgysor hogyan ösztönözheti a címzettet egy adott e-mail megnyitására. *Lásd pl.* Peter H. Lewis, *Melissa and Her Cousins*, N.Y. TIMES, 1999. április 1., G1 (a Melissa vírus sikerét annak tulajdonítja, hogy a tárgysor olyan személy nevét tartalmazta, akit a címzett ismer és akiben megbízik).

2. ábra





Kezdetben, a kibernormák evolúciójának "keletkezési szakaszában", amelyet nagyjából a  $t_1 - t_0$  időszak jellemez, a kibernormák (C) nagymértékben függtek a társadalmi normáktól (S). Valójában, ahogyan azt a kibernormák fejlődésének 1. ábrán bemutatott modellje magyarázza, az első szakaszban az internethasználók valójában a társadalom egy csoportját vagy alcsoportját alkották. Idővel azonban a kibertér saját társadalommá kezdett fejlődni. Amint a 2. ábra mutatja, ahogy az idő közeledik a  $t'$  időponthoz, a C(S) függőségi tényezője nemlineárisan csökken.<sup>110</sup> Így a kibernormák társadalmi normáktól való függősége az idő múlásával csökken, ami az internet fokozatos kiválását jelenti a társadalomból.<sup>111</sup>

Bár a kibernormák függősége a társadalmi normáktól idővel csökken, a C(S) függőségi tényezője soha nem fog 0-ra fejlődni, mert C mindig függ valamennyire S-től.<sup>112</sup> A kibernormák a társadalmi normarendszerünkben fejlődtek ki, és bár a kibernormák megérlelődtek, hogy elérjék a félig-meddig függetlenséget, továbbra is a társadalmi normarendszerünk részei maradnak.<sup>113</sup>

Maga az internet azonban nemrégiben elkezdte átformálni a hagyományos társadalmi normákat, társadalmi szerepeket és társadalmi jelentéseket.<sup>114</sup> A 3. ábra azt mutatja be, hogy maguk a társadalmi normák hogyan függenek a kibernormáktól, pontosabban a társadalmi normák a kibernormák függvényében, S(C).

---

110. Az y-tengelyen látható numerikus függőségi tényezők csupán segítséget nyújtanak az y-tengelyen való elhelyezkedéshez, és semmiképpen sem próbálják számszerűsíteni a függőség mértékét.

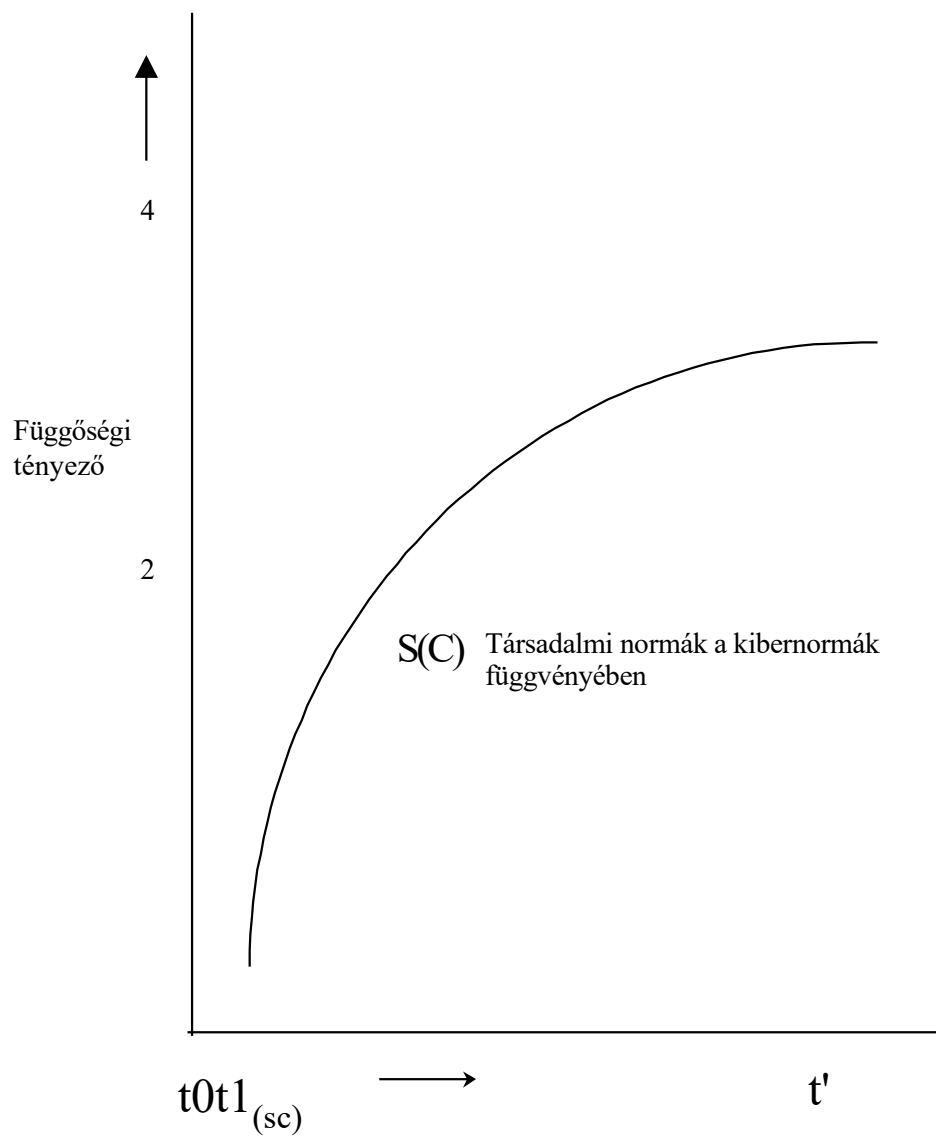
111. Más közösségek, mint például a Hare Krisnások és az amishok, szintén kivonultak a társadalomból. Bár e közösségek autonómiájának és heterogenitásának szintje elképzelhetően hasonló a kibertérhez, fejlődésük abban különbözik, hogy hiányzik belőle az anonimitás és az átható információáramlás. Lásd az *alábbi* tárgyalást. Továbbá, bár ezek a társadalmak kvázi autonómmá váltak, megmaradtak annak, és nem kerültek be a mainstream kultúrába, vagy nem gyakoroltak semmilyen szintű befolyást magára a társadalomra. Így például az amishok és a társadalom közötti konvergenciahatás nem következett be, és nem is valószínű, hogy bekövetkezik.

112. Valójában, ahogy a 4. ábra mutatja, a C(S)-t a társadalmi normarendszer korlátozza, ami logaritmikus függvényre utal.

113. A kibernormák fejlődése jelenleg egy "fejlődési szakaszban" van, amelyet a grafikonon nagyjából a  $t'$  és  $t_1$  közötti időszakként ábrázolunk, mivel a kibernormák még mindig kellőképpen függenek a társadalmi normáktól, de a társadalmi normák egyre nagyobb függőséget mutatnak a kibernormáktól.

114. Minden társadalomban a cselekedeteknek, a tétlenségeknek és a státuszoknak társadalmi jelentésük van. A társadalmi jelentés, "a különböző cselekvésekhez, vagy tétlenségekhez, vagy státuszokhoz kapcsolódó szemiotikai tartalom" a kontextustól függően változik. Az Egyesült Államokban például a biztonsági öv bekapcsolása azt jelzi, hogy lelkiismeretes ember vagy, aki ésszerű intézkedéseket tesz egészségének és biztonságának védelme érdekében, amikor autóban ül. Budapesten azonban körülbelül két évvel ezelőttig, ha valaki ragaszkodott ahhoz, hogy bekösse a biztonsági övét, miközben egy taxi első ülésén ült, azzal megsértette a sofőrt. Lásd Lessig, *Supra* 24. lábjegyzet, 951-52. lábjegyzet.

3. ábra



Kezdetben,  $t=t_{1(sc)}$ , a társadalmi normák nem függenek a kibernormáktól. A társadalmi normarendszereken belüli csoportos kibernormák fejlődésének korai szakaszaiban (az 1. ábra első és második szakasza) a kibernormák elhanyagolható hatással voltak a társadalmi normákra. Csak amikor a kibernormák kezdtek önálló rendszerré fejlődni (az 1. ábra harmadik, negyedik és ötödik szakasza), akkor kezdtek a társadalmi normákra hatást gyakorolni. Így, ahogy  $t$  közeledik  $t'$  felé, az  $S(C)$  függőségi tényezője növekszik.

Röviden, az internet társadalomra gyakorolt mélyreható hatása miatt a társadalmi normák bizonyos mértékig a kibernormáktól függővé váltak. Például a hangulatjelek használata,<sup>115</sup> elsősorban az e-mail üzenetekben, olyan érzelmek kifejezésére vált alkalmassá, amelyeket a felhasználók nem tudtak kifejezni, mivel az interneten keresztül nem volt lehetőség a személyes interakcióra.<sup>116</sup> Érdekes módon az emberek az emotikonokat teljesen az internet kontextusán kívül, kézzel írott levelekben és gépelt feljegyzésekben kezdték használni.<sup>117</sup> Gondoljunk csak az e-mail címek cseréjének gyakorlatára is. A múltban ez a normatív gyakorlat kizárólag az internetes kommunikációra korlátozódott. Ma már az üzleti életben dolgozó szakemberek, akadémikusok, kormányzati tisztviselők és mások rendszeresen cserélnék e-mail címeket szakmai és társadalmi környezetben, és a legtöbb névjegykártya már tartalmazza ezt az immár fontos elérhetőségi információt.

Fontos felismerni a 3. ábrán, hogy az időtengely a 2. ábra időtengelyéhez képest időben előre tolódott, mivel a társadalmi normák csak jóval a kibernormák kialakulása után váltak a kibernormák függvényévé. A 4. ábra ezt az időbeli eltolódást úgy szemlélteti, hogy a két függvényt, a  $C(S)$  és az  $S(C)$  függvényt ugyanazon a grafikonon mutatja be. Emlékezzünk vissza a 2. ábrára, hogy a  $C(S)$  körülbelül  $t_1$  időpontban kezdődött, a 3. ábrán pedig az  $S(C)$   $t_{1(sc)}$  időpontban kezdődött. A 4. ábra világosan mutatja, hogy a  $t_{1(sc)}$  az x-tengely mentén későbbi időpontban van, mint a  $t_1$ .

Figyelje meg a 2. és 3. ábrán az y-tengelyek közötti különbséget is, amelyet a numerikus függőségi tényezők jeleznek. Ezt a különbséget mutatja a 4. ábra, amely azt szemlélteti, hogy bár a társadalmi normák elkezdtek függőséget mutatni a kibernormáktól, a társadalmi normák kibernormáktól való függése soha nem haladja meg a kibernormák társadalmi normáktól való függését. Más szóval, a kibernormák egész fejlődésük során nagyobb mértékben függték a társadalmi normáktól, mint a társadalmi normák a kibernormáktól.

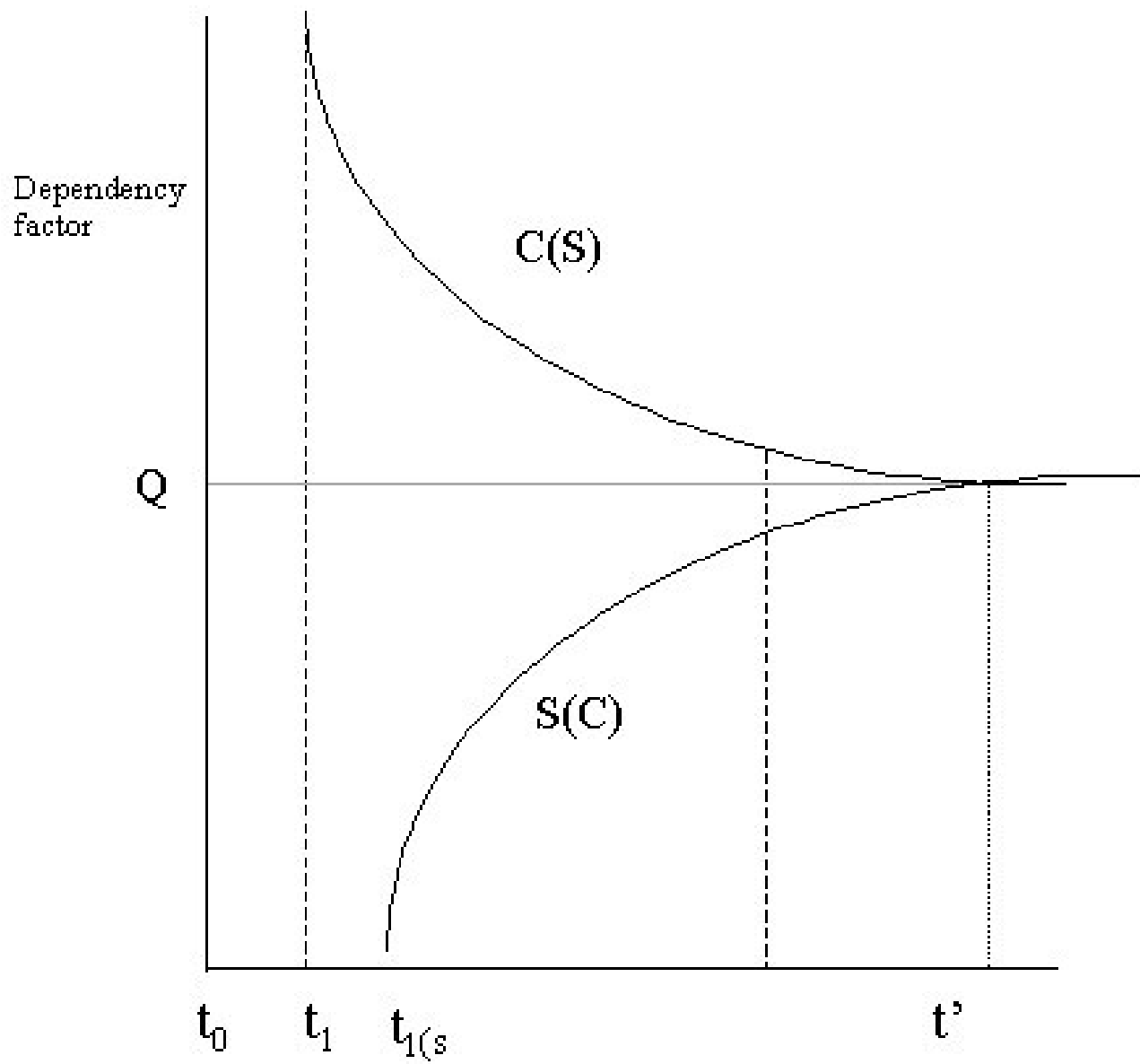
---

115. A hangulatjelek meghatározását lásd a 105. lábjegyzetben.

116. Lásd Rinaldi, *surpa* note 66, at < <http://www.fau.edu/netiquette/net/elec.html>> (figyelmeztetve a felhasználókat, hogy óvakodjanak a szarkazmustól és a humortól, mert személyes kommunikáció nélkül az ilyen megjegyzéseket komoly kritikának lehet értelmezni, és azt tanácsolja a felhasználóknak, hogy a humor kifejezésére használjanak hangulatjeleket).

117. Lásd Anne M. Peterson, *Net-Speak Has Many Linguists Talking*, SAN DIEGO UNION-TRIB., 1999. január 5., 8. o. (megjegyezve, hogy bár a smiley-képek már régóta léteznek, az internet az oldalukra fordította őket, és most egyre többen használják őket levelekben és jegyzetekben).

FIGURE 4



A 4. ábra mindkét függvényt,  $C(S)$  és  $S(C)$ , egymás által korlátozottan mutatja, amint az  $x$ -tengelyen  $t = t'$ , az  $y$ -tengelyen pedig  $Q = Q_0$ , egyensúlyi pontot érnek el.<sup>118</sup> Amint az 1. ábrán látható, a kibernormák nagyon korai stádiumban vannak a konvergenciában azokkal a normákkal, amelyekből kifejlődtek, és innen a konvergenciahatás. A  $t=t'$  időpontban a két rendszer szó szerint egyetlen rendszerré olvad össze.<sup>119</sup>

Az előző modellek jól szemléltetik a társadalmi normák és a kibernormák egymástól való függőségét, és ez a jövőben is így lesz.<sup>120</sup> A jól kialakult társadalmi normák befolyásolták a kibernormák fejlődését, és továbbra is hatással vannak a kibernormák fejlődésére. Sőt, a kibernormák elkezdtek befolyásolni a társadalmi normákat, és a társadalmi normák kezdenek gyenge, de tagadhatatlan függőséget mutatni a kibernormáktól. Ez a kapcsolat erősödni fog, ahogy az internet egyre inkább a társadalom szerves részévé válik, és végül eléri azt a pontot, amikor a két normarendszer megkülönböztethetetlené válik. E kölcsönös függőségek megértése és értékelése kritikus fontosságú a kibertér jövőbeli kormányzása szempontjából.

#### IV. A KIBERNORMÁKRA ALKALMAZOTT NORMA-EREDETELMÉLET

Hogyan keletkeznek és fejlődnek a normák a kibertérben? A kérdés megválaszolásához először is a kibernormák elméletét a hagyományos normakeletkezési koncepciókra kell alapozni, majd meg kell vizsgálni a kibertérben kialakuló normák hasonlóságait és - ami még fontosabb - különbségeit. Ez a szakasz, amely a cikk harmadik előfeltevését adja, elmagyarázza a normakeletkezés rejtélyét, a normakeletkezés elméletét a kibertérre alkalmazza, és megvizsgálja a digitális társadalom két olyan tulajdonságát, amelyek szükségessé teszik a kibernormák keletkezésének újszerű elméleteit - az anonimitást és a mindent átható információáramlást.

##### A. A norma eredetének dilemmája

Az elméletalkotók kényelmesen leírhatják az emberi viselkedést a már létező normák keretein belül, és megmagyarázhatják, hogy ezek a normák miért maradnak fenn, bár egy ideje már küszködnek a norma eredetének rejtélyével.<sup>121</sup> Az egyének

---

118. A 2. és 3. ábrát felidézve a  $Q$  nagyjából négyszeres függőségi tényezőt jelent. Az  $y$ -tengely numerikus jelölése nem jelez mást, mint az  $y$ -tengely mentén elfoglalt relatív pozíciót.

119. Úgy érzem, hogy a  $t=t'$  valamikor a következőt-harminc évben fog bekövetkezni. Ennek az állításnak azonban csak az intuíció szolgál alapjául.

120. Fontos megjegyezni, hogy ezek a modellek csak egy trend megjelenítésének eszközeként szolgálnak; semmiképpen sem próbálnak tényleges empirikus adatokat ábrázolni. A görbék kizárólag illusztrációs célt szolgálnak, és a valóságban a bemutatottaktól eltérő módon növekedhetnek és bomolhatnak.

121. Lásd McAdams, 3. lábjegyzet, 352. o. (kifejtve, hogy mivel a norma eredete a közgazdászok számára némileg rejtélyes, gyakran átsiklanak felette).

a társadalmi normák érvényre juttatása a nem konformista viselkedés büntetésével.<sup>122</sup> A norma mindaddig fennmarad, amíg a büntetés költsége meghaladja a normaszegés hasznát; más szóval, a normaszegés költségeinek meg kell haladniuk a megfelelés költségeit.<sup>123</sup> A szankciók kiszabása a már létező normák mellett is folytatódik, mert a normaszegők megbüntetése önmagában is elvárt viselkedés, következésképpen norma.<sup>124</sup> Ezeket a normákat "másodlagos normáknak" nevezzük.<sup>125</sup> A szankcionálás azonban "költséges", különösen a nem bevett normák esetében, mert a szankcionálónak egyedül kell cselekednie, és kockáztatnia kell a nevetségessé vagy kínossá válást, ha mások nem értenek egyet a véleményével, vagy a szankcionálónak szembe kell szállnia a jogsértővel.<sup>126</sup> Akárhogy is, az új szankcionáló kockázatot vállal és költséget visel. A nehézség abban rejlik, hogy megmagyarázzuk, mi motiválja a szankcionáló magatartást létező norma hiányában. Számos elméletalkotó azt állította, hogy az egyének a csoport érdekében szankcionálják a szabálysértőket.<sup>127</sup> Ez az elmélet azonban összeomlik a másodrendű kollektív cselekvés problémája alatt.<sup>128</sup> Még ha a tevékenység a csoport javát is szolgálja, az egyént kevésbé ösztönzi a cselekvésre, ha mások cselekedeteiből hasznot húzhat anélkül, hogy saját maga viselné a szankcionálás költségeit.<sup>129</sup> Megfordítva, az egyének kevés az ösztönzője arra, hogy egyedül cselekedjen, ha mások nem osztoznak a normák érvényesítésének költségeiben.<sup>130</sup> Csak abban a szokatlan helyzetben, amikor az egyén cselekedete "megteremti vagy megszünteti" a normát, részesül előnyben.<sup>131</sup> Ha tehát a szankcionálás költséges, különösen akkor, ha az egyén nem egy már létező normát (egy másodlagos normát) érvényesít, milyen ösztönzők léteznek a norma keletkezéséhez szükséges szankcionáló magatartás kiváltására? Ebben rejlik a társadalmi norma keletkezésének dilemmája.

### *B. McAdams megbecsüléselmélete és annak alkalmazása a kibernormákra*

---

122. *Lásd id.*

123. *Lásd id.*

124. *Lásd id.*

125. *Id.* 352 n.67.

126. *Lásd id.* 352. o. (kifejtve, hogy a rejtély az, hogy megmagyarázzuk, hogy a legtöbb közgazdász által a szankcionáló viselkedéshez társított költségek fényében az egyének miért kezdenének el szankcionálni); *lásd még* Posner, *supra* note 3, 1732. o. (azt állítva, hogy a csoporttagok az államnál jobb helyzetben vannak a normák érvényesítésében, mivel a csoport tagjaiként tekintélyük és tudásuk van); Amy L. Wax, *Against Nature-On Robert Wright's The Moral Animal*, 63 U. Chi. L. Rev. 307, 338 (1996) (azzal érvelve, hogy a csoport tagjainak hajlandónak kell lenniük szankcionálni mind azokat, akik deviáns magatartást tanúsítanak, még akkor is, ha személyesen nem sérülnek meg általa, mind pedig azokat, akik elősegítik vagy elnézik az ilyen magatartást).

127. *Lásd* McAdams, 3. lábjegyzet, 352. o.

128. *Lásd id.* Emlékezzünk arra, hogy a másodrendű kollektív cselekvési probléma a kollektív cselekvési problémákat övező végrehajtási kérdéseket ismeri fel, nem pedig magát a kollektív cselekményt. *Lásd fentebb* a II.A.1. részt. A kollektív cselekvésről általában lásd: HARDIN, *Supra* 32. lábjegyzet; OLSON *Supra* 32. lábjegyzet.

129. *Lásd* McAdams, 3. lábjegyzet, 352. o.

130. *Lásd id.*

131. *Id.* 352-353. o.; *lásd még* JON ELSTER, A TÁRSADALOM CEMENTJE 44 (1989).

McAdams erre az intellektuális dilemmára a normák eredetéről szóló "megbecsülés-elméletével" válaszol. Bár McAdams csak egyet nyújt a normák eredetének számos jól megbecsült elmélete közül, azért döntöttem úgy, hogy az ő elméletével dolgozom, mert a megbecsüléselmélet láthatóan reprezentatív más, korábban elismert elméletekhez képest.<sup>132</sup> McAdams ragyogóan mutatja be a megbecsülés-elméletet, és hatékonyan integrál más, nagyra becsült elméleteket, hogy az eddigi legfrissebb és legátfogóbb elméletet kínálja ezen a nehéz területen. Amikor azonban a kibertérre alkalmazzuk a becsüléselméletet, nyilvánvalóvá válik, hogy a digitális technológia egyedi tulajdonságai kiegészítő elméleteket igényelnek a kibernormák eredetének magyarázatához.

McAdams azt állítja, hogy megfelelő körülmények között a megbecsülés iránti vágy normát hoz létre; tehát a megbecsülésen alapuló normák azért jönnek létre, mert az emberek mások jó véleményére vagy tiszteletére törekcszenek.<sup>133</sup> A normakeletkezés rejtélye a szankcionálás módját tekintve már nem jelent problémát a megbecsülésen alapuló normák vizsgálatakor. McAdams elmagyarázza, hogy a megbecsülés szankcionálása, amely a megbecsülés visszatartását jelenti a rosszallás kifejezésére, vagy a megbecsülés megadását a jóváhagyás jelzésére, minimális költséggel jár.<sup>134</sup> Mivel a megbecsülés megadásának vagy visszatartásának költségei elhanyagolhatóak, a megbecsülés szankcióira kisebb valószínűséggel vonatkozik a másodrendű kollektív cselekvés problémája.<sup>135</sup> Tézisét három olyan feltétellel egészíti ki, amelyek szükségesek a megbecsülésen alapuló normák létrejöttéhez.<sup>136</sup> Először is, konszenzusnak kell léteznie az *X* magatartás tanúsításának pozitív vagy negatív megbecsülésre méltó voltát illetően; másodsor, az egyéneknek szembe kell nézniük bizonyos kockázattal, hogy mások felfedezik, hogy *X* magatartást tanúsítanak-e; harmadszor, e konszenzus és a felfedezés kockázatának létezése jól ismert kell, hogy legyen az érintett populációban.<sup>137</sup>

A kibertérre való alkalmazás megkérdőjelezi a normák eredetének megbecsüléselméletét,

132. Lásd Robert Cooter, *Law and Unified Social Theory*, 22 J. L. & SOC'Y 50 (1995) [a továbbiakban: *Unified Social Theory*]; Robert D. Cooter, *Structural Adjudication and the New Law Merchant: A Model of Decentralized Law*, 14 INT'L. REV. L. & ECON. 215 (1994) [a továbbiakban: *Structural Adjudication*]; Cooter, *supra* note 7. Lásd még GARY S. BECKER, ACCOUNTING FOR TASTES 225-30 (1996) (internalizációs elméletet mutat be); Axelrod, *supra* note 3 (evolúciós elméletet mutat be, amely a normák születését és hanyatlását veszi figyelembe); Jody S. Kraus, *Legal Design and the Evolution of Commercial Norms*, 26 J. LEGAL STUD. 377 (1997) (evolúciós elmélet bemutatása); Eric A. Posner, *Symbols, Signals, and Social Norms in Politics and the Law*, 27 J. LEGAL STUD. 765 (1998) (a normák jelzési modelljének bemutatása); lásd általában Eric Posner, *Efficient Norms*, in 1 PALGRAVE DICTIONARY, *supra* note 6 (a létező közgazdasági eredetelméletek áttekintése).

133. McAdams, *Supra* note 3, 355, 357. o. (megjegyezve, hogy a megbecsülés egyik legfontosabb tulajdonsága, hogy az embereket érdekli, hogyan ítélik meg őket másokhoz képest).

134. Lásd általában a 365-76. o.

135. *Id.* 365. o. (kifejtve, hogy mivel a megbecsülés megadásának vagy visszatartásának költsége gyakran minimális vagy nulla, a megbecsülés szankcióira nem vonatkozik a másodrendű kollektív cselekvés problémája, amely a normák eredetét a teoretikusok számára nehezen magyarázható fogalomná teszi).

136. *Id.*

137. *Id.* 358.

rámutatva a technológia által létrehozott társadalmi rendszer egyediségére. A kibertérben tapasztalható jelentősen megnövekedett mértékű anonimitás és az átható információáramlás megfontolást igényel, és következőképpen befolyásolja a megbecsülésen alapuló normák kialakulásához szükséges három feltétel mindegyikét.

Először is, McAdams konszenzust igényel. Ez a koncepció feltételezi, hogy az egyének rendelkeznek bizonyos értékelő képességgel és véleménnyel a norma létezése előtt.<sup>138</sup> Vagy esetleg az új vélemények részben analóg helyzetekből kölcsönzött normákon alapulnak. Függetlenül attól, hogy ezek a vélemények eredetiek vagy kölcsönzöttek, a megbecsüléselmélet csak azt követeli meg, hogy az egyének ezeket a véleményeket mások viselkedésére irányítsák, és hogy további egyének is osztják ugyanazt a véleményt.<sup>139</sup>

Ez az első feltétel, miszerint konszenzusnak kell lennie az *X* viselkedés pozitív vagy negatív megbecsülésének méltóságát illetően, az információ terjesztésének és cseréjének képességétől függ.<sup>140</sup> Azt javaslom, hogy a konszenzus a kibertérben gyorsabb ütemben alakul ki, mivel az információ terjedésének sebessége megnövekedett. Továbbá, az adatok interneten való könnyű terjedésének köszönhetően a konszenzus valószínűleg sokkal nagyobb népesség körében alakul ki.

Ezután a McAdams megköveteli az eredendő kockázatot. Más szóval, bárki, aki a szóban forgó magatartást tanúsítja, a cselekmény természetéből adódóan kockáztatja a felderítést.<sup>141</sup> McAdams hangsúlyozza a kockázat *eredendő* jellegét, mert fontos (a norma eredetének rejtélyének megoldása szempontjából), hogy a felderítés ne követelje meg az egyénektől, hogy a felfedezés kockázatának megteremtésével költséget viseljenek.<sup>142</sup> Ehelyett a normaszegésre vonatkozó információ valamilyen független tevékenység véletlenszerű eredményeként válik hozzáférhetővé.<sup>143</sup> Például, miközben az autójához sétál, szemtanúja lehet, hogy egy gyalogos szemetel. Mivel a szemetelés szükségszerűen nyilvános helyen történik, a gyalogos a felfedezés kockázatát kockáztatja. Hasonlóképpen, az a munkavállaló, aki átlépi a sztrájkvonalat, hogy folytassa a munkát, miközben a munkatársai sztrájkolnak, szükségszerűen kockáztatja a többi munkavállaló általi felfedezést.

Ez a második feltétel, a felderítés kockázata, a kibertérben csökken, mivel a felhasználóknak nagyobb lehetőségük van arra, hogy anonimak maradjanak.<sup>144</sup> Amint azt a későbbiekben kifejtem

---

138. *Id.*, 358.

139. *Id.* A "további egyének" nem feltétlenül jelent többséget. *Id.*

140. *Id.* 360. o. (megállapítva, hogy a csoportos vita konszenzust hozhat létre és hozhat nyilvánosságra).

141. *Id.* 361.

142. *Id.*

143. *Id.*

144. Lehet, hogy a hackerek vagy crackerek által a felhasználók magánéletébe való behatolásnak van némi alapja, azonban az ilyen gyakorlatok kétféleképpen elkülönülnek attól a lehetőségtől, hogy a virtuális kommunikációban anonimak maradhassunk.



Washington University Open Scholarship

cikk, a kibertér páratlan lehetőséget nyújt a felhasználóknak arra, hogy elrejtsek valódi személyazonosságukat. A felhasználók például nem csak egymás nemét vagy nemzetiségét nem ismerik, de a felhasználók álnevet is felvehetnek, hogy csökkentsék (vagy teljesen elkerüljék) a lebukás kockázatát. Ezen túlmenően az anonimitás általában elfogadhatóbb az emberek közötti kommunikációban a kibertérben, és nem jár ugyanazzal a megőrzéssel, mint a társadalomban.<sup>145</sup> Az internethasználó reakciója a kibertérben az anonimitásra általában eltér a társadalom által az anonimitásról alkotott általános felfogástól. Az anonimitás bizonyos társadalmi felhasználásai, mint például a titkos szavazás vagy az ügyfélpanasz-nyomtatványok, elfogadott gyakorlatok, amelyeket megértünk és a kommunikáció javítására használunk. De általánosságban elmondható, hogy a társadalom negatívan tekint azokra, akik úgy döntenek, hogy elrejtik személyazonosságukat.<sup>146</sup> Amint azt a következő szakasz tárgyalja, az anonimitás nem csak elfogadhatóbb a kibertérben, mint a személyes, telefonos vagy írásbeli kommunikációban, de a kibertérben nem is jár ugyanazzal a társadalmi jelentéssel.

Végül McAdams azt állítja, hogy az első két feltételnek, a konszenzusnak és a felfedezés kockázatának jól ismertnek kell lennie az érintett közösségen belül.<sup>147</sup> Ha a jogsértő nem tud a konszenzusról, vagy nem ismeri a felfedezés kockázatát, akkor anélkül sértheti meg a konszenzust, hogy tudatosan kockáztatná a magatartása miatti büntetést.<sup>148</sup> Ha pedig a közösség nagy része nem ismeri a konszenzust és a kockázatot, akkor a konszenzus nem tud normát létrehozni.<sup>149</sup>

A kibertérben a konszenzusra és a felderítés kockázatára vonatkozó ismeretek felgyorsulnak és szélesebb közösség számára elérhetővé válnak, mivel az adatáramlás az interneten mindenütt jelen van. A kibertérben az információ minden korábbinál nagyobb sebességgel és nagyobb távolságokra terjed.

Ha a megbecsüléselméletet a kibernormákra alkalmazzuk, az anonimitás és az átható információáramlás jelentősen megváltoztatja McAdams három feltételét.<sup>150</sup>

---

145. Az anonimitás interneten való elfogadásának egyik jelentős tényezője magának a médiumnak a természete. Az internet felépítése könnyen elrejt az egyén személyazonosságát, és a felhasználók ezt a tulajdonságot ki is használják. Az internetre való bejelentkezéssel a felhasználó hallgatólagosan beleegyezik abba, hogy a többi felhasználó névtelen maradjon. A felhasználók ezért sokkal toleránsabbak az anonimitással szemben az interneten, mint más kommunikációs médiumok esetében. *Lásd általában:* Levmore, *supra* 107. lábjegyzet, 2195-96. o. (amely azt tárgyalja, hogy az anonimitáshoz való hozzájárulás adott helyzetekben, például amikor valaki Valentin-napi üdvözlőlapot vagy tömeges tapsot kap, implicit lehet).

146. Képzeljünk el például egy személyt, aki szemtől szemben kommunikál egy másikkal, miközben maszkot visel, hogy elrejtse a személyazonosságát. A névtelen kommunikáció címzettje minden bizonnyal negatív feltételezéseket fogalmazna meg a maszkos személyről. Hasonlóképpen, ha egy személy elrejtene a hangját telefonon vagy a kézírását egy levélben, bizonyos megőrzést kapna ez a cselekedet.

147. McAdams, *fentebb* 3. lábjegyzet, 362. lábjegyzet.

148. *Id.*

149. *Id.*

150. Fontos azonban megjegyezni, hogy még a kibertérben az anonimitás liberális használata mellett is ugyanolyan fontos szerepet játszik a normaképzésben a megbecsülés. Más szóval, egy álnév, vagy digitális személyiség még mindig vágyik a megbecsülésre. Ha Jane Doe feketeként tesz

közzé egy weboldalon egy hírlistában, és egy másik felhasználó úgy reagál, hogy kritizálja a kijelentéseit, Jane önbecsülése még mindig sérül.

Az információáramlás McAdams két feltételét felgyorsítja, az anonimitás pedig a másikat akadályozza.<sup>151</sup> A kibertér tehát új elméleteket igényel a kibernormák keletkezésének magyarázatához, mivel a hagyományos normakeletkezési elmélet érthető módon figyelmen kívül hagyja a nagyfokú anonimitást és a mindent átható információáramlást, amelyek csak a digitális társadalomban találhatók meg. A következő szakasz ezekkel a kivételes tulajdonságokkal és azzal folytatja, hogy milyen mértékben különböztetik meg a digitális társadalmat a hagyományos társadalomtól.

### C. A kibertér két egyedi jellemzője: Anonimitás és információáramlás

A kibertérnek az előző szakaszban bemutatott két sajátos jellemzője, az anonimitás és az információáramlás jelentősen hozzájárult ahhoz, ahogyan az internetes normatív viselkedés kialakult és fejlődött, valamint a kibernormák tényleges tartalmához. Amint azt a fentiekben bemutattuk, a digitális társadalom ezen tulajdonságai további tanulmányok szükségességét teremtették meg a kibernormák keletkezésének területén. Ez a szakasz szükségszerűen kiegészíti a cikk harmadik premisszáját azzal, hogy pontosan feltárja, hogyan emelkedik az anonimitás és az információáramlás szintje a digitális társadalomban.

#### 1. Anonimitás

Az anonimitás fogalma létfontosságú a kibernormák eredete és fejlődése szempontjából.<sup>152</sup> Az, hogy valaki elrejtetheti valódi személyazonosságát az interneten, a technológia velejárója.<sup>153</sup> Például sok felhasználónak van e-

---

Talán a társadalmi szégyenérzet egy elemét elveszíti azáltal, hogy képes elrejteti a nem digitális identitását, azonban a megbecsülést még mindig visszatartják mások, ugyanúgy, mint a társadalomban. Így, bár a kibertérben az anonimitás lényegében lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy elhatárolódjanak a nem digitális identitásuktól, ez nem szünteti meg a megbecsülés hatásait.

151. Még meg kell vizsgálnom, hogy ezek a megváltozott körülmények együttesen milyen hatással vannak a kibernormák eredetére és fejlődésére, de biztos vagyok benne, hogy a hatás jelentős.

152. Az anonimitás csökkenti azokat a gátlásokat, amelyeket az emberek a személyes beszélgetés során tapasztalhatnak. Ennek a társadalmi változásnak, amely csak a világhálón tapasztalható, vannak pozitív és negatív hatásai is. Egyrészt az anonimitás elősegítheti az őszinteséget és lebonthatja a tekintélyi kapcsolatokat. Másrészt a személytelenné válás és a durvaság is gyakori emberi reakció az anonimitásra. A negatív hatások elkerülése érdekében az interneten tapasztalt személyek különös figyelmet fordítanak az udvariasságra. Emellett azok az emberek, akik szociálisan esetleg kínosnak érzik magukat, a személyes interakció hiánya miatt gyakran elég jól kifejezik magukat az interneten. *Lásd* HACKER'S DICTIONARY, 91. lábjegyzet.

153. Az anonimitás azonban lassan csökkenni látszik, különösen azért, mert az internet növekedését elősegítő kereskedelmi szervezetek a felhasználói információkból élnek. A vállalkozások megkövetelik, hogy az ügyfelek webes űrlapokat töltsenek ki a fogyasztói információk gyűjtése érdekében, és a cookie-kat is használják olyan információk gyűjtésére, amelyeket a felhasználók normális esetben nem adnának ki.

Emellett a legújabb Pentium chip és a Microsoft Word beágyazott kódja mögötti botrányok, valamint az olyan események, mint az AOL és az Egyesült Államok haditengerészetét érintő *McVeigh kontra Cohen* katasztrófa, fokozatos gyanakvást keltettek az egykor a magánéletben található adatvédelem mértékével kapcsolatban.

a<sup>154</sup> e-mail álnevet, amely nem tükrözi a valódi nevüket, ami egy általános internetszolgáltató (ISP)<sup>155</sup>, például America OnLine (AOL) használatával kombinálva elkerüli az azonosító adatok felfedését az e-mail címükön keresztül.<sup>156</sup> Természetesen az olyan céghez vagy egyetemhez való tartozás, amely egy olyan<sup>157</sup> domainnévvel rendelkezik, mint például az *ibm.com*, csökkenti az álnév értékét. A *blackhat@aol.com* e-mail címről érkező e-mailek forrásának meghatározása a<sup>158</sup> címről borzasztóan nehéznek bizonyulna, ellentétben a *blackhat@ibm.com* címmel, mivel ez utóbbi az IBM számítógépes rendszerének összes felhasználójára korlátozza a lehetséges források számát.<sup>159</sup>

A valódi nevük használatának szándékos elkerülése érdekében a felhasználók gyakran használnak álneveket az e-mail üzenetek vagy hírcsoport-bejegyzések aláírása helyett. A legtöbb csevegőszobában, levelezőlistán, hírcsoportban és hasonló fórumon nincsenek olyan szabályok, amelyek ezt a viselkedést tiltanák.<sup>160</sup> Hasonlóképpen, a webes kiadók sem kötelesek semmilyen módon

technológia. 983 F. Supp. 215 (D.C. Cir. 1998). A *McVeigh-ügyben benyújtott panasz és határozat* másolatainak linkjeiért lásd: *America Online & Privacy* (látogatás: 1998. február 24.) <[www.epic.org/privacy/internet/aol/](http://www.epic.org/privacy/internet/aol/)>.

154. Az online világ az "álnév" kifejezést két értelemben használja. Először is, az alias lehet "becenév vagy helyettesítő név egy felhasználónév, fájl, cím vagy más erőforrás számára". *Internet Glossary* (1999. április 9-i látogatás). <<http://www.lucid-inc.com/netcoach/Glossary/GlossTermAlias.html>>. A felhasználók álneveket használnak, hogy elrejtsek valódi, nem digitális személyazonosságukat a chatszobákban, hírcsoportokban és e-mailben. Másodszer, az alias kifejezést a Unix és Macintosh operációs rendszerek egy fájl, felhasználó vagy felhasználói csoport segédneveként használják. *Lásd id.* Ez a cikk az első meghatározásra hivatkozik.

155. Az internetszolgáltató (ISP) az internethez való hozzáférést, valamint egyéb online szolgáltatásokat értékesít. Az internetszolgáltató cégek kiszolgálhatják a lakossági piacot, a vállalati piacot vagy mindkettőt. A kisebb internetszolgáltató cégek általában úgy működnek, hogy egy nagyobb cégtől meghatározott mennyiségű helyet vásárolnak, és szolgáltatásaikat a vonalukra betárcsázni képes személyek számára korlátozzák. *Lásd id.* a <<http://www.lucid-inc.com/netcoach/Glossary/GlossTermIsp.html>> címen.

156. Az e-mail üzenetekhez természetesen hozzá lehet adni azonosító információkat, ha valaki úgy dönt. Meg kell azonban jegyezni, hogy a Microsoft szoftverekbe és sorozatszámokba ágyazott, Pentium III-as számítógépeknél használt, Globális Egyedi Azonosítók (GUID) nevű új technológia sokkal nehezebbé tette a személyazonosság elrejtését. Az AOL például a GUID segítségével követte nyomon a Melissa-vírus állítólagos létrehozóját. *Lásd Rob Lemos, How GUID Tracking Technology Works* (utolsó módosítás: 1999. március 30.) <<http://www.zdnet.com/zdnn/storces/news/o.4586,2234550,00.html>>; Joel Deane, *Melissa Manhunt Creates Precedent* (utolsó módosítás: 1999. április 6.) <<http://www.zdnet.com/zdnn/stories/news/0,4586,223783838,00.html>> (megemlítve a GUID szerepét a Melissa vírus létrehozásával vádolt férfi felkutatásában).

157. A tartománynév egy olyan internetes azonosító, amelyet a rendszerek numerikus hálózati címre tudnak lefordítani. Egy példa a tartománynévre az "IBM.com". *Internet Glossary*, 149. lábjegyzet, a következő címen <<http://www.lucid-inc.com/netcoach/Glossary/GlossTermDomainName.html>>.

158. Feltételezve, hogy a *blackhat@aol.com* személyazonosságát meghatározni próbáló felhasználó nem rendelkezik hozzáféréssel egy olyan adatbázishoz, amely az online felhasználóneveket a fiókregisztrációval hozza összefüggésbe.

159. Természetesen az internetfelhasználók álnév helyett választhatnak azonosító adatokat is, például a *janedoe@aol.com* felhasználónevet. Az egyetemi vagy üzleti fiókot használók azonban általában nem választhatnak álnevet, hanem a kereszt- és vezetéknévük származékát kapják. Léteznek olyan törvények is, amelyek jogot biztosítanak a bíróságoknak arra, hogy az internetfelhasználók azonosítását kikényszerítsék. *Lásd az* 1998. évi Digital Millennium Copyright Act 202(a) §-t, 17 U.S.C. § 512(h)(i) (a szerzői jogtulajdonosok számára biztosítja a jogot, hogy a bíróságtól kérjenek idézést a szolgáltatótól az állítólagos jogsértő személy azonosításának

160. *Lásd általában: Anonimitás az Interneten* (utolsó módosítás: 1999. június 28.).  
< <http://www.dis.org/erehwon/anonymity.html>>. A felhasználók általában álnevekkel leplezik nemüket

felfedik személyazonosságukat.<sup>161</sup> Vegyük figyelembe a hagyományos könyvkiadásban az anonimitás akadályait, például a kiadókat és a nyomtatott kiadványok kereskedelmi eladóit érintő szabályokat és szokásokat,<sup>162</sup> a Szövetségi Kommunikációs Bizottság azonosító szabályait, amelyek áthatják a műsorszórási ipart,<sup>163</sup> és a Szövetségi Kereskedelmi Bizottság által a telefonos kérés és zaklatás tekintetében előírt szabályozási korlátozásokat, amelyek tiltják az anonimitást.<sup>164</sup> Az internet az anonimitásnak sokkal más értelmet ad, mint ezek a jogi és nem jogi korlátozások a személyazonosság felfedésére vonatkozóan.

Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy az internet egyedülálló, sokoldalú kommunikációs médium. Az e-mail például a telefonhoz hasonlítható, mivel az egy az egy elleni kommunikációt teszi lehetővé, nagyfokú személyes interakcióval; a weboldalak a műsorszóráshoz hasonlítanak, mivel a web egy a sok elleni kommunikációt tesz lehetővé, alacsony személyes interakcióval. E két véglet között helyezkednek el a kommunikációs eszközök, mint például a levelezőlisták, chatszobák, hírcsoportok és intranetek.<sup>165</sup> Bár a felhasználók az anonimitást kissé eltérően értelmezik e digitális környezetek mindegyikében, összességében a felhasználók sokkal nagyobb mértékben tolerálják az anonimitást, mint a nem digitális társadalomban.<sup>166</sup>

Általánosságban elmondható, hogy a titkos taktikák a kibertérben nem hordozzák ugyanazt a konnotációt, mint a nem digitális társadalomban. Például egy weboldalon használt álnév nem azonos jelentéssel bír egy olyan álnévvel, amelyet egy weboldalon használnak.

---

és még úgy is tesznek, mintha az ellenkező nemhez tartoznának.

161. A weboldalak közzétévőinek nem kötelességük az azonosító adatok nyilvánosságra hozatala, kivéve a jogellenes tevékenységet, például a csalárd félrevezetést.

162. *Lásd* Levmore, *Supra* note 107, 2206 & n.21. o. (megállapítva, hogy mivel a kiadó szerepe az anonim szerző szándékaiért való kezességvállalás, a konvenció azt diktálja, hogy a kiadó ne legyen anonim, sőt a kormány ezt megköveteli, ha van ürügye a szabályozásra).

163. *Lásd pl.* FCC Station Identification, 47 C.F.R. §73.1201(a) (1997). ("A műsorszórási állomásazonosító bejelentéseket kell tenni: (1) minden működési idő kezdetén és végén, és (2) óránként, a lehető legközelebb az órához, a programkínálat természetes szünetében. A televíziós műsorszórási állomások ezeket a bejelentéseket vizuálisan vagy hangosan tehetik meg.")

164. *Lásd pl.* FTC Abusive Telemarketing Acts or Practices, 16 C.F.R. §310.4(d) (1998) ("Visszaélészerű telemarketing cselekménynek vagy gyakorlatnak minősül, és e szabály megsértésének minősül, ha a telemarketing-szolgáltató egy kimenő telefonhívás során nem közli azonnal, egyértelműen és feltűnő módon a hívást fogadó személlyel a következő információkat: 1) Az eladó személyazonossága; 2) Hogy a hívás célja áru vagy szolgáltatás értékesítése; 3) Az áru vagy szolgáltatás jellege").

165. Az intranet egy különálló hálózat, amely gyakran átjárószámítógépeken keresztül kapcsolódik az internethez. A vállalatok az intraneteket a belső kommunikáció és a munkavállalók közötti információáramlás megkönnyítésére használják. A nyilvános internettel való kapcsolat gyakran egy tűzfalkiszolgálón keresztül történik, amely a rendszerbe be- és kilépő üzenetek szűrésével gondoskodik az intraneten belüli információk biztonságáról. *Lásd Whatis?com* (utolsó módosítás: 1999. október 25.), 34. lábjegyzet, <<http://www.whatis.com/intranet.htm>>.

166. Minél nagyobb a közönség és minél kisebb az interakció, annál kevésbé érdeklődik az internetfelhasználókat a kiadó valódi kiléte. Másrészt, minél kisebb a működési rendszer és minél magasabb az interakció szintje, annál inkább preferálják vagy elvárják a felhasználók a személyazonosság felfedését. Így egy álnév alatt létrehozott weboldal olvasóit kevésbé érdeklődik az anonimitás, mintha névtelen, személyes e-mail üzenetet kapnának.

írási munka, még akkor is, ha a tartalom azonos.<sup>167</sup> A társadalom elismeri, hogy az álneveket gyakran használják az olvasók előítéletének eloszlatására, illetve a szerző barátai vagy családtagjai általi azonosítás elkerülésére.<sup>168</sup> A webes kiadók hasonló taktikát alkalmazhatnak. A weboldalak szerzői azonban jellemzően azért írnak alá álnevet, mert ez elfogadott, sőt talán elvárt magatartás az interneten.<sup>169</sup> Sok weboldal a hozzászólások egyetlen azonosító forrásaként az e-mail címet adja meg, és a válaszokat a "webmaster@companyname.com" címre irányítja, nem pedig a szerző tényleges e-mail címére vagy személyazonosságára. Ezenfelül az internetfelhasználók általában inkább a tartalom alapján ítélik meg a weboldalakat, mint hogy a szerző Jane Doe vagy blackhat.<sup>170</sup>

Vegyük például az e-mailt. Tegyük fel, hogy a feketemunkás, minden címzett számára ismeretlenül, e-mailt és amerikai postai levelet is küld. A postai levél megjelenésétől függően a címzett bontatlanul kidobhatja, ha azt hiszi, hogy az egy kereskedelmi célú kérés. Ha azonban személyes levélre hasonlít, akkor valószínűleg kíváncsiságból felbontja, de a levél tartalmáról alkotott véleményét szkepticizmus árnyalja. Ha az e-mail címzettje a blackhat@aol.com címre küldött e-mailt kap, valószínűleg elolvassa, mielőtt ítéletet alkotna.<sup>171</sup> Ennek az eltérésnek több oka is van.

Először is, az internet mint kultúra sokkal lazább, mint társadalmi társai, ami nagyobb toleranciát eredményez a szarkasztikus vagy játékos álneveket választó felhasználókkal szemben. Ez a hozzáállás nagyrészt azoknak a csoportnormáknak köszönhető, amelyekből az internet kialakult,<sup>172</sup> valamint magának a médiumnak. Amint azt korábban már említettük, az internet 1980-as évekbeli kezdeti időszakában a felhasználók elsősorban a technikailag képzett, természettudósok és számítógépes mérnökök voltak. Mint közösség, ezek az egyének hajlamosak voltak elutasítani a szakmai normákat, mint pl.

---

167. *Lásd a fenti II.B. rész tárgyalását.*

168. *Lásd Levmore, Supra note 107, 2206. o. (kifejtve, hogy az álnevek nem egyszerűen az általános anonimitás iránti vágyat jelzik, hanem gyakran arra használják őket, hogy elrejtse a személyazonosságot a családtagok és a munkaadók elől, és hogy félrevezessék a nyilvánosságot, hogy a szerzőről olyasmiről higgyenek, ami nem igaz).*

169. *Lásd általában Whatis?Com, Webmaster (utolsó módosítás: 1999. november 23.), 34. lábjegyzet, a következő címen*  
<<http://www.whatis.com/webmaste.htm>> (kifejtve, hogy a weboldalakon szokásos protokoll az olyan elérhetőségi adatok megadása, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy e-mail üzeneteiket a "webmesterhez" vagy "webmesterekhez" címezzék, megértve, hogy ha egy kis cégnek címzik, a kifejezés utalhat egy személyre, vagy ha egy nagyvállalatnak, akkor a webhelyet kezelő emberekből álló csapatra).

170. Ez természetesen figyelmen kívül hagyja a professzionális felhasználást, ahol a forrás azonosítása fontos. Ez a hozzáállás a nem digitális szakmai szabványok és kötelezettségek miatt létezik, amelyeket a kibertérbe is átvittek.

171. A címzett azonban óvatos lehet, és előítéletet alkothat, ha az álnév baljóslatú vagy más jelentést hordoz. Ha például az álnév "grimreaper" lenne, akkor az e-mail címzettje már az e-mail megnyitása előtt gyanút foghat. Ez az állítás azt is feltételezi, hogy a blackhat nem egy jól ismert spammer neve.

172. *Lásd fentebb a III.B. részt.*



öltönyt vagy formális beszélgetéseket, és inkább a lazább öltözködést és kommunikációt választják. Ráadásul ezek a korai felhasználók úgy döntöttek, hogy kihasználják a technológia anonimitási képességét.

Másodszor, amikor az 1990-es években az internet berobbant a mainstream kultúrába, csak néhány nyilvános internetszolgáltató, például az AOL és a Compuserv létezett. Ezek az internetszolgáltatók a felhasználóneveket "aki először érkezik, az először szolgál ki" alapon osztották ki, és gyorsan kimerítették a gyakori kereszt- és vezetékneveket tartalmazó felhasználónevek nyilvános nyilvántartását. A felhasználóknak maradt a lehetőség, hogy vagy számokat adjanak a nevükhöz, például janedoe12, vagy véletlenszerű azonosítót vagy álnevet használjanak, például blackhat. Így az internet, mint társadalom, fogékonyabb az álnevek használatára.

Végezetül, az interneten való megjelenés akadályai eltérnek a nyomtatott és a televíziós médiában érvényesülő akadályoktól. Általában a nyomtatott anyagok nem digitális világban történő közzétételéhez egy sor szerkesztési és szűrési folyamatra van szükség, mielőtt a közönség ténylegesen láthatja a végterméket. A kiadóállalat harmadik félként közvetíti a szerző és az olvasó között. A kiadó érdeke a profitszerzés; a kockázatvállalás olyan anyagokkal kapcsolatban, amelyek esetleg csak egy kis közönségnek tetszenek, vagy ellentmondásosak, általában nem szolgálja a kiadó gazdasági érdekeit. Ez a kockázatkerülés arra is ösztönzi a nyomtatott könyvkiadást, hogy az ismert és népszerű szerzőket részesítse előnyben. Még ha nincs is kereskedelmi harmadik fél részvétele, mint például a személyes hírcsere esetében, a kiadvány tartalmától függően akkor is érezhető a névtelen szerzőkkel szembeni ellenszenv.<sup>173</sup> Röviden, a nyomtatott könyvkiadás nem nézi jó szemmel a névtelenséget, és így az olvasók ritkán találkoznak névtelenül vagy álneven írt könyvekkel.<sup>174</sup> A sugárzott tartalmakra ugyancsak magas belépési korlátok, éles verseny és szigorú szabályozás vonatkozik.<sup>175</sup>

---

173. Ha például a hírlevél egy földalatti kiadvány, amely a kormányzati struktúrák legitimitását támadja, akkor a címzettek nem biztos, hogy az álnév használata miatt előítéletekkel az anyaggal kapcsolatban, és az anyagot egy weboldalhoz hasonlóan tekinthetik meg.

174. Saul Levmore rámutat, hogy az anonimitás kevésbé elfogadható társadalmi gyakorlat, ha az információ forrása képes közvetítőt, például egy kiadót használni, hogy elkerülje a konfrontációt a befogadóval. *Lásd a 107. lábjegyzet 2199-2200. pontját.*

175. Mivel a kábelszolgáltatók saját spektrumot hoznak létre, a spektrumhiányra vonatkozó érv nem alkalmazható, és az FCC nem szabályozza olyan szigorúan. A kábeltévé azonban továbbra is verseny és magas belépési korlátok jellemzik.

*Lásd általában* Turner Broad. Sys., Inc. v. FCC, 520 U.S. 180 (1997) (kifejtve, hogy a kábelszabályozásra köztudott vizsgálatot kell alkalmazni, mivel a spektrum szűkösége nem a kábeltelvíziózás problémája). *Lásd még* Quincy Cable TV, Inc. v. FCC, 768 F.2d 1434, 1449 (D.C. Cir. 1985) ("[A]z 'szűköségi érvelésnek' nincs helye a kábeltelvízió kormányzati szabályozásának értékelésénél."); Omega Satellite Products v. City of Indianapolis, 694 F.2d 119, 127 (7th Cir. 1982) ("[F]requency interference [is] a problem that does not arise with cable television.")

Egyes bíróságok azonban ezzel ellentétes álláspontot képviselnek. Például a *Red Lion Broad. Co. kontra Federal Communications Commission* ügyben a bíróság kimondta:

Az a gyorsaság, amellyel a technológiai fejlődés egymást követi a hatékonyabb felhasználás érdekében.

Az emberek elvárják, hogy a műsorszolgáltatók a fogyasztók véleménye alapján válasszák ki a tartalmakat. Az interneten történő információközlés azonban nem igényli harmadik felek részvételét, akik a tartalmat a mainstream igényei szerint szűrik, és így a felhasználók toleránsabbak az anonim publikációkkal és közlésekkel szemben.<sup>176</sup>

Az, hogy a felhasználók milyen könnyen elrejthetik személyazonosságukat a kibertérben, vitathatatlan. Az, hogy az anonimitás pontosan hogyan befolyásolja a kibernormák eredetét és fejlődését, meghaladja e cikk kereteit, de egyértelmű, hogy a hagyományos társadalmi normaelmélet és a kibernormák elmélete között olyan eltérés van, amelyet nem szabad figyelmen kívül hagyni.

## 2. Az információáramlás

McAdams megbecsülésemélete szerint az információhiány befolyásolja a normák kialakulását, mivel a konszenzusra vonatkozó információk kulcsfontosságúak a társadalmi normáknak való megfelelés vagy azok elutasítása szempontjából.<sup>177</sup> A kibertérben azonban ennek az ellenkezője igaz. A kibertérben az információ messze nem szűkös, sőt a kibertér *maga az információ*. Ezért a kibernormák kialakulása egészen más utat követ, mint a társadalmi normáké. Az információcsere és az információ elérhetősége kétféleképpen különbözik a kibertérben. Először is, az információcsere sebessége páratlan. Másodsor, az információ nagyobb távolságokat tesz meg figyelemre méltó könnyedséggel. Ez a két tulajdonság az információ olyan áthatottságát hozta létre, amely korábban nem létezett a társadalomban, és a kibernormáknak a társadalmi normáktól eltérő fejlődését eredményezte.

Az információáramlás sebessége valójában a kibertér két különálló és fontos jellemzőjére utal. Először is, és ez a legnyilvánvalóbb, a digitális adatok lenyűgöző sebességgel terjednek, lehetővé téve, hogy egy e-mail üzenet másodpercekkel később megérkezzen egy kolléga postaládájába a világ másik felén. Ezen túlmenően a sebesség egy kevésbé jelentős összetevője kifejezetten az e-mail üzenetek megfogalmazásában vagy kialakításában rejlik. Általában az e-mail felhasználók nem írnak a

---

egyrészt a spektrumtérnek, másrészt pedig a tér új felhasználási módjainak megteremtése az egyre növekvő számú ember számára, nem teszi bölcsé, hogy spekuláljunk a tér jövőbeli elosztásával kapcsolatban. Elég, ha csak annyit mondunk, hogy az erőforrás jelentős és növekvő jelentőségű, és szűkössége miatt a Kongresszus által felhatalmazott ügynökségnek kell szabályoznia. Sem e feljegyzések, sem saját kutatásaink nem győznek meg minket arról, hogy az erőforrás már nem olyan erőforrás, amelynek azonnali és potenciális felhasználása meghaladja a befogadható mennyiséget, és amelynek bölcs tervezése elengedhetetlen.

395 U.S. 367, 399 (1969).

176. Bár a *moderált* hírcsoportok vagy levelezőlisták rendelkeznek egy felhasználói közvetítővel, aki átvizsgálja a tartalmat, mielőtt az az egész csoportnak elküldi.

177. *Lásd* McAdams, *Supra* note 3, 362. o. (azzal érvelve, hogy az információ szűkössége releváns tényező, amelyet figyelembe kell venni a gyors normaváltozás, az eltérő véleményt védő szabályok és a jog kifejező funkciójának elemzésekor).

minőség, amely megfelel egy írásos memorandumnak vagy akár egy írott levélnek. Maga ez a minőségi szabvány kibernormának nevezhető, de mindazonáltal hozzájárul az interneten történő információáramlás sebességéhez. A sebesség mindkét aspektusa felgyorsítja a kibernormák fejlődését azáltal, hogy megkönnyíti a normaképzéshez szükséges konszenzus elérését.

A digitális adatok soha nem látott távolságot képesek megtenni, így több embernek biztosítva hozzáférést a releváns információkhoz, és a kibernormák szélesebb körű társadalmi elterjedéséhez vezet. Más szóval, a világ távoli sarkaiból is több ember csatlakozhat bizonyos kibernormákhoz, egyszerűen azért, mert tudnak róluk. Mindenesetre az internet potenciálisan nagyobb és sokszínűbb csoportokat kínál.<sup>178</sup> Az információk ilyen hatékony és gyors cseréjének képessége révén az internet talán olyan globális normák létrehozását tette lehetővé, amelyek korábban nem voltak lehetségesek.

Míg McAdams hatékonyan magyarázta meg a norma eredetének rejtélyét a megbecsülés elméletén keresztül, az internet sajátos tulajdonságai a kibernormák eredetének további vizsgálatára kényszerítenek. A kibertér valóban egyedülálló és összetett társadalmi rendszer, amint azt a páratlan anonimitás és az információ mindenütt jelenlévő volta előzőekben kifejtett tárgyalása is mutatja. Csak annak felismerésével, hogy az internetes társadalom miben különbözik a nem digitális társadalomtól, lehet igazán elkezdni értékelni és megérteni a kibernormák összetettségét.

## V. KÖVETKEZTETÉS: A KIBERNORMÁK RELEVANCIÁJA

Jelenleg a kibertér nagyrészt szabályozatlan. Az internet viszonylag rövid története során a formális korlátozások minimálisra csökkentek, és az informális korlátozások nagyrészt rendet teremtettek. Az utóbbi időben a törvényhozók lelkesen dolgoznak az internetre vonatkozó jogszabályok kidolgozásán, miközben a magánszektor és a kormányzati szervek lelkesen támogatják az önszabályozást. Bármi is lesz az eredmény, a kibernormák tanulmányozása időszerű és jelentős, mert a társadalmi normák elemzése és megértése elengedhetetlen a formális korlátozások, például a törvények, a szabályozási politikák és a precedensek bevezetésekor,<sup>179</sup> és ugyanilyen fontos az önszabályozási rendszerben rejlő informális korlátozások előmozdításakor.

A hatékony jogalkotás megalkotása megköveteli a normák figyelembevételét és megértését, különösen egy nagyrészt szabályozatlan és példátlan területen, mint amilyen a

---

178. *Lásd a csoportokról és a csoportnormákról szóló vitát, fentebb III.A. rész.* Bár a csoportok egyik uralkodó jellemzője a homogenitás, mégis rendelkezhetnek sokféleséggel, mivel a világ különböző részeiről származó embereket foglalnak magukba, akik konszenzusra jutottak bizonyos fogalmi pontokban.

179. *Lásd Cooter, supra note 7, 1652-53. o.* (kifejtve, hogy a szokásjog és a kódexek általános elvei a közösségi gyakorlatból erednek, míg a rendeleteknek nincs alapja az ilyen közösségi gyakorlatban, mivel felülről lefelé kényszerítik ki őket).

mint a kibertér. A kibernormák kulcsot jelentenek ahhoz a rengeteg értékes információhoz, amelyet a jogalkotóknak figyelembe kell venniük és be kell építeniük a jogalkotási folyamatba és magába a jogalkotásba, annak biztosítása érdekében, hogy a jogszabályok megfelelő célokat érjenek el, ne zavarják meg a társadalmi egyensúlyt, és hogy a közösség, amelyre vonatkoznak, elfogadja őket.<sup>180</sup> Nem meglepő, hogy egy ilyen mérlegelési folyamat növeli annak valószínűségét is, hogy a jogszabály törvényerőre emelkedik, és nem az internetes közösség által kezdetben elutasított vagy később vitatott jogszabály lesz. Továbbá a jog sok szempontból a társadalmi normák megfogalmazása és érvényesítése.<sup>181</sup>

Az 1996. évi kommunikációs tisztességről szóló törvény (Communications Decency Act of 1996)<sup>182</sup> (a továbbiakban: a törvény) a rosszul megfogalmazott jogszabály példája, amely figyelmen kívül hagyta a kibertér uralkodó társadalmi szabályszerűségeit. Attól a pillanattól kezdve, hogy a Kongresszus sietve hozzáfűzte az 1996. évi távközlési törvényhez, kudarcra volt ítélve, mivel a tervezők nem voltak tisztában a törvény által szabályozni kívánt közeg normáival és természetével.<sup>183</sup> A tervezők nem csak azt nem értették meg, hogy a

---

180. Robert D. Cooter hasonló megközelítést támogat a gazdasági fejlődés szabályozásában:

Azt javaslom, hogy a modern törvényhozóknak úgy kellene reagálniuk az új jogkereskedőre, mint ahogy az angol bírák állítólag reagáltak a régi jogkereskedőre. A modern törvényhozóknak azonban kifejezetten figyelembe kellene venniük a modern közgazdaságtan meglátásait. Először is, a törvényhozóknak azonosítani kellene a speciális üzleti közösségekben kialakult tényleges normákat. Másodszor a törvényhozóknak azonosítani kell azt az ösztönző struktúrát, amely ezeket a normákat létrehozta. Harmadszor, az ösztönző struktúra hatékonyságát a közgazdaságtan elemzési eszközeivel kell értékelni. A hatékony ösztönző struktúrából eredő normákat, amelyeket a közgazdászok által a játékokra alkalmazott tesztek alapján állapítanak meg, érvényre kell juttatni. Ezt az eljárást a társadalmi normák megítélésének "strukturális megközelítésének" nevezem.)

*Id.* at 1655-56.

181. Robert C. Post, *Community and the First Amendment*, 29 ARIZ. ST. L.J. 473, 477 (elmagyarázza, hogy az amerikai jogban az "ésszerű személy standard" hogyan használja a közösségi normákat az ítékezés mércéjeként).

182. 110 Stat. 133 (kodifikálva: 47 U.S.C. §§ 230, 560, 561 (1996)).

183. A Communication Decency Act (CDA) a kiskorúakat kívánta megvédeni az interneten található káros anyagoktól. A 47 U.S.C. §§ 223(a)(1) és 223(d) tiltotta az obszcén vagy illetlen közlések továbbítását és a nyilvánvalóan sértő üzenetek interneten keresztül történő küldését tizenhét éven aluli személyek számára. Az *Egyesült Államok kontra Reno ügyben* a felperesek mindkettő alkotmányosságát megtámadták. 521 U.S. 844 (1997). A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a rendelkezések homályosak és túlterjedtek, és így sértik az Egyesült Államok alkotmányának első kiegészítését. Elemzésében a Bíróság először is elismerte a rendelkezések ellentmondásosságát és kétértelműségét. Például a 223(a)(1) § a "illetlen" szót használja, míg a 223(d) § a "nyilvánvalóan sértő" szót. *Id.* 871. o. A jogszabály egyik kifejezésre sem ad definíciót. *Lásd id.* A Bíróság megállapította, hogy az ilyen homályosság és túlterjedtség a beszéd tartalmi alapú általános korlátozásaként hatott, és ezért elnyomta a beszéd nagy részét, amelyet a felnőtteknek alkotmányos joguk van kicserélni. A kormány válaszul azzal érvelt, hogy a rendelkezések nem azt tiltották meg, hogy az adók "illetlen anyagot közöljenek felnőttekkel", hanem azt, hogy tudatosan terjesszenek ilyen anyagot tizenhét éven aluliaknak. *Id.* 876. o. Ez azonban a médium félreértéséről tanúskodik, és ahogy a bíróság megállapította, figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy a legtöbb internetes fórum, például a chatszobák, a hírcsoportok és a web minden érdeklődő számára nyitva áll. *Lásd id.* A törvény alkotmányosságának megmentése érdekében a kormány kérte, hogy tartsák tiszteletben az elválaszthatósági záradékot, ami azt eredményezné, hogy a nem elválasztható kifejezéseket szűken kell értelmezni. A Bíróság a "vagy illetlen" szavakat leválasztotta a § 223(a)(1) bekezdés, és ugyanakkor elismerte, hogy a szabályozás inkább akadályozza, mint ösztönzi a szabad eszmecserét. *Lásd id.* 885. o.

technológia,<sup>184</sup>, de nyilvánvaló volt, hogy nem vették figyelembe és nem értékelték a felhasználói normákat.

A törvényhozók kibernormák ismeretének hiányát bizonyítja az internetfelhasználók heves reakciója a készülő jogszabályra. Az internetes közösség lenyűgöző szolidaritással, a "kék szalag kampánnyal" reagált a CDA-ra, és sok webkiadó még a weboldalait is elsötétítette, hogy jelezze az internetes cenzúrával szembeni ellenszenvét. Érdekes módon a kampány nem korlátozódott az amerikai weboldalakra, amelyeket látszólag csak a jogszabály érintett, hanem számos, az Egyesült Államokon kívüli oldal is lelkesen csatlakozott a "kék szalag" szólásszabadság-kampányhoz. Ez tovább erősíti azt az elképzelést, hogy a szólásszabadság egy olyan mindent átható kibernormának tekinthető, amelyet sok internetfelhasználó - akár amerikai állampolgár, akár nem - a kibertér velejárójának tekint, nem pedig egy kizárólag az Egyesült Államokra összpontosító, az Első Alkotmánykiegészítés szabadságán alapuló fogalomnak.<sup>185</sup> Ha ehelyett a jogalkotók felismerték volna azt a hatalmas normatív értéket, amelyet az internetfelhasználók a szólásszabadságnak tulajdonítanak, akkor az első kísérlet az interneten található szexuális tartalmak törvényi szabályozására nem lett volna ilyen katasztrófa, és talán nem hatott volna negatívan a későbbi jogalkotási kísérletekre.

Továbbá a társadalmi normákat ténylegesen megcélzó szabályozási politikák gyakran intelligens stratégiai megközelítést jelentenek a nemkívánatos társadalmi viselkedés visszaszorítására. Az ilyen politikák kiegészíthetik a meglévő szabályozást, vagy önállóan is szolgálhatják a kívánt célt. Gyakran az ilyen megközelítés a legköltséghatékonyabb és legközvetlenebb az összes alternatíva közül.<sup>186</sup>

A vonatkozó kibernormák szintén útmutatást nyújthatnak az internetes kérdésekkel szembesülő bírák számára. A bírának nem szabad teljes mértékben a kibernormáknak engedelmeskedniük, azonban az egészséges tudatosság jobb precedenst fog biztosítani.<sup>187</sup> Megfelelő felismerés és

---

184. A CDA például nem tett különbséget az e-mail és a web között, hanem pontatlanul úgy hivatkozott az "internetre", mintha az egyetlen kommunikációs médium lenne.

185. A szerző elismeri, hogy ez a kibernorma kétségtelenül abból a tényből fakad, hogy az internet amerikai székhelyű jelenség.

186. *Lásd* Sunstein, *Supra* note 3, 908. o. (Javasolja, hogy a társadalmi normákat célzó szabályozási stratégia sokkal hatékonyabb lehet a kockázatos viselkedés visszaszorításában, mint a szabályozási politikák).

187. A tudományos közösségben jelenleg vita folyik arról, hogy a szoros kötelékben kialakuló normák valóban *hatékony* normák-e. *Lásd általában* Bernstein, *Supra* note 79; Cooter, *Supra* note 7; Robert C. Ellickson, *Of Coase and Cattle: Dispute Resolution Among Neighbors in Shasta County*, 38 STAN. L. REV. 623 (1986). A hatékonyság arra vonatkozik, hogy a normák hosszú távon valóban minden fél számára előnyösek-e. A szakirodalomnak ez az Ellickson által példázott ága azt a nézetet képviseli, hogy ezeket a kialakuló hatékony normákat megfelelő elismerésben és tiszteletben kell részesíteni. *Lásd* Cooter, *supra* note 7, 1650. o. (olyan körülményekről értekezik, amelyek között a jognak a normáknak engednie kell); Cooter, *Structural Adjudication*, *supra* note 132, 226-27. o. (ugyanaz); Richard A. Epstein, *International News Service v. Associated Press: Custom and Law As Sources of Property Rights in News*, 78 Va. L. Rev. 85, 85 (1992) (az állam azon kötelezettségét tárgyalja, hogy felismerje azokat a társadalmi szabályszerűségeket, amelyek informális korlátokat szabnak a közösségi viselkedésre, és adott esetben érvényesítse ezeket a szabályokat). Bernstein tovább részletezi, hogy a bíróságok hogyan támaszkodnak a társadalmi normákra a jogviták elbírálása során, bár néha a felek kárára:

[M] erchants felismeri a különbséget a kapcsolatfenntartó [normák] [RPN] és a vég-

a normák tiszteletben tartása nem új fogalom. A tudósok sokat írtak a tizennyolcadik századi angliai kereskedelmi gyakorlatról és az e gyakorlatok körül kialakult joganyagról. Ebben az időszakban a középkori angliai kereskedelmi vásárok kereskedői saját bíróságokat és gyakorlatot alakítottak ki a kereskedelem szabályozása érdekében.<sup>188</sup> Így Anglia növekvő jogrendszere közepette kialakult az új jog kereskedőinek önszabályozó közössége. A kereskedők közötti viták felmerülésekor az angol bírúk kezdték átvenni a joghatóságot, annak ellenére, hogy nem rendelkeztek helyi ismeretekkel és nem értették a kialakult jogrendet.

---

játéknormák [EGN], és nem feltétlenül akarják, hogy az RPN-eket használják a játék végi viták megoldására. A kódex kereskedelmi szokás, az üzletmenet és a teljesítés módja rendelkezéseit alkalmazó bíróságok azonban rendszeresen figyelembe veszik az RPN-eket az olyan ügyek eldöntésekor, amelyekben a tranzakciós felek kapcsolata a végjáték szakaszában van. Ez a bírói megközelítés nemcsak azért jelenthet hatékonyságvesztést az ügyelkötők számára, mert megakadályozza őket abban, hogy kiválasszák a jogi és nem jogi rendelkezések preferált kombinációját, hanem azért is, mert sok esetben az RPN-ek tartalma valószínűleg eltér a hatékony EGN-ek tartalmától.

Bernstein, *supra* note 89, 1802. o. (lábjegyzetek kihagyva). Eric Posner vitatja ezt a szakirodalmat, azzal érvelve, hogy ezek az önszabályozó csoportok valószínűleg nem hatékony normákat hoznak létre, olyan normákat, amelyek gyakran kevésbé hatékonyak, mint az állam által létrehozott szabályok. Posner, *Supra* note 3, 1698. o., 1698. o. Posner egy lépéssel továbbviszi ezt az érvet, azt állítva, hogy az állam, különösen a bíróságok és a törvényhozás " olyan szabályokat hoz létre, amelyek hatékonyabbak, mint a csoportnormák, és ráadásul segítenek korrigálni a csoportnormák hiányosságait". *Id.* A továbbiakban kifejti, hogy a normák azért nem hatékonyak, mert bár kollektív javakat termelnek, ezt költségekkel teszik. Az állam azonban, és a magánszervezetekkel ellentétben, olyan mechanizmusokat tudna érvényesíteni, amelyek minimalizálják ezeket a költségeket, és ezáltal maximalizálják a közjót. *Id.* at 1724-25. Posner ugyan azt mondja, hogy ő csak azt vizsgálja, hogy a szorosan vett csoportnormák hatékonyak-e:

Azt lehet mondani, hogy a becsületesség normája [a sorban elfoglalt hely eladása és a szomszédnak nyújtott szolgáltatások eladása] túlságosan általánosan van megfogalmazva, és hogy ezek konkrétabb változatai elősegítik a hatékonyságot. Alternatívaként azt is állíthatjuk, hogy ezek a normák helyesen vannak megfogalmazva, és összességében - még ha nem is minden egyes esetben - hatékonyabbak, mint a hihető alternatívák. Nehéz azonban értékelni ezeket az állításokat. Kevés okunk van azt hinni, hogy az általános, mindennapi normák elősegítik a hatékonyságot.

*Id.* 1705. Emlékezzünk azonban arra, hogy az internet nem egy szorosan összetartozó társadalom, hanem egy digitális társadalom, amely ugyanolyan heterogén, mint maga a társadalom.

188. *Lásd* Cooter, *supra* note 7, 1647-48. o. *Lásd még* Morton J. Horwitz, *The Historical Foundations of Modern Contract Law*, 87 HARV. L. REV. 917, 927 (1974) (Az angol "[b]usinessmen settled disputes informally among themselves when they could, referred them to a more formal process of arbitration when they not could, and rely to merchant juries to ameliorate common law rules."); Jason Scott Johnston tovább részletezi a kereskedelmi szabályozás fejlődését, Ray Westerfield tanulmányára hivatkozva. Johnston kifejti, hogy a XVIII. században az angol közvetítők kereskedelmi ügyeiket inkább a hírnév, mint a szerződéses formák szabályozták:

[N] sem a formális szerződéses eszközök, mint például a kötvények, sem a szervezeti struktúrák vagy a számviteli formalitások nem bizonyultak hatékonyak a külföldi gyárak ügynökei által elkövetett csalások és egyéb opportunisták magatartás ellenőrzésében. A külföldi ügynökök opportunisták viselkedésének problémáját csak egy olyan norma kialakulásával sikerült sikeresen kezelni, amelyben a kereskedők kölcsönösen egymás tényezőiként működtek, és a kereskedő becsületének és megbízhatóságának hírneve jelentette az opportunizmus elleni köteléket. James Scott Johnson, *The Statute of Frauds and Business Norms: A Testable Game-Theoretic Model*, 144 U. PA. L. REV. 1859, 1885 (1996). A jogkereskedő erősségéhez tartozott, hogy a kereskedői kérdések megítélését a kereskedőkre bízta. A választottbíráskodás, amely lehetővé tette a felek számára, hogy maguk válasszák meg a bírákat, ugyanezt az előnyt kínálta, és így kedvelt szerepet játszott a kereskedelmi viták rendezésében". Bruce H. Mann, *The Formalization of Informal Law Arbitration Before the American Revolution*, 59 N.Y.U. L. REV. 443, 469 (1984).

vámok. Mansfield bíró többek között felismerte, hogy nem ismeri az üzleti közösség gyakorlatának bonyolultságát, és ahelyett, hogy új szabályokat alkotott volna, gondosan tanulmányozta a jelenlegi szokásokat, és azonosította és érvényesítette a legjobb gyakorlatokat.<sup>189</sup>

A Mansfield bíró megközelítését meghatározó feltételek figyelemre méltó analógiát mutatnak a kibertérrel. Az internet egyedülálló médiumként indult, amely az anarchiára és szétesésre vonatkozó korai előrejelzések ellenére önszabályozó közösséggé fejlődött.<sup>190</sup> A Robert Cooter beszámolójában szereplő új jogkereskedőhöz hasonlóan az internethasználók olyan gyakorlatokat és szabályozási mechanizmusokat alakítottak ki, amelyek az elismert kibernormákhoz igazodnak, és azokra épülnek.<sup>191</sup> Az biztos, hogy az internethasználók nem alakítottak ki olyan bonyolult és kifinomult normákat a viták megoldására, mint az angol új jogkereskedők. Léteznek azonban a kibertérre jellemző szokások és gyakorlatok, és ha a bírák és a jogalkotók megértik őket, akkor a felhasználói magatartás jobb megértéséhez vezethetnek, és ezáltal jobb joghoz és precedenshez az internetre vonatkozóan. A kibertér egy olyan jogrendszerben fog virágozni, amelynek bírái Mansfield bírót utánozzák; olyan bírák, akik tisztában vannak a vonatkozó kibernormákkal, nem mindig próbálnak maguk jobb szokásokat kialakítani, és adott esetben az internetes közösség normáira hagyatkoznak.<sup>192</sup> Hangsúlyozom, hogy nem azt javaslom

---

189. Cooter szavaival élve: "[a] bírák a kereskedői gyakorlatnak való megfelelést diktálták, nem pedig azt, hogy a kereskedőknek milyen gyakorlatnak kellene megfelelniük". Cooter, *Decentralized Law*, *supra* note 7, 1648. o., 1648. o.

Mansfield bíró megközelítésével ellentétben az Egységes Kereskedelmi Kódex ítélkezési filozófiája az, hogy az ügyek eldöntésekor "immanens üzleti normákat" (például a teljesítés menetét, az üzletmenetet és a kereskedelmi szokásokat) használja. Bernstein, *Supra* 79. lábjegyzet, 1766. lábjegyzet. Az UCC kidolgozói ezt a megközelítést választották, hogy a kódex jobban tükrözze a kereskedelmi ügyletek valóságát. *Lásd id.* 1769. o. Az immanens üzleti normák alkalmazása azonban káros lehet, és valójában alááshatja a UCC rugalmasságot elősegítő célját. *Lásd id.* A bíróságok tévesen azt feltételezik, hogy az ügyletkötő szerződés szerinti cselekedetei jelzik a legjobban, hogy mit akart jelenteni az írásuk. A valóságban azonban ezek a cselekmények olyan kapcsolatfenntartó normákat (RPN) tükröznek, amelyeket a felek a vita együttműködő megoldására használnának. Az RPN-ek különböznek a végjátéknormáktól (EGN-ek), amelyeket a formális peres eljárásokban kívánatos használni. *Lásd id.* at 1820. Empirikus bizonyítékok azt mutatják, hogy a kereskedők implicit módon megértik az RPN-ek és az EGN-ek közötti különbséget, és nem feltétlenül szeretnék, ha az ügylet kooperatív szakaszában használt RPN-eket az ügylet végső szakaszában a vita rendezésére is használnák. *Lásd id.* 1798. o. Például a gabona- és takarmányiparban az egyik gyakori RPN az, hogy egy vita során "felosztják a különbséget", hogy megőrizték a régóta fennálló kapcsolatot. *Lásd id.* 1798-99. o. A hivatalos választottbírói eljárás során azonban a Nemzeti Gabona- és Takarmány Szövetség (NGFA) a kívánt EGN-t követi, amely egy formalisztikusabb megközelítés, amely nem "osztja meg a különbséget". *Lásd id.* E kívánatos eredmény elérése és a normák káros téves alkalmazásának elkerülése érdekében az UCC-t úgy kell módosítani, hogy egy "biztonságos kikötő" záradékot biztosítson, amely a tranzakciók lebonyolítóinak módot adna arra, hogy kiválasszák a kontextusfüggő bíráskodás általuk preferált mértékét. *Lásd id.* 1821. o.

190. William L. Schrader, *Why The Internet Crash Will Never Happen*, 31 TELECOMMUNICATIONS 1 (1997) (megállapítva, hogy az a tény, hogy az internet két évtizede decentralizált irányítással maradt fenn, elég okot adhat arra, hogy elhallgattassuk azokat a szkeptikusokat, akik a központi irányítást tartják a túlélés kulcsának).

191. *Lásd fentebb* a II.B. részt.

192. Karl Llewellyn, egy másik csodált alak, az amerikai kereskedelmi jog modernizálására törekedett azáltal, hogy

a kibernormák teljes tiszteletben tartása vagy a meglévő kibernormák elfogadása és érvényesítése, azonban a kibernormák felismerése és megértése minden bizonnyal jobb formai korlátozásokhoz vezet.

Ugyanilyen fontos, hogy a jogalkotók szem előtt tartásuk, hogy a jog az információ manipulálásával manipulálhatja a normákat.<sup>193</sup> Annak megértése, hogy az új vagy módosított törvények milyen hatással lesznek a kialakult társadalmi normákra, alapvető fontosságú<sup>194</sup>; ez a hatás azonban mindkét irányban érvényesül.<sup>195</sup> Cooter például arra ösztönzi a jogalkotókat, hogy a törvényt szándékosan használják a kifejezett társadalmi normák szabályozására vagy alakítására.<sup>196</sup> Sunstein hasonlóképpen elismeri, hogy a jogalkotóknak törvényeket kell kidolgozniuk a negatív társadalmi normák ellensúlyozására, például olyan társadalmi normák elleni jogalkotással, amelyek az embereket nagyon gyorsan vezetésre vagy drogfogyasztásra ösztönzik.<sup>197</sup> Ezzel szemben a rossz törvények elfogadása negatívan befolyásolhatja a társadalmi normákat, és rejtett veszélyt jelenthet.<sup>198</sup> Ez a veszély különösen a kibertérben van jelen,

a leghatékonyabb kereskedelmi gyakorlatok megerősítése a kortárs üzleti közösségekben. *Lásd* Cooter, *supra* note 7, 1651-52. o. (Karl Llewellyn Mansfieldhez hasonlítja a brit kereskedelmi jogot modernizáló Karl Llewellynt). *Lásd még* Dom Calabrese et al., *Karl Llewellyn's Letters To Emma Cortvet Llewellyn From The Fall 1941 Meeting of the National Conference Of Commissioners On Uniform State Laws*, 27 CONN. L. REV. 523, 524 (1995) ("Karl Llewellynt a huszadik században az Egyesült Államok egyik [egyik] legkarizmatikusabb és legkreatívabb jogi személyiségéként ismerik el. Számos érdeme közül az egyik az volt, hogy jelentősen hozzájárult az Egységes Kereskedelmi Törvénykönyv (Uniform Commercial Code, UCC) kidolgozásához."); Zipporah Batshaw Wiseman, *The Limits of Vision: Karl Llewellyn and the Merchant Rules*, 100 HARV. L. REV. 465, 466 (1987) (megjegyezve, hogy bár Llewellyn "az amerikai jogi realizmus központi alakja" volt, akinek "a realista erjedéshez való hozzájárulását az amerikai jogtudományi irodalomban széles körben tanulmányozták", az UCC 2. cikkéhez való hozzájárulását "nagy részt figyelmen kívül hagyták").

193. *Lásd* McAdams, *supra* note 3, 400. o. (kifejtve, hogy a normaképzés nyilvánosságot igényel, mert a konszenzus ismerete nélkül az emberek nem fogják értékelni viselkedésük megbecsülését, és ebből következik, hogy a jog jelentős szerepet játszhat a normák nyilvánosságra hozatalában és kialakításában). A jogalkotók két érdekes normaképzési eszköze a jog kifejező funkciója és a magánélet szabályozása. A jog a jog kifejező funkciója révén megerősítheti, sőt talán még létre is hozhatja a kívánatos normákat, a jogi magánélet védelmével pedig megakadályozhatja vagy csökkentheti a nem kívánatos normákat. *Lásd id.* 343. o. Sunstein a jog kifejező funkcióját úgy írja le, mint "a jognak a társadalmi értékek kifejezésére irányuló funkcióját, amelynek célja a társadalmi normák megváltoztatása". Sunstein, *Supra* note 3, 910. o., 910. o. Más szavakkal, a "jog azon funkciója, hogy "nyilatkozatokat tesz", szemben a viselkedés közvetlen ellenőrzésével". Cass R. Sunstein, *On the Expressive Function of Law*, 144 U. PA. L. REV. 2021, 2025-26 (1996). Például a kibernormát, miszerint nem szabad elolvasni egy másik felhasználó e-mailjét, megerősítheti olyan hasonló szabályozások meghozatala, amelyek negatívan reflektálnak egy másik felhasználó e-mailjének megnyitására. Így egy cselekmény jogellenessé tételének egyszerű folyamata hatással van az adott cselekménnyel kapcsolatos társadalmi attitűdökre.

Ezzel szemben a magánélet védelmére vonatkozó szabályozások a nemkívánatos társadalmi normák visszaszorítására szolgálnak. Ahogyan bizonyos a szexuális preferencián alapuló megkülönböztetés elleni küzdelem érdekében adatvédelmi törvényeket hoztak, a spam-tevékenységek visszaszorítása érdekében olyan adatvédelmi törvényeket lehetne alkalmazni, amelyek tiltják az összegyűjtött e-mail címek értékesítését és terjesztését, illetve az e-mail címeket újraelosztás céljából rögzítő szoftverek értékesítését vagy használatát.

194. *Lásd* McAdams, 3. lábjegyzet, 349. o.

195. *Lásd* McAdams, *Group Norms*, *Supra* 84. lábjegyzet, 2239. lábjegyzet.

196. Cooter, *Supra* note 7, 1694. o. (a társadalmi normákat érvényesítő hatékony jogszabályszerkesztés képességét mutatja be).

197. Sunstein, *Supra* note 3, 910. o. (támogatja a jog alkalmazását az emberi jólétet és autonómiát akadályozó normák korlátozására).

198. *Lásd* McAdams, *Supra* note 3, 349. o. (aggodalmát fejezi ki, hogy a közösség normáinak megfelelő ismerete nélkül egyes jogalkotók véletlenül alááshatják azokat a normákat, amelyeket





ahol aligha lehet megmagyarázni vagy szándékosan megismételni azt a kényes társadalmi egyensúlyt, amely a kormányok irányító keze nélkül alakult ki. Maga a norma, amelyet egy jogalkotó testület ösztönözi, vagy egy bíróság érvényesíteni kíván, teljesen felborulhat, mivel nem értik, hogyan működne ez az elfogadott gyakorlat a digitális társadalomban. A jogalkotók és a bírák e potenciális negatív hatása a kibertérre, ha értékelik, további betekintést nyújthat abba a kihívásba, hogy a társadalmi, nem digitális aggályokat integrálják a digitális társadalom meglévő normáiba. Az azonban, hogy egy bírósági döntés vagy szabályozás milyen hatással lehet a társadalmi normákra, jellemzően nem látható első pillantásra. Ezért csak az óvatos szabályalkotás és ítélkezés, valamint a mögöttes társadalmi normák gondos megértése előzheti meg ezt az utóhatást.<sup>199</sup>

A normák hasznos eszközt nyújtanak a jogi szabályok hatásának előrejelzéséhez is.<sup>200</sup> Ha egyszer felismerünk egy társadalmi normát, tanulmányozhatjuk azt, hogy megértsük a hasonló jogi szabályok következményeit. A jogalkotók megérthetik, hogy a közösség hogyan fogadja majd a javasolt jogszabályt, és milyen hatással lesz a jogszabály a felhasználói közösségre.

A jog és a normák a társadalmi rend alternatív módszerei.<sup>201</sup> Ellickson összpontosított beszámolója a Shasta megyei farmerek informális vitarendezési mechanizmusáról

---

Richard H. Pildes, *The Destruction of Social Capital Through Law*, 144 U. PA. L. REV. 2055, 2073-76 (1996) (megjegyezve, hogy az államnak nehézséget okozna a normák érvényesítésének összetett módjának megkettőzése); Edward B. Rock & Michael L. Wachter, *The Enforceability of Norms and the Employment Relationship*, 144 U. PA. L. REV. 1913, 1932-40 (1996) (idézve a harmadik felek által az ok fennállásának bizonyítása és a hiányos szerződések érvényesítése során tapasztalt nehézségeket).

199. Lásd McAdams, *Group Norms*, *Supra* 84. lábjegyzet, 2239. o. (figyelmeztetés, hogy az államnak óvatosnak kell lennie, amikor jogi szabályokat alkalmaz a normák szabályozására, hogy ne veszélyeztesse a hatékony informális megoldási rendszerek hatékonyságát).

200. Lásd McAdams, 3. lábjegyzet, 341. o. Lásd még Dan M. Kahan, *Social Meaning and the Economic Analysis of Crime*, 27 J. LEGAL STUD. 609 (annak vizsgálata, hogy az egyének és közösségek cselekedetei hogyan közvetítik az adott közösség értékeit, és hogy az e cselekedetekhez kapcsolódó társadalmi jelentést hogyan kell figyelembe venni a büntetőjog tárgyalásakor. Vö. Pildes, *supra* 198. lábjegyzet, 2077. o. (figyelmeztetés, hogy míg a normák megerősíthetik a törvényeket, a törvények alááshatják a normákat). De lásd Sunstein, *supra* note 3, 946. o. (általánosságban kijelentve, hogy a jogi szabályok felhasználhatók a meglévő normák előrejelzésére és megváltoztatására).

201. Lásd általában Ellickson, 187. lábjegyzet.

állásfoglalás nem csak gyakran idézett anekdotikus bizonyítékot szolgáltat erre a jelenségre, hanem azt is bemutatja, hogyan alakulnak ki a csoport érdekeit szolgáló normák, még az ezzel ellentétes joggal szemben is.<sup>202</sup> Ellickson arra figyelmeztet, hogy amikor a kormányok úgy alkotnak törvényeket, hogy nem veszik figyelembe azokat a társadalmi feltételeket, amelyek elősegítik az egyének közötti informális egyetértést, akkor egy olyan világot hoznak létre, amelyben több a törvény és kevesebb a rend. A kibertér pontosan ugyanezzel a helyzettel néz szembe.

Az utóbbi időben nagy hangsúlyt kapott a kibertér önszabályozási rendszere, ahelyett, hogy kizárólag merev és kínos formális korlátozásokra támaszkodnánk.<sup>203</sup> Az önszabályozás fogalma valójában a felhasználói viselkedés informális korlátozását jelenti, és nagyrészt a már létező kibernormák konszenzusát és új kibernormák kialakítását jelenti. Az önszabályozás sikeréhez tehát a tekintélyes magánintézményeknek támogatniuk kell ezeket az informális szabályozási koncepciókat, vagy akár vezetniük kell azokat, hogy biztosítsák a kibernormák keletkezéséhez és fejlődéséhez szükséges felhasználói konszenzust.

Következésképpen, mivel az internet fejlődésének egy különösen jelentős pontján áll, a kibernormák tanulmányozása kivételes jelentőséggel bír. Az internetnek a társadalomra és a társadalmi normákra gyakorolt hatása még csak most kezdődött, és az elkövetkező években exponenciálisan fog növekedni, egészen a teljes konvergenciáig. A kibertér szó szerint elérte azt a kritikus csúcspontot, ahol már nem lehet figyelmen kívül hagyni a szabályozási kérdéseket. Tudjuk, hogy az internet szabályozása

---

202. *Id.* A kaliforniai Shasta megyében a farmerek és a földtulajdonosok inkább a közösségi normákat, mint a formális jogot keresték a viták megoldására. Mivel egy olyan kisebb bosszúság, mint a birtokháborítás jogi megoldásának keresése magas tranzakciós költségekkel járt, a lakosok hajlamosak voltak vitáikat "a törvény árnyékán kívül" rendezni. *Id.* 680-81. o. A közösségben a formális jog betartása nélkül is fenn lehetett tartani a rendet, mert a lakosok közötti folyamatos, összetett kapcsolatok lehetővé tették a normák érvényesítését. *Lásd id.* 686. o. Például a legtöbb földtulajdonos és farmer a szomszédok közötti együttműködés átfogó normája mellett kötelezte el magát. Így a formális jogi lépéseket, például ügyvéd felkérését, a konfliktus eskalálódásának tekintették, amely sérti a "természetes működési rendet". *Id.* 683. o. Hasonlóképpen, a lakosok a pénzügyi egyezségeket "olyan fegyvermentes tranzakciónak tekintették, amely nem szomszédügyi viszonyt szimbolizál[t]". *Id.* 682. o. Ennek eredményeképpen a jogosultságok meghatározásához informális normákat kerestek. *Lásd id.* 686. o. Ellickson összefoglalja, hogy "azok a jogalkotók, akik nem értékelik az informális együttműködést elősegítő társadalmi feltételeket, valószínűleg olyan világot teremtenek, amelyben egyszerre van több jog és kevesebb rend". Richard L. Hasen, *Voting Without Law?*, 144 U. PA. L. REV. 2135, 2167 (1996) (idézi ROBERT C. ELLICKSON, ORDER WITHOUT LAW: HOW NEIGHBORS SETTLE DISPUTES 286 (1991)).

203. Sokan az önszabályozást tartják ideális megoldásnak, mivel az emberek jellemzően pozitívan reagálnak az önszabályozásra, szemben a formális szabályozási korlátozásokkal. Például 1996-ban, amikor az FTC a megtévesztő és csalárd gyakorlatok visszaszorítása érdekében a temetkezési vállalkozókra vonatkozó szabályt vezetett be, kiábrándító volt a 35%-os megfelelési arány. Mivel ez az erőfeszítés nem volt túl sikeres, a temetkezési vállalkozók úgy döntöttek, hogy önszabályozzák a megtévesztő gyakorlatokat, és 90%-os megfelelési szintet értek el. *Lásd:* Hon. Robert Pitofsky, plenáris ülés: Joghatóság és fogyasztói bizalom a határok nélküli piacon: Balancing Policy Goals, beszéd az *Internet Law & Policy Forum* éves konferenciáján, (1999. július 26.) (átirat elérhető a <<http://www.ilpf.org/confer/trans99/conf99d1.htm>> címen). *Lásd még* Federal Trade Commission, *FTC Announces Results of the First Year of the Funeral Rule Offenders Program* (legutóbb 2000. március 17-én módosítva) <<http://www.ftc.gov/opa/1997/9701/frop.htm>>.

monumentális feladat, azonban a kibernormák megfelelő felismerése és megértése biztosítja a legjobb esélyeket az informális és formális korlátozások sikeres végrehajtására.